OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN BİREYSELLEŞTİRİLMİŞ EĞİTİM PROGRAMI HAZIRLAMA SÜREÇLERİNİN İNCELENMESİ

Kadriye KÜÇÜKOĞLU

Yüksek Lisans Tezi

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı

2022

(Her hakkı saklıdır.)

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM BİLİM DALI

OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN BİREYSELLEŞTİRİLMİŞ EĞİTİM PROGRAMI HAZIRLAMA SÜREÇLERİNİN İNCELENMESİ

(The Examining of Preschool Teachers' Preparation Processes of Individualized Education Programs)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Kadriye KÜÇÜKOĞLU

Danışman: Doç. Dr. Sinan KOÇYİĞİT

Erzurum

Ekim, 2022

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Kadriye KÜÇÜKOĞLU tarafından hazırlanan "OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN BİREYSELLEŞTİRİLMİŞ EĞİTİM PROGRAMI HAZIRLAMA SÜREÇLERİNİN İNCELENMESİ" başlıklı çalışması 21/ 10/ 2022 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı:	Doç. Dr. Halil İbrahim KAYA	
	Kafkas Üniversitesi	Aslı ıslak imzalıdır
Danışman:	Doç. Dr. Sinan KOÇYİĞİT	
	Atatürk Üniversitesi	Aslı ıslak imzalıdır
Jüri Üyesi:	Doç. Dr. Adnan TAŞGIN	
	Atatürk Üniversitesi	Aslı ıslak imzalıdır

Bu tezin Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddelerinde belirtilen şartları yerine getirdiğini onaylarım.

Prof. Dr. Adnan KÜÇÜKOĞLU

Enstitü Müdürü

Aslı ıslak imzalıdır

ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum "Okul Öncesi Öğretmenlerinin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Hazırlama Süreçlerinin İncelenmesi" başlıklı çalışmanın tarafımdan bilimsel etik ilkelere uyularak yazıldığını ve yararlandığım eserleri kaynakçada gösterdiğimi beyan ederim.

21 /10 / 2022

Aslı ıslak imzalıdır

Kadriye KÜÇÜKOĞLU

☐ Tezle ilgili patent başvurusu yapılması / patent alma sürecinin devam etmesi sebebiyle Enstitü Yönetim Kurulunun …./…/…. tarih ve ……. sayılı kararı ile teze erişim 2 (iki) yıl süreyle engellenmiştir.

☐ Enstitü Yönetim Kurulunun …./…/…. tarih ve ……. sayılı kararı ile teze erişim 6 (altı) ay süreyle engellenmiştir.

TEŞEKKÜR

Araştırma sürecinde desteğinden dolayı danışmanın Doç. Dr. Sinan KOÇYİĞİT'e çok teşekkür ederim. Tez savunma jürisinde bulunmayı kabul ederek araştırmaya katkıda bulunan değerli hocalarım Doç. Dr. Halil İbrahim KAYA'ya ve Doç. Dr. Adnan TAŞGIN'a teşekkür ederim. Ayrıca bu araştırmaya katılan tüm meslektaşlarıma da teşekkür ederim.

Ve özellikle eğitim hayatım sürecinde beni her zaman destekleyen aileme ve de yetişmeme katkı sağlayan öğretmenlerime teşekkürü borç bilirim.

Kadriye KÜÇÜKOĞLU

ÖZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN BİREYSELLEŞTİRİLMİŞ EĞİTİM PROGRAMI HAZIRLAMA SÜREÇLERİNİN İNCELENMESİ

Kadriye KÜÇÜKOĞLU

Ekim 2022, 125 Sayfa

Amaç: Bu araştırmada okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin öğretim programlarının bireyselleştirilmesi süreçlerine odaklanılmıştır. Araştırma kapsamında okul öncesi öğretmenlerin bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlama süreçlerine ilişkin görüşleri incelenmiştir.

Yöntem: Bu araştırmada nitel araştırma desenlerinden fenomenolojik desenden yararlanılmıştır. Araştırma Erzurum ilinin merkez ilçelerinden olan Palandöken'de 32 okul öncesi öğretmeni ile yürütülmüştür. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplanan veriler betimsel analize tabi tutulmuştur.

Bulgular: Araştırmada okul öncesi öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi kapsamında bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlama sürecine ilişkin yeterince bilgi ve deneyim sahibi olmadıkları, hazırlama sürecinde çeşitli sorunlar yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca öğretmenlerin bireyselleştirilmiş öğretim planı hazırlama konusunda kendilerini yeterince yetkin hissetmedikleri ayrıca BEP izleme ve değerlendirme etkinliklerine yeterince yer vermedikleri anlaşılmıştır.

Sonuç: Araştırma sonuçları okul öncesi öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi kapsamında gerçekleştirilmesi gereken bireyselleştirilmiş eğitim programlarını tasarlama, uygulama ve değerlendirme süreçleri için gerekli olan kuramsal ve uygulamalı yetkinliklere yeterince sahip olmadıklarını ortaya koymuştur. Bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlama sürecine ilişkin bu yetersizliklerin kaynaştırma eğitiminin başarısını etkileyebilecek düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bireyselleştirilmiş eğitim programı, bireyselleştirilmiş öğretim planı, kaynaştırma eğitimi.

ABSTRACT

MASTER'S THESIS

THE EXAMINING OF PRESCHOOL TEACHERS' PREPARATION PROCESSES OF INDIVIDUALIZED EDUCATION PROGRAMS

Kadriye KÜÇÜKOĞLU

October 2022, 125 Pages

Purpose: This study focuses on the process of individualizing the curriculum of preschool teachers. In the study, the views of preschool teachers on the preparation process of individualized education programs were examined.

Method: In this study, the phenomenological design, which is one of the qualitative research designs, was used. The research was carried out in Palandöken, one of the central districts of Erzurum province, with 32 pre-school teachers. The data collected by the semi-structured interview technique were subjected to descriptive analysis.

Findings: The research revealed that preschool teachers do not have sufficient knowledge and experience about the process of preparing an individualized education program. Research findings, teachers it was observed that they experienced various problems in the process of preparing an individualized education program. In addition, it was understood that the teachers did not feel competent in preparing an individualized teaching plan and did not give enough space to IEP monitoring and evaluation activities.

Result: The results of the research revealed that preschool teachers do not have the theoretical and practical competencies required for the design, implementation and evaluation processes of individualized education programs. Regarding the process of preparing an individualized education program, this it has been concluded that the inadequacies are at a level that can affect the success of inclusive education

Keywords: Individualized education program, individualized education plan, preschool education

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY TUTANAĞI i
ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI ii
TEŞEKKÜR iii
ÖZ iv
ABSTRACT v
İÇİNDEKİLER vi
TABLOLAR DİZİNİ viii
KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ ix
BİRİNCİ BÖLÜM 1
Giriş 1
Problem Durumu 1
Araştırmanın Amacı 3
Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi 3
Araştırmanın Sınırlılıkları 4
Terim ve Tanımlar 4
İKİNCİ BÖLÜM 5
Kuramsal Çerçeve 5
Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı 6
BEP Hazırlama Süreci 8
BEP Geliştirme Birimi'nin Oluşturulması 8
Performans Düzeyinin Belirlenmesi 11
Amaçların Tespit Edilmesi 12
Bireyselleştirilmiş Öğretim Planının (BÖP) Hazırlanması 12
Destek Eğitiminin Tasarlanması 13
BEP İzleme ve Değerlendirme Süreçlerinin İşe Koşulması 13
İlgili Araştırmalar 14
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM 19
Yöntem 19
Araştırma Modeli 19
Çalışma Grubu 19
Veri Toplama Araçları 21
Süreç/Uygulama 22

Veri Analizi 22
Araştırmacı Rolü 23
Geçerlik ve Güvenirlik 24
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM 25
Bulgular 25
BEP Hazırlama Eğitimi ve Deneyimine İlişkin Bulgular 25
BEP Hazırlama Sürecine İlişkin Bulgular 27
BÖP Hazırlama Sürecine İlişkin Bulgular 51
BEP İzleme ve Değerlendirme Sürecine İlişkin Bulgular 59
BEŞİNCİ BÖLÜM 89
Tartışma ve Sonuç 89
BEP Hazırlama Eğitimi ve Deneyimine İlişkin Tartışma ve Sonuç 89
BEP Hazırlama Sürecine İlişkin Tartışma ve Sonuç 90
BÖP Hazırlama Sürecine İlişkin Tartışma ve Sonuç 95
BEP İzleme ve Değerlendirme Sürecine İlişkin Tartışma ve Sonuç 97
Öneriler 102
KAYNAKÇA 104
EKLER 109
ÖZ GEÇMİŞ 114

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1. *Öğretmenlerin Demografik Özellikleri* 20
Tablo 2. *BEP Performans Düzeyini Belirleme Süreci* 29
Tablo 3. *BEP Amaçları Belirlenirken Başvurulan Diğer Kaynaklar* 33
Tablo 4. *BEP Uygulama Sürecinde Kullanılan Yöntem ve Teknikler/ Yaklaşımlar* 37
Tablo 5. *BEP Uygulama Sürecinde Kullanılan Araç Gereç ve Eğitim Materyalleri* 40
Tablo 6. *Davranış Problemlerine Yönelik Alınan Tedbirler* 47
Tablo 7. *BÖP Hazırlamada Yararlanılan Kaynaklar* 53
Tablo 8. *BÖP Değerlendirme Süreci Kriterleri* 56
Tablo 9. *BEP İzleme ve Değerlendirme Sürecinin Gerçekleştirilmesi* 59
Tablo 10. *BEP Değerlendirme Formu Oluşturma Kriterleri* 63
Tablo 11. *BEP ve İzleme Çizelgelerinin Paylaşımı* 65
Tablo 12. *BEP Hazırlama ve Uygulama Sürecinde Karşılaşılan Sorunlar ve İhtiyaçlar* 69

KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ

BEP	Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı
BÖP	Bireyselleştirilmiş Öğretim Planı
RAM	Rehberlik Araştırma Merkezi

BİRİNCİ BÖLÜM

Giriş

Bu bölümde araştırma ile ilgili problem durumu ortaya konularak, araştırmanın amacı, önemi ve gerekçesi açıklanmaktadır.

Problem Durumu

Bireyin gelişimi ve öğrenmesi ömür boyu devam eden bir süreçtir. Bu süreç içerisinde önemli bir yere sahip olan okul öncesi eğitimi; 36-72 ay grubundaki çocukların gelişim düzeylerine ve bireysel özelliklerine uygun, zengin ve uyarıcı çevre imkânları sağlayan, onların bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal yönden gelişimlerini destekleyen ve ilköğretime hazırlayan temel eğitim bütünlüğü içerisinde yer alan eğitim dönemi olarak ele alınmaktadır (MEB, 2011). Bu dönem eğitiminin genel amaçları ise çocukların beden, zihin ve duygu gelişiminin ve iyi alışkanlıklar kazanmasının sağlanması, çocukların ilkokula hazırlanması, şartları elverişsiz çevrelerden ve ailelerden gelen çocuklar için ortak bir yetiştirme ortamının yaratılması ve çocukların Türkçe'yi doğru ve güzel konuşmalarının sağlanması olarak ortaya konulmaktadır (MEB, 2013a). Bu doğrultuda erken yaşlarda eğitim sadece normal kabul edilen gelişimsel özelliklere sahip olan bireylerin ihtiyacı değil, aynı zamanda çeşitli nedenlerle özel eğitime gereksinim duyan bireylerin de ihtiyacıdır (Batu, Çolak & Odluyurt, 2012). Özel eğitime gereksinim duyan öğrenciler için özel eğitim uygulamalarına ihtiyaç duyulmaktadır. Özel eğitim gerektiren bireylerin eğitim ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri ile bireysel yeterliliklerine dayalı olarak, gelişim özelliklerine uygun ortamlarda sürdürülen eğitim süreçleri özel eğitim bağlamında değerlendirilmektedir. (MEB, 2000). Özel eğitim; akranlarından farklı ve özel gereksinimi olan, yeteneklerini en üst seviyeye çıkarmayı sağlayan, yetersizliğini en aza indirgeyen, bireyin kendisine yeter hale gelmesini sağlayan, sosyalleşmesini ve bağımsız bir birey olmasını destekleyen eğitimdir ve temel amacı, öğrencinin potansiyellerini açığa çıkarıp en üst seviyede kullanabilmesine fırsatlar verilmesi, kendine yeten, çevreye uyumlu ve üretken bireyler olabilmeleridir. Bu amaca ulaşılmasında kaynaştırma eğitiminin çok önemli bir yeri vardır (Ataman, 2009).

Kaynaştırma temelde özel gereksinimli öğrencilerin uygun öğretim desteğiyle normal eğitim sınıflarına yerleştirilmesi uygulaması olup (Osborne & DiMattia, 1994) ve özel

gereksinimli öğrencinin gerekli destek hizmetler sağlanarak, tam ya da yarım zamanlı olarak kendisi için en az kısıtlayıcı eğitim ortamı olan normal eğitim sınıflarında eğitim görmesi, olarak tanımlanabilmektedir (Kırcaali-İftar, 1992). Kaynaştırma eğitimiyle erken çocukluk döneminden başlayarak özel gereksinimli bireylerin sosyal kabulü ve topluma kazandırılması hedeflenmektedir. Özel eğitime alınan çocuklar normal eğitim ortamında eğitim gören normal gelişim dönemindeki akranlarıyla eğitim almaktadırlar. Bir başka açıdan kaynaştırmanın özel eğitim gerektiren çocukların daha yapıcı psiko-sosyal ilişkiler kurma sürecini kolaylaştırmak ve eğitimsel açıdan birlikteliği sağlamak olarak kabul edilmesi de mümkündür (Lewis & Doorlag, 2004; Macmillan, 1982) Aynı ortamlarda eğitim almaları, iletişim kurmalarını, arkadaşlık geliştirmelerini, etkileşimde bulunmayı, birlikte çalışmayı, güçlü ve zayıf oldukları alanlarda birbirlerine yardımcı olmayı öğrenmelerini sağlamaktadır.

Kaynaştırma eğitimi son dönemlerde bütünleştirme ifadesi ile birlikte kullanılmaktadır. Bütünleştirme, her birey için bireysel farklılıkları ne olursa olsun, sosyal, kültürel, eğitimsel, yaşamsal aktivite ve fırsatlardan tüm toplum üyelerinin eşit düzeyde yararlanmasını öngören bir üst kavramdır. Her çocuğun bireysel özellikleri ve ihtiyaçlarını dikkate alan eğitim öğretim planlaması, öğretim programları ve materyallerinin oluşturulması/uyarlanması, eğitim ortamlarının düzenlenmesi ve uygun eğitim ortamlarında eğitim olanaklarına erişimde toplumun tüm bireyleri ile eşit düzeyde erişim fırsatları sunulması gibi pek çok alan bütünleştirmenin kavramı içinde yer bulmaktadır (MEB, 2013b). Bu sürecin en önemli bileşenlerinden birisi de kaynaştırma eğitimine alınan öğrenciler için hazırlanan Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarıdır. Yaygın kullanımda BEP olarak kısaltılan bireyselleştirilmiş eğitim programları öğrenci, aile ve öğretmenlerin bir araya gelerek öğrencinin durumu değerlendirilerek oluşturulan, ihtiyaçlarını belirleyen ve bu ihtiyaçların kiminle, nasıl, ne zaman, hangi ortamda giderilebileceğini gösteren, destek eğitim programıdır.

Sınıf içi eğitim öğretim faaliyetlerinde özel eğitim öğrencileri için programının bireyselleştirilmesi anlamına gelen BEP özel gereksinimli öğrencilerin eğitim ihtiyaçları için gerekli amaçlar doğrultusunda hazırlanan ve bu öğrencilerin ulaşması hedeflenen eğitim hizmetlerini içerir (MEB, 2015). Kaynaştırma eğitiminin başarısı eğitim sürecine hangi dönemde başlandığıyla da ilgilidir. Okullardaki kaynaştırma uygulamalarının gecikmiş bir destek uygulaması olarak kalmaması için okul öncesi dönemden başlaması oldukça önemlidir (Özhan, 2000).

Özel gereksinimli bireylerin kaynaştırma programlarına alınması için en uygun zaman okul öncesi dönemdir. Okul öncesi eğitim dönemi çocukları, çok doğal oldukları için arkadaşlıkları da kendiliğinden gelişmekte ve sorularına samimi cevaplar verildiğinde

kaynaştırmaya alınan çocuğu kabullenmeleri kolay olmakta, bu da sosyal kaynaşmayı sağlamaktadır. Böylece özel gereksinimli çocuk kendisini daha iyi hissetmekte ve engelinin yanında davranışsal sorunların çıkma olasılığı azalmaktadır (Özdemir, 2010).

Bu doğrultuda erken çocukluk döneminde başlayacak kaynaştırma eğitiminde en büyük görev, öğretmene ve normal çocukların ailelerine düşmektedir. Eğer öğretmen ve aileler kabul edici, olumlu tutum ve davranışlar sergiler ise normal gelişim gösteren çocuklarda o derece kabul edici olmakta ve özel gereksinimli çocuklarla etkileşime girmekte, ayrıca okul öncesi öğretmeninin uygulayacağı program daha başarılı sonuçlar vermektedir (Batu & Kırcaali-İftar, 2005). Okul öncesi dönemde gerçekleştirilecek kaynaştırma uygulamalarının başarısı doğrudan öğretimin bireyselleştirilmesi ile ilişkilidir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırma okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin öğretimi bireyselleştirme süreçlerine odaklanmıştır. Araştırmada, okul öncesi öğretmenlerin bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlama süreçlerine ilişkin görüşleri incelenmiştir. Araştırmanın temel amacı aşağıdaki gibi ifade edilebilir.

- Okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin bireyselleştirilmiş eğitim programı tasarlama süreçlerine ilişkin görüşlerini belirlemek.

Araştırmada okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlama süreçlerine ilişkin görüşlerini incelemek amacıyla aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Okul öncesi öğretmenlerin BEP'e ilişkin görüşleri nelerdir?
2. Okul öncesi öğretmenlerin BEP hazırlama süreçlerine ilişkin görüşleri nelerdir?
   a. BEP hazırlama süreçlerinde yaşadıkları sorunlar nelerdir?
   b. BEP hazırlama süreçlerinde yaşadıkları sorunları aşmak için kullandıkları yollar nelerdir?
3. Okul öncesi öğretmenlerin BEP uygulama süreçlerine ilişkin görüşleri nelerdir?
   a. BEP uygulama süreçlerinde yaşadıkları sorunlar nelerdir?
   b. BEP uygulama süreçlerinde yaşadıkları sorunları aşmak için kullandıkları yollar nelerdir?

Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi

Kaynaştırma uygulamalarının başarısı doğrudan öğretimin bireyselleştirilmesi ile ilişkilidir. Bu araştırmada okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim gören kaynaştırma

öğrencilerine yönelik okul öncesi öğretmenlerinin BEP hazırlama süreçlerine ilişkin görüşlerini ve bu alanda yeterliklerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Kaynaştırma kapsamındaki özel eğitim öğrencileri için hazırlanan BEP kişiye özgü olmalı, kişinin gelişimini ve yeterliliğini artırabilmeyi sağlamalıdır. Bu amaçla BEP Geliştirme Birimi ile birlikte öğrenci için kararlar alınıp takip edilerek, BEP hazırlanarak ve uygulanarak, eğitim ortamı öğrencinin ihtiyacına göre düzenlenerek, okul idaresinin ve ailenin desteği alınarak sürecin olumlu bir şekilde tamamlanması beklenmektedir. Okul öncesi eğitim döneminde de öğretmenlerin özel eğitim öğrencileri için bireye özgü BEP hazırlayarak uygulaması ve değerlendirmesi kaynaştırma eğitimi uygulamaları açısından önemlidir. Bu doğrultuda okul öncesi öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi sürecinin temel bileşeni olan BEP hazırlama süreçlerinin incelenmesinin alana katkı sağlayacağı düşünülmüştür.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma 2020 yılında Erzurum ili, Palandöken ilçesindeki okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan 32 okul öncesi öğretmeni ile yapılan görüşmelerle sınırlıdır.

Terim ve Tanımlar

Özel eğitim: Üstün özellikli çocukların en üst kapasitelerine ulaşmasını sağlayan, yaşıtlarına göre özel ihtiyaçlı ve yetersizliği olan çocukların yetersizliklerinin engele dönüşmesini önlemeye çalışmak için hazırlanan, farklı etkinliklerden oluşan eğitim süreçleridir.

Kaynaştırma eğitimi: Kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamaları, özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin her tür ve kademede diğer bireylerle karşılıklı etkileşim içinde bulunmalarını ve eğitim amaçlarını en üst düzeyde gerçekleştirmelerini sağlamak amacıyla bu bireylere destek eğitim hizmetleri de sunularak akranlarıyla birlikte tam zamanlı ya da özel eğitim sınıflarında yarı zamanlı olarak verilen eğitimi olarak tanımlanmaktadır (MEB, 2018/ değişik MEB, 2021).

Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP): Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin gelişim özellikleri, eğitim performansları ve ihtiyaçları doğrultusunda hedeflenen amaçlara yönelik hazırlanan ve bu bireylere verilecek destek eğitim hizmetlerini de içeren özel eğitim programıdır.

Bireyselleştirilmiş Öğretim Planı (BÖP): BEP içerisinde yer alan ve öğrencinin gereken kazanlara ulaşabilmesi için öğrenme öğretme sürecini ayrıntılı, belirgin ve açıkça ifade eden öğretim plandır.

İKİNCİ BÖLÜM

Kuramsal Çerçeve

Kaynaştırma eğitimi özel eğitim öğrencileri için çok önemli bir yere sahiptir. Bununla birlikte erken çocukluk eğitiminde özel eğitim süreçleri ve kaynaştırma eğitimi çok daha kritik bir öneme sahiptir. Bu sürecin temel değişkenlerinden biriside kaynaştırma eğitimi süreçlerinde işe koşulan Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarıdır. Bu bölümde BEP'in yasal ve kuramsal temelleri, gerekçeleri ve hazırlama süreçleri ayrıntılı olarak ele alınarak açıklanmıştır.

Özel eğitim, normal olarak tanımlanan bir öğrencinin gelişim özelliklerinden anlamlı derecede farklılık gösteren öğrencilere sunulan, bireye özgü planlanan ve bireyin bağımsız yaşama becerileri geliştirmeyi amaçlamış eğitim hizmetlerinin tümüne denir (Kırcali-İftar, 1998, s. 4). Bu doğrultuda MEB, Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği 4. madde 1. fıkra t bendinde, özel eğitim ihtiyacı olan bireyi: bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren birey (MEB, 2000) olarak tanımlamaktadır.

Millî Eğitim Bakanlığı *Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği* 4. madde y bendinde, özel eğitim; özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitim ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak için özel olarak yetiştirilen personelce yapılan, özel olarak geliştirilmiş programlar ve yöntemlerle, bu bireylerin tüm gelişim alanlarındaki özelliklerini kullanarak akademik alanlardaki yeterliliklerine dayalı olarak sürdürülen eğitim, olarak tanımlanmıştır (MEB, 2006). Aynı yönetmeliğin 2000 yılında yayımlanan önceki versiyonunun 4. madde 1. fıkra ş bendinde *özel eğitim*; bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren bireylerin eğitim ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak üzere geliştirilmiş eğitim programları ve özel olarak yetiştirilmiş personel ile uygun ortamlarda sürdürülen eğitim olarak tanımlanmıştır (MEB, 2000).

Özel gereksinimli çocukların eğitsel süreçlerini yöneten personel genellikle özel eğitimde uzmanlaşmış öğretmen olmakla beraber, farklı alanlarda uzmanlaşmış personelde sürece dahil olmaktadır. Özel gereksinim sahibi çocuğun ihtiyaç duyduğu eğitim hizmeti türüne göre eğitim personelinin uzmanlık alanı da değişmektedir (Cavkaytar & Diken, 2007, s. 9). Bu doğrultuda süreçte en önemli rol şüphesizi öğretim süreçlerini yürüten öğretmene düşmektedir. Bu süreçte ilgili öğrencilerin eğitim sürecinde işe koşulacak öğretim süreçlerinin şekillenmesinde başat rolü ise BEP oynamaktadır. Bu doğrultuda kaynaştırma eğitiminde bir

yol haritası olarak kabul edilen BEP'in (MEB, 2004), hazırlanması kuramsal bilgiyi ve uygulama becerilerini gerektirmektedir.

Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı

Özel eğitim ihtiyacı olan bireylere yapılan özel eğitim çalışmaları kaynaştırma eğitimi kapsamında yürütülmektedir. Kaynaştırma eğitimi özel gereksinimli bireyin akranlarıyla birlikte belirli sürelerde eğitim görmesiyle birlikte özel gereksinimli bireye ya da bireyin eğitiminden sorumlu sınıf/branş öğretmenlerine sunulan özel eğitim desteği ile (Kargın, 2004; Kırcaali- İftar, 1998) özel gereksinimli bireyin okul düzenine, müfredatına uyum sağlamasını bekleyen bir yaklaşım ve uygulamadır (Ataman, 2012).

Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2020 yılında yayımladığı *Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği* her tür öğretim kademesinde kaynaştırma eğitimi için BEP hazırlama ve uygulamayı zorunlu kılmaktadır. Buna göre 22. madde 1 fıkrada; kaynaştırma ifadesine bütünleştirme ifadesi de eklenerek kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim, özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin özel eğitim değerlendirme kurulu raporu doğrultusunda; her tür ve kademedeki eğitimlerini kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla sürdürebilecekleri hükmü getirilmiştir. Bu doğrultuda ilgili yönetmelikte kaynaştırma/bütünleştirme eğitimi sürecinin ana çerçevesi çizilmektedir.

> *…….(2) Özel eğitim ihtiyacı olan bireyler, kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimlerini akranları ile birlikte aynı sınıfta tam zamanlı veya özel eğitim sınıflarında yarı zamanlı olarak sürdürebilirler. (3) Okul öncesi eğitim, ilköğretim ya da mesleki ve teknik eğitim programlarının uygulandığı özel eğitim okullarında kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim verilebilir. (4) Kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim yapılan okullarda BEP Geliştirme Birimi oluşturulması zorunludur. (5) Öğrenci Davranışlarını Değerlendirme Kurulu ile Ödül ve Disiplin Kurulu'nda kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimlerine devam eden öğrencilerle ilgili alınacak kararlarda BEP Geliştirme Birimi ile iş birliği yapılır….* (MEB, 2020).

Bu doğrultuda kaynaştırma eğitimi; tam zamanlı, yarı zamanlı ve tersine kaynaştırma eğitimi olmak üzere üçe ayrılmaktadır (MEB, 2010). Bu süreçlerin temel özellikleri şu şekilde ifade edilebilir.

Tam zamanlı kaynaştırma eğitimi: Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencinin kaydı normal eğitim yapan okulda olup, öğrenci tam gün boyunca yerleştirildiği normal sınıfta eğitim almaktadır. Tam zamanlı kaynaştırma yoluyla eğitimlerine devam eden öğrenciler, yetersizliği

olmayan akranları ile aynı sınıfta eğitim görerek kayıtlı bulundukları okulda uygulanan eğitim programını takip etmektedirler, öğrencinin ihtiyacı olan ders ve konularda BEP hazırlanmaktadır.

Yarı zamanlı kaynaştırma eğitimi: Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin, bazı dersleri yetersizliği olmayan akranlarıyla birlikte aynı sınıfta ya da ders dışı etkinliklere birlikte katılmaları yolu ile yapmaktadır. Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencinin kaydı özel eğitim sınıfındadır. Bu öğrenci başarılı olabileceği derslerde ve sosyal etkinliklerde yetersizliği olmayan akranları ile birlikte normal sınıfta eğitim almaktadır.

Tersine kaynaştırma eğitimi: Herhangi bir engeli olmayan bireylerin kendi istekleri ile çevrelerindeki kaynaştırma uygulaması yapan özel eğitim okullarında özellikle okul öncesi eğitimde, açılacak sınıflara kayıt yaptırarak eğitim almalarına denir (MEB, 2010).

Kaynaştırma eğitimi uygulamalarında ana akım olan tam zamanlı kaynaştırma eğitiminin yürütülme biçimi MEB *Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin* 23. Maddesi BEP hazırlama ve uygulama süreçlerine atıfta bulunulmaktadır.

> "Madde: 23, fıkra 1: *Tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim hizmetlerinin sunulmasında aşağıdaki hususlar dikkate alınır: a) Öğrenciler, kayıtlı bulundukları okulda uygulanan eğitim programını takip ederler. Öğrencilerin takip ettikleri programlar temel alınarak BEP hazırlanır…….. c) Tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim yapılan okullarda özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciler için uygun ortam düzenlemeleri yapılır ve destek eğitim odası açılır……."*

Görüldüğü gibi ilgili mevzuatla özel eğitime ihtiyaç duyan çocukların eğitim süreçlerinin nasıl sürdürüleceği ana hatlarıyla belirleniştir. Bu bağlamda her kademede ki öğrencilerin ihtiyaçları doğrultusunda öğretim programlarının bireyselleştirilmesi yasal olarak da zorunlu hale getirilmiştir. Ülkemizde özel gereksinimi olan çocuklar için erken müdahalenin gerçekleştiği kurumlardan biri de okul öncesi genel eğitim kurumlarıdır. Bu eğitim doğrultusunda kaynaştırma programında bulunan öğrencilere BEP hazırlanması gerekmektedir. Bu sayede öğrencilerin eğitsel gereksinimlerini karşılamak ve ihtiyaç duydukları uyarlamaları gerçekleştirmek mümkün olabilmektedir (Ersan & Ata, 2017).

Farklı gelişim özelliklerine sahip olan öğrencilerin bireysel farklılıkları dikkate alınarak eğitsel gereksinimlerini karşılamak üzere geliştirilen BEP, öğrencinin devam ettiği mevcut okul programlarında uyarlama yapılmasını ve kapsamının genişletilmesini de zorunlu hale

getirmektedir. BEP gerektiğinde düzeltilebilen, değiştirilebilen esnek bir çalışma programı olma özelliği de taşımaktadır (Lytle & Bordin, 2001).

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 12. madde d bendinde, erken çocukluk döneminde sunulacak eğitim hizmetlerinin özel eğitim öğretmenleri, okul öncesi öğretmenleri ve çocuk gelişimi ve eğitimi öğretmenleri tarafından yürütüleceği, belirtilmektedir. Yine bu yönetmeliğin 28. madde g bendinde, okul öncesi kurumlarda açılacak olan özel eğitim sınıflarında etkinliklerin okul öncesi öğretmenleri ve/veya çocuk gelişimi ve eğitimi öğretmenleri tarafından yürütüleceği, belirtilmektedir (MEB, 2018). Dolayısıyla ihtiyaçları olan öğrenciler için BEP hazırlama süreçlerinde öğretmenler BEP Geliştirme Biriminde yer almak durumundadırlar. Bu doğrultuda BEP Geliştirme Birimi üyelerinin BEP hazırlama, özel gereksinimli bireyler, özellikleri ve eğitimleri konularında yeterli bilgi sahibi olmalarını gerektirmektedir. Kaynaştırma eğitimi uygulamalarında, okul yönetimi, sınıf öğretmeni, okul psikolojik danışmanı, özel eğitim öğretmeni, özel eğitime ihtiyacı olan birey ve özel eğitime ihtiyacı olan bireyin ailesinin yapacağı işbirliği büyük önem arz etmektedir (Batu & Kırcaali-İftar, 2005).

BEP uygulanan özel gereksinimi olan öğrencilerin, uygulanmayan öğrencilere göre daha fazla kazanımlar edindiğine yönelik araştırma bulguları (Smith & Simpson, 1989; Timuçin, 2000; Yıldızeli, 2000), kaynaştırma öğrencileri için BEP'in eğitsel açıdan önemini ortaya koymaktadır.

BEP Hazırlama Süreci

BEP hazırlama sürecinde birçok iş ve işlem basamağı işe koşulmaktadır. BEP geliştirme birimlerinin oluşturulması, performans düzeyinin belirlenmesi, uzun ve kısa dönemli amaçların tespit edilmesi, BÖP hazırlanması, destek eğitim süreçlerinin tasarlanması ve hazırlanan BEP'in değerlendirilmesi bu sürecin başlıca unsurlarını oluşturmaktadır (MEB, 2004).

BEP Geliştirme Birimi'nin Oluşturulması

BEP ile ilgili düzenlemelerin birçok ülkenin yasalarında yer aldığı görülmektedir. Bununla ilgili ilk çalışmalar, ABD'de 1975 yılında çıkarılan Engelli Çocuklar Eğitim Yasası (IDEA) ile başlanmıştır. Daha sonra 2004 yılında yeniden düzenleme yapılarak tek bir disiplin alanı değil ilgili tüm disiplinlerin nasıl ortak çalışmalar yapacağı belirlenmiştir (Friend, 2011; Akt. Ataman, 2012).

Özel eğitim ve kaynaştırma uygulamaları yapılan okul ve kurumlarda, özel eğitim gerektiren bireyler için, BEP geliştirilmesi, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesi

amacıyla BEP Geliştirme Birimi oluşturulmalıdır (Werts, Culatta & Tompkins, 2007; Akt. Avcıoğlu, 2011).

BEP geliştirme ve uygulama çalışmaları, Türkiye'de 1997 yılında 573 sayılı kanun hükmünde kararname ile kabul edilmiştir. Bu kararname ile BEP zorunlu hale getirilmiştir. 2000 yılında ise *Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği* yürürlüğe girmiştir. *Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinin* 62. maddesinde BEP, "*Özel eğitim gerektiren birey için geliştirilen ve ailesi tarafından onaylanan; bireyin, ailenin, öğretmenin gereksinimleri doğrultusunda hazırlanan ve hedeflenen amaçlarda verilecek destek eğitim hizmetlerini içeren özel eğitim programıdır*" tanımı yapılmaktadır.

2006 yılında yayımlanan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, BEP hazırlanmasına ilişkin yeni hükümleri beraberinde getirmiştir. Bu yönetmeliğin eğitim programlarını düzenleyen sekizinci kısmının birinci bölümünde yer alan 69. madde BEP hazırlanma sürecini düzenlenmektedir. Bu bağlamda yönetmelikte BEP tanımlamakta ve BEP hazırlamaya ilişkin temel ilkeleri belirlemektedir.

> *(1)BEP, özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin gelişim özellikleri, eğitim performansları ve ihtiyaçları doğrultusunda hedeflenen amaçlara yönelik hazırlanan ve bu bireylere verilecek destek eğitim hizmetlerini de içeren özel eğitim programıdır.*
>
> *(2)BEP, a) Eğitim planında yer alan yıllık amaçlar ve öğrencinin takip ettiği eğitim programı/programları temel alınarak belirlenen kısa dönemli amaçlarını, b) Öğrencinin alacağı destek eğitim hizmetinin türü, süresi, sıklığı ve bu hizmetin kimler tarafından nasıl sağlanacağını, c) Öğretim ve değerlendirmede kullanılacak yöntem ve teknik, araç-gereç ve eğitim materyallerini, ç) Eğitim ortamına ilişkin düzenlemeleri, d) Davranış problemlerini önlemeye ya da azaltmaya yönelik tedbirler ile uygulanacak yöntem ve teknikleri, e) Öğrencinin kişisel bilgilerini içerir.*
>
> *(3)BEP, Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu ve BEP Geliştirme Birimi'nin iş birliğiyle hazırlanır.*
>
> *(4)BEP, öğrenci için hedeflenen amaçların gerçekleşme düzeyi doğrultusunda değerlendirilir. Birey için hazırlanacak yeni bireyselleştirilmiş eğitim programında ve bireyin yönlendirilmesinde BEP'e ilişkin değerlendirmeler esas alınır (MEB, 2006).*

Yönetmeliğin ilgili maddeleri BEP'i tanımlayarak BEP hazırlama süreci adımlarını ayrıntılı olarak betimlemektedir.

Önemli düzenlemeler getiren aynı yönetmeliğin 72. maddesinin 1.ve 2. bentleri BEP Geliştirme Birimini tanımlamaktadır. Bu doğrultuda yönetmelik "(1) *özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin eğitimlerini sürdürdükleri okul ve kurumlarda eğitim performansları ve ihtiyaçları doğrultusunda bireyselleştirilmiş eğitim programlarını hazırlamak amacıyla BEP Geliştirme Birimi oluşturulur* ve (2) *BEP Geliştirme Birimi; okul/kurum müdürü veya görevlendireceği*

bir müdür yardımcısının başkanlığında, bir gezerek özel eğitim görevi yapan öğretmen, bir rehber öğretmen, bir eğitim programları hazırlamakla görevlendirilen öğretmen, öğrencinin sınıf öğretmeni, öğrencinin dersini okutan ilgili alan öğretmenleri, öğrencinin velisi, öğrenci, olmak üzere bu kişilerden oluşur" hükümlerini getirmektedir (MEB, 2006). Anılan maddeler BEP hazırlamaktan sorumlu geliştirme biriminin oluşturulma gerekçelerini ve ekibini ortaya koymaktadır.

BEP hazırlama ekibi öğrencinin yerleştirildiği okulun olanaklarına göre oluşturulur. Her ne kadar yasal olarak ekipte yer alması gereken üyeler belirlenmiş olsa da, okulda bu üyelerin bulunmaması durumunda, sınıf öğretmeni ve rehber öğretmen, öğrencinin diğer derslerini okutan alan öğretmenleri ile okul yöneticisini de içerecek şekilde BEP ekibini oluşturmalıdırlar (Kargın, 2013).

2018 yılında bazı değişikliklerle güncellenen *Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin* 48. maddesinde BEP ekibinin görev ve sorumlulukları şöyle sıralanmıştır:

- BEP hazırlanması, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesi ile ilgili çalışmalarda koordinasyonu sağlamak.
- Öğrencinin tüm gelişim alanlarındaki özellikleri ile eğitim ihtiyaçları doğrultusunda BEP'te değişiklik ve düzenlemeler yapmak.
- Okuldaki diğer birim ve kurullarla iş birliği yapmak.
- Kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimlerine devam eden öğrencilerden destek eğitim odasında eğitim alacak öğrencileri eğitim hizmeti sunulacak dersleri ve haftalık ders saati sayısını belirlemek.
- İlköğretim ya da mesleki ve teknik ortaöğretim programlarının uygulandığı özel eğitim okullarında ya da bu programların uygulandığı özel eğitim sınıflarında eğitimlerini sürdüren öğrencilerden tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitime uygun olanları belirlemek ve okul yönetimine bildirmek.
- Öğretim ve değerlendirmede kullanılacak yöntem ve teknikler ile öğretim materyallerini belirlemek.
- Özel eğitim sınıflarına kayıtlı öğrencilerden yetersizliği olmayan akranlarıyla bir arada eğitim alacak öğrencileri belirlemek ve katılacakları dersler ile saatlerini planlamak.
- Özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerden sınavlarda refakat edilmesi gerekenleri belirlemek.

- Özel eğitim programı uygulayan okullardaki öğrencilerden grup eğitimine uyum sağlayamayanların grup eğitimine hazırlanması amacıyla bire bir eğitime başlamasına ve bire bir eğitimin sona erdirilmesine karar vermek.
- Velinin yazılı talebi üzerine, ilkokulda öğrencilerin bir defaya mahsus olmak üzere sınıf tekrarı yapmasına karar vermek.
- Farklı sebeplerle okula başlaması gecikmiş olan ve il veya ilçe özel eğitim hizmetleri kurulu kararıyla ilköğretim kademesinde özel eğitim programı uygulayan okul ya da bu programların uygulandığı özel eğitim sınıflarına devam etmesine karar verilen öğrencilerin yaş, gelişim özellikleri ve eğitim performansına uygun kademedeki sınıfa yerleştirilmesine karar vermek.
- Okuldaki diğer kurul ve birimlerle iş birliği içinde çalışmak.

Yönetmelikle çizilen çerçeveden BEP'in başarısının hazırlama sürecinde rol alacak olan ekibin niteliklerine bağlı oldu anlaşılmaktadır.

Performans Düzeyinin Belirlenmesi

Kaynaştırma öğrencisine hazırlanan BEP'inde yer alan öğrenci performans düzeyi belirlenirken; tarama kontrol listeleri kullanılarak, anne-baba, öğretmen ve öğrenciyi tanıyan diğer bireylerle görüşme yapılarak, günün farklı zamanlarında sınıf, ev, oyun ortamı gibi farklı yerlerde gözlem yapılarak, tıbbi ve sağlık bilgilerini, akademik, davranışsal ve iş örneklerini özetleyen, okul performansını içeren kayıtlar incelenerek ve psiko-eğitsel testler kullanılarak (formal, informal, ölçüt bağımlı ölçü araçları) belirlenir.

Performans düzeyi ile ilgili ilkeler: değerlendirme verilerine göre oluşturulmalıdır, performans düzeyi öğrencilerin yapamadıkları ile birlikte yapabildiklerini de yansıtmalıdır. Performans düzeyi ölçülebilir ve gözlenebilir şekilde ifade edilmelidir. Yazılan performans düzeyi uzun ve kısa dönemli hedefler oluşturmaya olanak verilmelidir. Performans düzeyi ifadeleri öğrencinin şimdiki durumunu yansıtmalıdır, performans düzeyi ifadelerinde öğrencinin değerlendirilen becerideki/alandaki ustalık derecesi ya da güçlük derecesi de belirtilmelidir, performans düzeyi ifadelerinde grubun ortalama başarısı belirtilmelidir (Stickland & Turnbull, 1990).

Performans düzeyi belirlenirken; *Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin* 48. maddesi b bendinde BEP Geliştirme Birimi'nin görevleri içerisinde yer alan 'öğrencinin tüm gelişim alanlarındaki özellikleri ile eğitim ihtiyaçları doğrultusunda BEP'inde değişiklik ve düzenlemeler yapmak' ve 57. madde ç bendinde 'öğrencilerin eğitim performansları doğrultusunda başka bir okula yönlendirilmesinde BEP Geliştirme Birimi ile iş birliği yapar'

ifadeleri yer almaktadır (MEB, 2018). Bu hüküm aynı zamanda özel eğitim öğrencisinin BEP doğrultusunda aldığı eğitiminin değerlendirilerek, BEP'te değişiklik yapma veya başka okula yönlendirme yapma fırsatı verdiğinden öğrencinin daha fazla yarar sağlamasının önünü açmaktadır.

Amaçların Tespit Edilmesi

Öğrencinin BEP'inin içerisinde yer alan uzun ve kısa dönemli amaçlar, programın uygulanabilmesinin temelini oluşturmakta ve bir eğitim öğretim yılını kapsamaktadır.

Uzun dönemli amaçlar 'bireyden özel eğitim programında geçireceği bir akademik süresince kazanması, ulaşması beklenen mantıklı hedefler' olarak ifade edilmektedir (ABD Departman of Education, 1980; Akt. Fiscus & Mandell, 2002). Bir akademik dönem boyunca ya da bir yıllık süreçte öğrenciye kazandırılması hedeflenen amaçlar belirlenirken öğrencinin kazanmaya en çok gereksinimi olan davranışlara öncelik verilir (Sucuoğlu & Kargın, 2006). Yine uzun ve kısa dönemli amaçların belirlenmesinde zorluk düzeyi öğrencinin ulaşabileceği, gerçekçi amaçlardan oluşturulmalıdır (Sucuoğlu & Kargın, 2010). Kısa dönemli amaçlar ise; yıllık amaçlara ulaşmada basamak oluşturacak ölçülebilir, gözlemlenebilir, bireyin var olan performans düzeyi ile uzun dönemli amaçlar arasındaki ölçülebilir ara basamaklar (Batu vd., 2013) olarak tanımlanabilir.

Bireyselleştirilmiş Öğretim Planının (BÖP) Hazırlanması

Bireyselleştirilmesi eğitim programı kapsamında hazırlanan BÖP'ler uygulayıcılara ne için, nerede ve nasıl çalışacaklarının genel bir izlencesini sağlar. Öğretim planının dayanağı bireyselleştirilmiş eğitim programıdır. BÖP öğrenciler tarafından kazanması beklenen davranışlar için öğrencinin ve çalışanların yapması gerekenleri ayrıntılı, belirgin ve açıkça belirten bir plandır (Özyürek, 2012). BÖP hazırlamak öğretmenin, öğretimi yaparken neyi, nerede ve nasıl yapacağını belirlemesini sağlayacak ve verimliliği arttıracaktır.

BEP öğrenciye yönelik ekip tarafından hazırlanmış gereksinimlerin genel bir plan ya da program sunarken, bu plan/programın uygulanmasına yönelik alana özgü ayrıntılı planlamalar ise bireyselleştirilmiş öğretim planlarının (BÖP) içeriğini oluşturmaktadır. Bu açıdan bakıldığında kaynaştırma eğitim modelinin uygulandığı bir okulda görevli bir öğretmen BEP'de belirlenen planlamalar çerçevesinde dersinin içeriği ile ilgili olarak BÖP hazırlama gereksinimine ihtiyaç duymaktadır (Balçın, Coştu, & Mertoğlu, 2019).

Destek Eğitiminin Tasarlanması

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği 25. Maddenin a bendinde yer verilen *'eğitim alacak öğrenciler, bu öğrencilere okutulacak dersler ile öğrencilerin alacağı haftalık ders saati BEP Geliştirme Biriminin kararı doğrultusunda belirlenir'* ibaresi özel eğitim öğrencilerine verilebilecek destek eğitim hizmetlerine atıfta bulunmaktadır (MEB, 2018). 2020 yılında güncellenerek yeniden yayımlanan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 20. maddesinin 1. bendinde de "*BEP'de sunulacak destek eğitim hizmetinin türüne, süresine ve hizmetin kimler tarafından nasıl sağlanacağına, yer verilir*, ifadesi ile destek eğitim sürecinin sınırları çizilmiş olmaktadır.

BEP Geliştirme Birimi tarafından yapılacak planlamaların yıl boyunca öğretmen tarafından uygulamaya geçirilmesi söz konusudur. Dolayısıyla destek hizmetler kaynaştırma uygulamasında başarı sağlanması isteniyorsa, özel gereksinimli öğrenciye veya öğretmene destek sağlamak gereklidir (Batu, 2000). Destek eğitim hizmetleri özel eğitim öğrencisinin geride kaldığı ya da başaramadığı hedef ve kazanımlarda akranlarını yakalayabilmesi veya yapamadıklarını yapabilmesi için fırsatlar verilmesi olarak değerlendirilebilir.

BEP İzleme ve Değerlendirme Süreçlerinin İşe Koşulması

Kaynaştırma eğitimindeki özel eğitim öğrencisine uygulanan BEP'in uygunluğu BEP ekibi tarafından en az yılda bir kez değerlendirilmelidir (MEB, 2004). Değerlendirmede iki temel konuya odaklanılır. Öncelikle öğrencinin uygulanan BEP'e uygun bir gelişme gösterip göstermediği sorgulanır. Daha sonra ise yapılan değerlendirmeye bağlı olarak BEP'te (amacını belirlemede, stratejisinde, yönteminde, kullanılan materyal ve kaynaklarında, uygulayıcısında, izleme sisteminde) revizyon gerekip gerekmediği araştırılır. Gereken iyileştirmeler yapılarak uygulama süreçlerine devam edilir.

Kaynaştırma eğitimi verildiği ortam olarak en az kısıtlayıcı olandan en fazla kısıtlayıcı olana doğru sıralandığında; tam zamanlı kaynaştırma uygulaması, kaynak oda destekli kaynaştırma, yarım zamanlı kaynaştırma, özel sınıf, gündüzlü özel eğitim okulu ve yatılı özel eğitim okullarında uygulanabilmektedir. Sınıf öğretmenleri bu ortamlarda görev alan en önemli personellerdendir. Sınıf öğretmeninin bu eğitimdeki rolü ise Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin, 59. madde, 1 ve 2. fıkrasında şu şekilde tanımlanmıştır: *"Öğretmenler, kendilerine verilen sınıfın veya şubenin derslerini, programda belirtilen esaslara göre planlamak, okutmak, bunlarla ilgili uygulama ve deneyleri yapmak, ders dışında okulun eğitim-öğretim ve sosyal etkinliklerine katılmakla yükümlüdürler. Ayrıca, bireyselleştirilmiş eğitim programları, gelişim ölçekleri ile ölçme ve değerlendirme araçlarının hazırlanmasında ve*

*uygulanmasında BEP Geliştirme Birimi ile iş birliği yapmak, bireyselleştirilmiş eğitim programlarını uygulamak ve değerlendirmekle görevlid*ir". Görüldüğü üzere bu alanda sınıf ve okul öncesi öğretmenlerine önemli sorumluluklar düşmektedir. Öğretmenler bu alanda yeterli bilgi ve deneyime sahip değillerse kaynaştırma eğitimi ve BEP çalışmalarında yanlış ve kişiye özgü olmayan uygulamalar ortaya çıkabilir.

Özel eğitime ihtiyacı olan birey için, fiziksel ortam ve BEP, kaynaştırma eğitimi uygulamalarında yer alan önemli unsurlardan olup, BEP ile ilgili yapılan çalışmalardan geri dönüt alınabilmesi için değerlendirme ihtiyacını doğurmaktadır.

Bu konu öğretmen ve BEP Geliştirme Birimi ile sınırlı olmayıp, okul yönetiminin de bu konuyla ilgili sorumlukları olduğu unutulmamalıdır. Okul yönetimi, özel eğitime ihtiyacı olan bireyi kabul eden, bu birey için gerekli fiziksel düzenlemeler ve materyali sağlayan, bireye ve öğretmenine gerekli öğrenme ve uygulama ortamı sunan tutumlar sergilemelidir. Okul yönetimi, kaynaştırma eğitimi uygulamalarının etkili ve verimli yürütülebilmesi için öğretmenin ihtiyaç duyduğu hizmet içi eğitim ve seminere katılmasını sağlamalı, gerekli ortamı oluşturup materyal ihtiyacını gidermeli ve özel eğitime ihtiyacı olan bireyle ilgili olan diğer kişi ve kurumlarla işbirliği yapmalıdır (Batu & Kırcaali-İftar, 2005). Okul yönetiminin bu çalışmaları takip etmesi ve destek olması özel eğitime ihtiyacı olan bireyin azami ölçüde yararlanmasını sağlayacaktır.

İlgili Araştırmalar

Alanyazın incelendiğinde; özel eğitimde program geliştirme süreçlerinin incelendiği araştırmalar nispeten az olmakla birlikte erken çocukluk dönemi program çalışmalarına daha az rastlanmaktadır. Bu araştırmalardan birinde Yerlikaya, Sak ve Sak (2014) araştırmalarında, okul öncesi öğretmenlerinin özel eğitime ilişkin tüm çalışmalarda ve özellikle kaynaştırma öğrencileri ve BEP hazırlama sürecinde rehber öğretmen desteğine ihtiyaç duyduklarını, belirten sonuçlara ulaştıklarını ifade etmişlerdir.

Avcıoğlu (2011)'nun araştırmasında; (a) Zihin engelliler sınıf öğretmenlerinin; BEP'i öğrenmelerine, hazırlamalarına ve uygulamalarına ilişkin alanda oluşabilecek olan sorunların düzeltilmesinde MEB'in ve öğretmen yetiştiren üniversitelerin ilgili bölümlerinin bu araştırmada belirlenen sonuçları göz önüne almaları, (b) MEB'in BEP hazırlanması ve uygulanması konusunda hizmet içi eğitim faaliyetlerini düzenlemesi, (c) Özel eğitim hizmetleri yönetmeliğinde yer alan BEP ekip üyelerinin, BEP toplantılarına katılımlarının sağlanarak bunun süreklilik göstermesi ve ekipte alınan kararların uygulamaya geçirilmesi konularında MEB gerekli önlemleri alması, (d) Özel eğitime gereksinim duyan öğrencilerin ailelerinin BEP

konusunda bilgilendirilmeleri ve ailelerin BEP toplantılarına katılmaları ve çocuklarının BEP'lerinin geliştirmesine katılmaları, (e) Öğretmenlerin BEP sürecini etkili bir şekilde izleyip değerlendirmeleri gerektiği belirtilmiştir.

Akalın (2014) ise çalışmasında, okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan rehber öğretmenlerin kaynaştırmanın başarısını etkileyen en önemli faktörlerin okula ilişkin olduğunu (idareciler, öğretmenler, okulun fiziksel koşulları) ifade etmektedirler. Bu bağlamda rehber öğretmenlerin kaynaştırma uygulamalarına ilişkin önemli görev ve sorumlulukları bulunduğunu belirtmekte ancak bu görev ve sorumlukları yerine getirmede ciddi güçlükler yaşadıkları anlaşılmaktadır. Diğer taraftan aynı çalışmada rehber öğretmenlerin, kaynaştırma uygulamalarına ilişkin olarak, özel gereksinimli küçük çocukların özellikleri, eğitsel değerlendirme yapma ve BEP hazırlama, davranış değiştirme yöntem ve stratejilerini belirleme, kaynaştırma uygulamalarını gerçekleştirmede okul öncesi öğretmenine bilgi ve yardım konularında daha fazla bilgi ve beceriye gereksinim duymakta oldukları ortaya konmuştur. Bu doğrultuda Kılıçoğlu (2013)'da okul öncesi eğitim öğretmenlerinin, kaynaştırma eğitimi ve özel eğitimle ilgili eğitim almalarının sağlanması faydalı olacağı belirtmiştir.

Berkant ve Atılgan (2017)'ın çalışmalarında sınıf öğretmenlerinin BEP'i nasıl hazırlayacakları konusunda bilgilerinin olmadığını, sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi uygulamalarında en çok zaman yetersizliği yaşadıkları, öğrencilerin dikkat problemi bulunduğu, sınıfların kalabalık olduğu ve sınıf yönetimi sorunları yaşadıkları belirlenmiştir. Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine yönelik hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimlere gereksinimleri olduğu, eğitime ayrılan zamanın, fiziksel ortamların, materyallerin ve ailelerin eğitim düzeyindeki yetersizliklerin, program yoğunluğunun kaynaştırma eğitimini olumsuz yönde etkilediği belirtilmiştir.

Kargın (2004)'ın araştırmasında ise kaynaştırma eğitimi uygulamalarında yaşanan sıkıntıları ortadan kaldırmak için öğretmenlere hizmet içi eğitimler verilmesi, aday öğretmenlerin de hizmet öncesinde hem teorik hem de uygulamalı derslerle yetiştirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Vuran, Genç ve Bozkurt (2017)'un araştırmasında ise; zihin engelliler öğretmenliği programı 3. sınıf öğretmen adaylarının Bireyselleştirilmiş Eğitim Planları ve Öğretimin Bireyselleştirilmesi dersinde BEP geliştirmeleri ve bir ekiple birlikte çalışma becerilerini kazanmaları amaçlanmıştır. Bu çalışma sonucunda öğretmen adaylarının grup olarak BEP hazırlama aşamalarını izleyerek özel gereksinimi olan bir öğrencinin gereksinimlerine uygun BEP hazırlayabildikleri ve bireysel olarak da öğretim uyarlamaları yapabildikleri; aynı

zamanda grup çalışmalarında işbirliğine dayalı birlikte çalışma becerilerini kazandıkları izlenimi edindiklerini belirtmişlerdir.

Camadan (2012) ise araştırmasında öğretmen adaylarının, öğretmenlere göre kaynaştırma eğitiminde kendilerini daha yeterli algıladıkları, BEP hazırlamaya ilişkin öz-yeterliklerinin daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Sınıf öğretmenlerinin, aday öğretmenlere göre kaynaştırma eğitiminde kendilerini daha az yeterli görmelerinde, bu konuda ders almamış olmalarının etkili olduğu düşünülmektedir. Ayrıca araştırmada, öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimine ve BEP hazırlamaya ilişkin öz-yeterlikleri arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler olduğu görülmüştür.

Şahin ve Gürler (2018)'in destek eğitim odasında ve kaynaştırma ortamlarında çalışan öğretmenlerin bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlama sürecinde yaşadıkları güçlüklerin belirlenmesi çalışmasında, sınıfında kaynaştırma öğrencisi bulunan sınıf öğretmenlerinin, BEP hazırlama sürecinde karşılaştıkları sorunlar; a) BEP'i öğrenmeye yönelik, materyal desteklerinin olmaması, b) Sınıf koşullarının yetersizliği BEP 'in uygulanmasını güçleştirir, c) Her engelli öğrenci için ayrı ayrı BEP hazırlamak çok zor olur, ç) Sınıfların kalabalık olması BEP hazırlanmasını güçleştirir, d) Aileler engelli öğrencinin eğitimi konusunda öğretmenden çok şey beklerler, olduğu görülmüştür.

Can (2015)'ın araştırmasında, özel eğitim öğretmenlerinin BEP içeriği hakkında bilgi eksikliklerin olduğu, öğrencinin devam ettiği genel eğitim sınıflarında BEP'in uygulanmadığı, sadece destek eğitim sınıfı ile sınırlı kaldığı, sınıf öğretmenlerinin BEP hakkında bilgilendirilmesini gerektiği, okul idaresi, sınıf öğretmenin bilgisizliği, ailelerin yüksek beklentisi ve ilgisizliği gibi sorunları, okul idaresinden beklentileri arasında hizmet beklentisi, araç- gereç beklentisi ve ilgi ve duyarlılık olduğu, paydaşlarının özel eğitim hakkında yeterli bilgi ve donanıma sahip olmadığı, bilgilendirilme amaçlı hizmet içi eğitimler düzenlenebileceği, sonuçları görülmüştür.

Evyapan (2020)'ın araştırmasında, cinsiyet değişkenin kaynaştırma eğitimi yeterlilikleri üzerinde etkisinin olmadığı; okul öncesi öğretmenlerinin eğitim durumları yükseldikçe kaynaştırma eğitimi ile ilgili öz-yeterlilik algı düzeylerinin de artacağı; okul öncesi öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin öz-yeterlilik algılarını mesleki kıdem yılı değişkeninin etkilemediği görülmüştür. Ayrıca sınıflarında öğrenci sayısı fazla olan öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi ile ilgili öz-yeterlilik algılarının yüksek olduğu, kaynaştırma öğrencisi olan öğretmenlerin olmayan öğretmenlere göre öz-yeterlilik algılarının daha yüksek olduğu; kaynaştırma eğitimi ile ilgili lisans döneminde eğitim alan okul öncesi öğretmenlerinin kaynaştırma yeterliliklerini de daha çok artacağı ve bu alanda başarılı olabilecekleri; hizmet içi

eğitimi alan öğretmenlerin kaynaştırma eğitiminde kendilerini daha yeterli algıladıkları görülmüştür. BEP'in özel gereksinimli çocukların her yönden gelişimini desteklediği, zaman kazandırdığı, öğretmene kılavuz olduğu, tüm öğrencilere fayda sağladığı için yararlı olduğu, gerekli olduğu; BEP uygulamadaki güçlükleri altyapı yetersizliği, öğretmenlerin bilgi yetersizlikleri, zaman sıkıntısı, idari personel yetersizliği, teknoloji yetersizliği ve ekonomik yetersizlik; öğretmenlerin kitap, diğer öğretmenler ve okul idarelerini kaynak olarak gördükleri görülmüştür.

Özan (2019), araştırmasında; sınıf ve rehberlik ve psikolojik danışmanlık öğretmenlerinin görev yaptıkları okullarda BEP Geliştirme Birimi'nin kurulmadığını belirtmeleri, okula kayıt olan özel gereksinimli öğrencilerin herhangi bir öğretimsel uyarlama ya da destek hizmetten yararlanamadıkları anlamına gelmektedir. Sınıf öğretmenlerinin BEP geliştirmede herhangi bir üyeden destek alamamaları, öğrencilerin performans ve amaçlarını belirlemede zorlanmaları, rehberlik ve psikolojik danışmanlık öğretmenlerinin ise birimi tek başlarına kurmaya çalışmaları, üyelerin ve özellikle de öğrenci ailelerinin BEP geliştirme toplantılarına katılmamaları, birimin (yasal boyutta) başkanı olan okul müdürünün birimin görev ve sorumluluklarını bilmemesi ve bazı okullarda birimin formalite gereği toplanması yer almaktadır. Sınıf öğretmenleri, BEP uygulamalarında karşılaştıkları kaynaştırma öğrencilerine zaman ayırma, öğretimi bireyselleştirme, davranış değiştirme gibi belli başlı güçlükleri sıklıkla vurgularken, rehberlik ve psikolojik danışmanlık öğretmenleri de bunları onaylayıcı görüşler rapor etmişlerdir. Öğretmenler kaynaştırma ve BEP süreciyle ilgili gerçek anlamda eğitim almayı istediklerini vurgulamışlardır. Rehberlik ve psikolojik danışmanlık öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamaları ve BEP süreci ile ilgili yeterli donanıma sahip olmadıkları ve en az sınıf öğretmenleri kadar mesleki gelişim etkinliklerinden yararlanmaları gerektiği sonucu doğmaktadır. Katılımcılar, BEP geliştirme birimlerinin çoğunlukla kurulmadığı, kurulduğu durumlarda ise gereğince hizmet vermediğine dair görüş belirtmiştir. Katılımcı sınıf öğretmenlerinin kendilerine ve öğrencilerine önemli bir destek sağlayacak bu model yerine özel eğitim sınıfı ya da destek eğitim odası gibi daha ayrıştırmacı bir modeli tercih etmeleri ve rehberlik ve psikolojik danışmanlık öğretmenlerinin de destek eğitim odalarının her okulda kurulmasını önermeleri ilginç bir bulgudur. Katılımcıların BEP geliştirme ve uygulama aşamalarında ciddi boyutta güçlüklerle karşılaştıkları sonucuna varmak mümkündür ve güçlüklerin farklı boyutlarda BEP izleme ve değerlendirme aşamalarında da sürdüğü görülmektedir. Yıl içinde ve sonunda kaynaştırma öğrencilerinin genel durumlarının değerlendirilmemesiyle, öğretmenlerin gelecek eğitim öğretim dönemi içerisinde de öğrencilere nitelikli BEP geliştirip uygulayamayacakları öngörülebilir. Okullarda BEP Geliştirme Birimi toplantıları yapılmadığından kaynaştırma öğrencilerinin gelişimlerinin

sistemli bir şekilde izlenmesinin ve değerlendirilmesinin de mümkün olmayacağı düşünülmektedir. Sonuç olarak öğretmenlerin kaynaştırma uygulamaları ve BEP süreçlerinde zorlanmaları bir yana, özel gereksinimli çocuklarla birlikte farklılığı olan tüm bireylerin yaşamlarında karşılaştıkları güçlüklerin; sosyal, eğitsel, kültürel ve daha birçok alanda bütünleştirme felsefesinin benimsenmemesinden ve halen uygulamaya geçirilememiş olmasından kaynaklandığı savunulabilir.

2011 yılında yayınlanan Türkiye'de Kaynaştırma/Bütünleştirme Yoluyla Eğitimin Durumu raporunda, kaynaştırma eğitiminde yaşanan sorunların temelinde, kaynaştırma eğitiminin bir parçası olan destek eğitim hizmetlerinin yetersizliği vurgulandığı mevzuatta yer alan gelişmelerin uygulamaya yansıtılmasında sorunlar yaşandığına dikkat çekilmiştir (Özaydın & Çolak, 2011).

Ülkemizde özel eğitim hizmetleri 1950'li yıllarından itibaren görülmeye başlamış ancak ulaşılmak istenen seviyeye gelinmediği yönünde görüşlerin olduğu görülmektedir. Türkiye' de özel eğitim gerektiren bireylerin hakları kanunlarla güvence altına alınmıştır. Kaynaştırma/bütünleştirme özel eğitim öğrencilerinin eğitiminde uygulanmaktadır. Üniversiteler öğretmen yetiştirirken özel eğitim alanı ve özel eğitim dersleri olarak eğitim vermektedir. Ülkemizde kaynaştırma uygulaması yetersizliği olan öğrencinin normal sınıfa yerleştirilmesi olarak anlaşılmaktadır ve bu şekilde sınırlı kalmaktadır (Eripek, 2004).

Genel olarak ilgili alan yazının incelenmesinden eğitim bilim alanında erken çocukluk eğitim döneminde özel eğitim süreçlerinin eğitim programlarının hazırlanmasına ilişkin çalışmaların görece az olduğu dikkati çekmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Yöntem

Araştırma Modeli

Çalışmanın bu bölümünde hangi bilimsel çalışma metotlarına başvurulduğu, çalışma grubu, araştırma deseni ve veri toplama araçları ile toplanan verilerin analizi hakkında bilgi verilmektedir.

Nitel bir araştırma olarak tasarlanan bu çalışmada fenomenolojik desen işe koşulmuştur. Alanyazında, fenomenoloji (olgubilim) birkaç kişinin bir fenomen/olgu veya kavramla ilgili yaşanmış deneyimlerinin ortak anlamını tanımlayan bir araştırma modelidir (Creswell, 2013). Bu çalışmada, okul öncesi öğretmenlerinin öğretim programlarını bireyselleştirme süreçleri incelenmiştir. Araştırmada veriler yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla elde edilmiş olup elde edilen veriler betimsel olarak analiz edilmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırma, Erzurum ili Palandöken ilçesinde resmî ve özel okul öncesi kurumlarında görevli öğretmenler ile sürdürülmüştür. Okullar ve öğretmenler amaçlı örnekleme türlerinden ölçüt örnekleme yöntemi ile seçilmişlerdir. Patton (2014) amaçlı örneklemenin, araştırılan durum hakkında zengin bilgi elde edilmesine imkân tanıdığını vurgulamaktadır. Büyüköztürk amaçlı örneklem türlerinden biri olan ölçüt örneklemeyi, araştırmada gözlem birimleri belirli niteliklere sahip kişiler, olaylar, nesneler ya da durumlardan oluştuğu durumlarda örneklem için belirlenen ölçütü karşılayan birimlerin örnek alınması, olarak ifade etmiştir (Büyüköztürk vd., 2009). Bu araştırma bağlamında ise, "*sınıflarında kaynaştırma eğitimine ilişkin en az bir deneyimi olma*" ölçütünü karşılayan okul öncesi öğretmenleri örnekleme dahil edilmiştir.

Çalışma grubu belirleme sürecinde öncelikle ilçe merkezinde bulunan tüm okul öncesi eğitim kurumları için resmî araştırma ve uygulama izinler alınmıştır. Her bir eğitim kurumuyla ön görüşmeler gerçekleştirilerek öncelikle kaynaştırma eğitimi yapmakta olan veya daha önce kaynaştırma eğitimi yapmış olan okul öncesi öğretmenleri belirlenmiştir. Daha sonra çalışmaya katılmayı kabul eden öğretmenler çalışma grubuna dahil edilmiştir.

Bu doğrultuda araştırmanın çalışma grubu 26'sı resmî, 6'sı özel okullarda görevli toplam 32 okul öncesi öğretmeninden oluşmaktadır. Resmî okul öğretmenlerinin 4'ü anaokulu,

8’i ilkokul, 2’si de ortaokul bünyesinde yer alan anasınıflarında çalışmaktadır. Çalışmaya dahil edilen 6 özel okulda çalışan okul öncesi öğretmenlerinin 3’ü özel ilkokul bünyesinde anasınıfı, diğer 3’ü de kreş ve gündüz bakımevi olmak üzere iki farklı kurumda görev almaktadırlar. Bu okullarda görev yapan öğretmenlerin demografik özellikleri Tablo1’de verilmiştir.

Tablo 1. *Öğretmenlerin Demografik Özellikleri*

		n
Cinsiyet	Kadın	31
	Erkek	1
Mesleki Kıdem	1-3 yıl	4
	4-7 yıl	4
	8-11 yıl	8
	12-15 yıl	8
	16-19 yıl	5
	20 ve üzeri yıl	3
Çalıştığı Kurum Türü	Devlet	26
	Özel	6
Çalıştığı Kurum	Anaokulu	12
	Anasınıfı	20
Çalışılan Öğrenci Yaş Grubu	0-3	1
	3-4	1
	4-6	30
Sınıf Yardımcı Elemanı	Var	23
	Yok	9

Tablo 1’den, araştırmaya katılan 32 okul öncesi öğretmeninden 1’i erkek, diğerleri kadın olduğu; öğretmenlerin 4’ü 1- 3 yıl, 4’ü 4-7 yıl, 8’i 8-11 yıl, 8’i 12-15 yıl, 5’i 16-19 yıl ve 3’ü 20 yıl ve daha fazla mesleki kıdeme sahip olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca, araştırmada okul öncesi öğretmenlerinin 1’i 0-3 yaş grubunda, 1’i 3-4 yaş grubunda çalışırken, 30’u 4-6 yaş grubunda çalışmaktadır.

Yine tablo 1’e göre okul öncesi öğretmenlerinin 23’ünün sınıfında yardımcı eleman varken, 9’unun sınıfında yardımcı eleman olmadığı da görülmektedir. Araştırmaya katılmayı kabul eden öğretmenlerin çalıştıkları okulların 8’i tam gün, 24’ü ise yarım gün eğitim hizmeti vermektedir. Araştırmada aynı okulda birden fazla öğretmen görüşmesi yapılmış olması göz önünde bulundurularak, görev yapan okul yöneticilerinin 14’ü okul öncesi, 18’i diğer alanlardandır.

Araştırma kapsamında yer alan tüm öğretmenler kaynaştırma öğrencilerinin eğitim süreci konusunda mesleki deneyime sahip olup, bunlardan 21’inin araştırma esnasında

kaynaştırma öğrencisi bulunmaktadır. 11 okul öncesi öğretmeni ise daha önceki mesleki yaşamında kaynaştırma öğrencisi eğitimi deneyimine sahiptir.

Çalışma grubunda yer alan öğretmenlerin kaynaştırma süreci deneyimlerinin hâlihazırdaki kaynaştırma öğrencilerinin özelliklerine göre; *zihinsel yetersizlik (11), dil ve konuşma yetersizliği (6), diğer (6), fiziksel yetersizlik (2), işitme yetersizliği (3), Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) (2) ve görme yetersizliği (1) özel eğitim* durumları olarak sıralanmaktadır.

Okul öncesi öğretmenlerinin daha önceki daha önceki mesleki süreçlerinde, zihinsel yetersizlik (12 öğrenci), Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) (8), işitme yetersizliği (7), dil ve konuşma yetersizliği (6), DEHB (4), fiziksel yetersizlik (3), görme yetersizliği (2) ve diğer (2) özel eğitim durumlarına sahip öğrenciler ile deneyimlere sahip oldukları anlaşılmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin BEP hazırlama ve uygulama süreçlerine ilişkin görüşlerini belirlemek için nitel araştırmalarda çoğunlukla tercih edilen yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Bu veri toplama aracının seçilmesindeki amaç; görüşme yapılan kişilerin olay ve olguları anlamlandırmalarını, duygu ve düşüncelerini anlamak ve daha derin bilgi edinmektir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Verileri elde edebilmek için yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturulmuştur. Veri toplama aracının oluşturulabilmesi için, araştırma amaçları bağlamında alan yazına bağlı olarak soru havuzu oluşturulmuştur. Daha sonra eğitim bilimleri alanında üç uzmandan görüş alınarak taslak görüşme formu oluşturulmuştur. Bu taslak form kullanılarak çalışmada yer almayan iki okul öncesi öğretmeni ile deneme görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Görüşme sonucunda yeterince açık ve anlaşılır olmadığı ifade edilen sorular üzerinde dil ve içerik yönünden düzenlemeler yapılarak forma son hali verilmiştir.

Görüşme formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde okul öncesi öğretmenlerine yönelik demografik özellikler yer almaktadır. İkinci bölümde açık uçlu 5 ana soru ve katılımcıların görüşlerini daha iyi irdeleyebilmek ve sonrasında kullanabilmek için ana soruların altında sonda tipi sorulara yer verilmiştir.

Birinci bölümde cinsiyet, mesleki kıdem, kurum türü, sınıf öğrenci yaş grubu, kaynaştırma öğrencisi, kaynaştırma türü, öğrencilerin özel eğitim durumu gibi özellikleri belirlemeye dönük ifadelere yer verilmiştir.

İkinci bölümde BEP hazırlama süreci ile ilgili beş temel alana odaklanılmıştır. Bu bağlamda;

1. Özel eğitim ve BEP konusunda alınan akademik/mesleki eğitim süreci,
2. BEP hazırlama süreci,
3. BÖP hazırlama süreci,
4. BEP izleme ve değerlendirme süreci,
5. BEP hazırlama sürecinde yaşanan sorunlar, çalışmanın kapsamında yer almaktadır.

Süreç/Uygulama

Araştırma kapsamında resmî izinleri alınan ve katılmaya gönüllü olan öğretmenler ve okul idareleriyle iletişime geçilerek görüşmeler için randevular oluşturulmuştur. Görüşme zamanlarının öğretmenlerin ders saatleri dışında olmasına dikkat edilmiştir.

Belirtilen tarih ve saatte belirlenen okulda araştırmacı olarak hazır bulunulmuştur. Görüşmeler için özellikle sessiz ve dikkat dağıtmayan ortamlar tercih edilmiştir. Görüşmeler sınıf ortamı dışında, okul idaresi ve öğretmenlerin uygun gördüğü yerlerde yapılmıştır. Görüşme öncesinde öğretmenlere görüşmenin amacı, süreci ve içeriği hakkında yönergeler sunulmuştur. Ayrıca yazılı ve sözlü olarak görüşme kayıtlarının başka hiçbir yerde kullanılmayacağı yönünde açıklamalar yapılmıştır. Görüşmelerde, konuşma hızında yazılı kayıt yapılamayacağı belirtilerek öğretmenlerden dijital ses kaydı yapılması konusunda izin talep edilmiştir. Ses kaydı yapılmasına izin veren 12 öğretmen ile yapılan görüşmeler kayıt altına alınmıştır. Ses kaydı yapılmasına izin vermeyen öğretmenler (20) ile yapılan görüşmeler araştırmacı tarafından görüşme sırasında yazılı olarak kaydedilmiştir. Araştırmacı tarafından tutulan kayıtlar görüşme sonunda öğretmenlere verilerek yazılanları teyit etmeleri sağlanmıştır. Görüşme esnasında öğretmenlerin davranış, jest ve mimikler de takip edilerek not edilmeye çalışılmıştır. Görüşmelerde sorular araştırmacı tarafından yöneltilmiştir. Görüşmeler ortalama 30 dakika sürmüştür.

Veri Analizi

Araştırmada, öğretmenlerin görüşme ve doküman incelemesi vasıtasıyla toplanan veriler, betimsel analiz yöntemiyle çözümlenerek yorumlanmıştır. Betimsel analiz, derinlemesine analiz gerektirmeyen verilerin işlenmesinde kullanılır. Betimsel analizde elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır (Yıldırım & Şimşek, 2016).

Görüşme sonuçlarından çıkan temalar sayısallaştırılarak değerlendirme yapılmıştır. Verilerin dökümü ve analizi aşağıdaki sırayla yapılmıştır:

a) Araştırmacı tarafından öğretmenlerle yapılan görüşmelerin 12'si ses kaydına alınmıştır. Ses kayıtları herhangi bir değişiklik yapılmadan bir forma aktarılmıştır. Ses kaydı

yapılmayan 20 öğretmen ile görüşmeler karşılıklı diyalog şeklinde gerçekleştirilmiştir. Bu süreçte öğretmenlerin görüşlerinde herhangi bir değişiklik yapılmadan araştırmacı tarafından görüşme formuna yazılı olarak aktarılmıştır. Araştırmacı tarafından tutulan kayıtların son hali öğretmenlere gösterilerek teyit etmeleri sağlanmıştır.

b) Yazılı hale getirilen tüm görüşmeler incelenerek her bir soru maddesinin altında temalar oluşturulmuştur.

c) Araştırmacı, ilk görüşmelerden itibaren görüşme sonuçlarından elde edilen sonuçları alt başlıklar halinde bir döküm oluşturmuştur. Bu döküm daha sonraki diğer görüşmelerde de sıkça karşılaşılabilecek cevaplar olabileceği düşünülerek, görüşme kayıtları incelenerek analiz edilmiştir.

d) Danışman tarafından yapılan öneriler dikkate alınarak görüşmelerin sonuçları alt başlıklar oluşturulup son şekli verilmiştir.

Katılımcı öğretmenlerin görüşleri raporlaştırılırken öğretmenler Ö1, Ö2, Ö3…Ö32 biçiminde kodlanmıştır. Katılımcı öğretmenlerin görüşme esnasında ifadelerinde geçen öğrenci, öğretmen, yer ve kurum adları (X, Y, Z gibi) harf ve rakamlarla kodlanarak anonim hale getirilmiştir.

Araştırmacı Rolü

Bu araştırmada veri toplama aracı için kullanılacak görüşme soruları konunun kuramsal temelleri ve ilgili yazın dikkate alınarak araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Hazırlanan soru havuzu üç öğretim üyesi ve üç okul öncesi öğretmeninin görüşleri ile şekillendirilmiştir. Bu kapsamda okul öncesi eğitimi alanından (1) ve program geliştirme alanından (2) öğretim üyesinin uzmanlığına başvurulmuştur. Yapılan öneri ve eleştiriler ışığında soru formu şekillendirilmiştir. Hazırlanan sorular dilbilgisi denetiminden geçirilerek araştırmada görüşlerine başvurulan çalışma grubu dışından 3 okul öncesi öğretmeniyle de ön uygulama yapılmıştır. Bu kapsamda öğretmenler ile yapılan görüşmeler sonucunda araştırmacı tarafından sorular üzerinde gerekli düzeltmeler yapılarak görüşme formuna son hali verilmiştir.

Araştırma için gerekli izinler alınıp, okul yöneticilerinden randevu talep edilerek öğretmenlerin belirlediği zaman aralıklarında görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşme için kullanılacak ortamların görüşülecek öğretmenler tarafından belirlenmesine imkân tanınmış ancak sessiz, dikkat dağıtmayacak ve kayıt yapmaya uygun olmasına dikkat edilmiştir.

Görüşmelerde ses kaydı yapılmasına izin veren öğretmenlerin görüşleri herhangi bir değişiklik yapılmadan araştırmacı tarafından daha sonra görüşme formuna deşifre edilmiştir.

Ancak ses kaydı yapılmasına onay vermeyen öğretmenlerle yapılan görüşmelerde anlık notlar tutulmuş ve görüşme akabinde tutulan notlar öğretmenlerle paylaşılarak teyit etmeleri sağlanmıştır. Ses kaydı alınmadan yapılan görüşmelerin veri kaybına uğramaması için kısa zamanda görüşme formuna aktarılmasına dikkat edilmiştir. Görüşme metinleri deşifre edildikten sonra rastgele seçilen üç görüşme formu ilgili öğretmenlere sunulmuş ve onların teyit etmeleri sağlanmıştır. İlgili öğretmenlerden deşifre edilen metinlere ilişkin herhangi bir değişiklik talebi gelmemiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşleri ile ilgili deşifre işlemlerinde doğrudan alıntılarda herhangi bir ekleme yapılmamış ifadeler olduğu gibi yansıtılmıştır. Random usulle seçilen üç görüşme kaydı eğitim bilimleri alanında bir uzman tarafından da deşifre edilerek metinler arasında uyum kontrol edilmiş ve genel olarak uyumlu bulunmuştur.

Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırmada uzman incelemesi, katılımcı teyidi ve okul öncesi eğitimi öğretmenleriyle yapılacak görüşmelerin süreleri uzun tutularak da uzun süreli etkileşim yoluyla iç geçerlilik sağlanmaya çalışılmıştır. Görüşme sürecinde katılımcıların jest ve mimikleri de gözlenmiş ve ifadeleri ile tutarsız herhangi bir gözlemde bulunulmamıştır. Görüşme sürecinin yoğunluğu ve not tutma ihtiyacı nedeniyle öğretmenlerin beden dili gözlemleri kayıt altına alınamamıştır. Araştırmanın dış geçerliğini artırmak için araştırma süreci ve bu süreçte yapılan işlemler ayrıntılı bir şekilde betimlenmiştir. Araştırmacı tarafından tutulan kayıtlar görüşme sonunda öğretmenlere verilerek yazılanları teyit etmeleri sağlanmıştır. Ayrıca Random usulle seçilen üç görüşme kaydı eğitim bilimleri alanında bir uzman tarafından da deşifre edilerek metinler arasında uyum kontrol edilmiş ve genel olarak uyumlu bulunmuştur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Bulgular

Bu bölümde çalışmada görüşülen öğretmenlerin görüşmeleri onayları alınarak kayıt altına alınmıştır. Görüşülen 32 okul öncesi öğretmenlerine 5 görüşme sorusu yöneltilmiştir. Görüşme sorularının altında açıklayıcı sorulara yer verilmiştir. Her soru başlığı öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda ana temalara ayrılmıştır. Bu ana temalar oluşturularak alt başlıklar ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Çalışmada anasınıfı ve anaokullarında görev yapan okul öncesi öğretmenlerine yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanıp, elde edilen veriler tablolar halinde düzenlenmiştir.

BEP Hazırlama Eğitimi ve Deneyimine İlişkin Bulgular

Bu başlık altında okul öncesi öğretmenlerinin sahip oldukları özel eğitim alanı ve BEP hazırlama sürecindeki bilgilerine ve uygulama deneyimlerine ilişkin görüşleri incelenmektedir.

- ***Özel Eğitim Uygulamaları ve BEP Deneyimi***

Görüşme Sorusu: Özel eğitim uygulamaları ve BEP hazırlama konusunda herhangi bir eğitim aldınız mı? (Ders/kurs vb.) Aldıysanız bunlar hangi eğitimlerdir?

Okul öncesi öğretmenlerinin özel eğitim alanında sahip oldukları bilgilerine ve BEP hazırlama konusundaki deneyimlerine ilişkin görüşlerinin '*akademik eğitim, hizmet içi eğitim, rehabilitasyon merkezi deneyimi ve diğer kaynaklar'* olmak üzere dört temada ifade edildiği anlaşılmaktadır. İlgili görüşler aşağıdaki gibi şekillenmiştir.

1. Akademik Eğitim

Okul öncesi öğretmenlerinin görüşlerinin incelenmesinden okul öncesi öğretmenlerinden çoğunun (23) üniversite öğrenimleri sırasında 'Özel Eğitim' dersi aldığı (Ö1, Ö3, Ö4, Ö7, Ö8, Ö10, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö19, Ö20, Ö21, Ö23, Ö24, Ö25, Ö26, Ö27, Ö28, Ö29, Ö32) görülmüştür. Öğretmenlerin çoğunun hizmet öncesi süreçte özel eğiti konusunda dersler aldığı anlaşılmaktadır. Ancak özel eğitim dersi alan öğretmenler arasından almış oldukları eğitimin BEP hazırlama konusunda bilgi içermediğini belirten okul öncesi öğretmenleri de (Ö7, Ö16, Ö20, Ö21) olduğu dikkati çekmektedir.

Diğer öğretmenler (Ö2, Ö5, Ö9, Ö11, Ö18, Ö22, Ö30, Ö31) ise özel eğitime yönelik herhangi bir ders almadıklarını belirtmişlerdir.

2. Hizmet İçi Eğitim

Okul öncesi öğretmenlerinin özel eğitim ve BEP konusunda aldıkları eğitimlerle ilgili görüşlerinin incelemesinden çalışma kapsamında görüşlerine başvurulan 32 öğretmenden 3'ünün özel eğitime ilişkin bir hizmet içinde bir eğitim aldığı (Ö1, Ö23, Ö24), diğerlerinin ise herhangi bir mesleki eğitim sürecine dâhil olmadığı görülmüştür.

Hizmet içi eğitim alanların görüşleri aşağıda örneklenmiştir.

> …Öğretmenliğim esnasında özel eğitim kursu ve bilgilendirme eğitimi aldık (Ö1).
>
> …Öğretmenlikte özel eğitim kursu aldım,180 saatlik, BEP hazırlama konusunda iyiyim… (Ö24).

Hizmet içi eğitim almayan öğretmenlerin (Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö13, Ö16, Ö18, Ö25, Ö26, Ö28, Ö30, Ö31, Ö32); görüşlerine örnek olarak aşağıda görüşler verilmiştir.

> …Daha sonra herhangi bir kurs almadım (Ö13).
>
> …Öğretmen olduktan sonra hizmet içi eğitim almadım. BEP hazırlama ile alakalı herhangi bir kurs, eğitim almadım. Çalışmaya başladıktan sonra raporları gördüm (Ö7).

3. Rehabilitasyon Merkezi Deneyimi

Okul öncesi öğretmenlerinin özel eğitim ve BEP konusunda aldıkları eğitimlerle ilgili görüşlerinin incelemesinden, ortaya çıkan veriler doğrultusunda rehabilitasyon merkezinde çalışarak deneyim sahibi olanların (Ö6, Ö12, Ö24, Ö31) görüşlerine örnekler aşağıda verilmiştir.

> Daha önce rehabilitasyon merkezinde çalıştım, atanmadan önce iki yıl. Orada daha çok BEP yaptığımız için tamamen zihinsel engelli öğrencilerle, oradan bir şeyler biliyordum yani (Ö6).
>
> …Ben iki ay kadar özel eğitim kurumunda çalıştım orada daha çok öğrendim. Orada her çocuğun yeterliliğine göre, bireysel özelliklerine göre, yetersizliği var ise ona göre bir kazanım alıyorum, çocuğun yeterliliğine göre de bu süreyi uzatabiliyorum, atıyorum ki işte bir kazanım aldım öz bakım becerilerinden. İşte ellerini kendi kendine yıkamayı becerir şeklinde. Atıyorum bir çocuğun yeterliliği bir ayda da bu kazanımı alabiliyor, ama yetersizliği var ise ona göre bir kazanım alıyorum, çocuğun yeterliliğine göre de bu süreyi uzatabiliyorum, atıyorum ki işte bir kazanım aldım, öz bakım becerilerinden. İşte ellerini kendi kendine yıkamayı becerir şeklinde. Atıyorum bir çocuğun yeterliliği bir ayda da bu kazanımı alabiliyor, ama bazıları bir aydan fazla süre biliyor, üç ay, dört ay şeklinde, bunu uzatabiliyoruz (Ö12).
>
> … BEP hazırlama konusunda iyiyim. Rehabilitasyon merkezinde bir yıl çalıştım, bir yıl özel eğitim iş uygulama okulunda çalıştım (Ö24).

Görüşme yapılan öğretmenlerden Ö24'ün '*BEP hazırlama konusunda iyiyim*' görüşü, hem akademik eğitim hem de hizmet içi eğitimde alınan eğitimler açısından önemlidir. Çünkü öğretmene bu rehabilitasyon merkezi deneyimi BEP hazırlama ve uygulamada beceri kazandırdığı söylenebilir.

4. Diğer BEP Kaynakları

Görüşme yapılan okul öncesi öğretmenlerinden özel eğitim ve BEP ile ilgili bilgi edindiği diğer kaynakları belirten öğretmenlerin (Ö11, Ö22) görüşlerine örnek verilmiştir.

…Rehber öğretmenimizden bilgi alıyorum… (Ö11).

…Kendi bireysel araştırmalarımla… İnternetten araştırdım. Genel tarama yaptım, resmî, özel (Ö11).

Bu görüşlerden okullardaki rehberlik öğretmenlerinin ve internetteki kaynaklarının bu konuda başvurulabilecek kaynaklar olduğu görülmüştür.

Ayrıca bir öğretmenin (Ö22) '… RAM'dan geldiler senenin başında onlar biraz bilgi verdiler, nasıl hazırlayabilirim diye. Öyle bir şey hazırladım yani.' görüşünden RAM'ın çalışmalarından yararlandığı anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak, 32 okul öncesi öğretmeniyle yapılan görüşmelere göre Özel Eğitim ve BEP konusunda akademik eğitim almadığını belirten 8 öğretmen, herhangi bir hizmet içi eğitim almadığını belirten 17 öğretmen toplamda 25 öğretmenin bu konudaki bilgi ihtiyaçlarının olduğu ve mesleki eğitimde bu konulara yer verilmesi gerektiği söylenebilir.

BEP Hazırlama Sürecine İlişkin Bulgular

Bu başlık altında okul öncesi öğretmenlerinin BEP hazırlama sürecine ilişkin görüşleri incelenmektedir. Görüşme sorularına ve BEP hazırlama adımlarına bağlı olarak öğretmen görüşleri; BEP hazırlama deneyimi, BEP için performans düzeyini belirleme süreci, BEP amaçlarını belirleme süreci, destek eğitim sürecinin tasarlanması, eğitim ortamlarının düzenlenmesi, davranış problemlerine ilişkin tedbir alınması ana başlıkları altında ele alınmıştır.

- ***BEP Hazırlama Deneyimi***

Görüşme Sorusu: Kaynaştırma eğitimine alınan öğrenciler için BEP hazırladınız mı?

Araştırma kapsamında görüşlerine başvurulan okul öncesi öğretmenlerinin yarısı (16) öğretmenlik yaşamı süresince en az bir kez BEP hazırladıklarını ifade etmişlerdir. BEP hazırladıklarını belirten okul öncesi öğretmenleri (Ö1, Ö2, Ö4, Ö8, Ö11, Ö12, Ö15, Ö16, Ö17, Ö20, Ö21, Ö22, Ö23, Ö24, Ö27, Ö28) aşağıdaki görüşleri ifade etmiştir.

Önceki geldiğim okulda bir öğrenciye destek eğitim vermiştim, ona hazırladım. Rehber öğretmenlerle beraber hazırladık (Ö6).

Bu dönem değil ama daha önce hazırlamıştım (Ö10).

Özel rehabilitasyon merkezinde çalışırken özel öğrencilerim oldu, o zaman hazırladım (Ö19).

Bu görüşü ifade edenlerin oranı öğretmenlerin üçte ikisini oluşturmakta olup, BEP hazırlama ile ilgili daha önceki çalışmalarını belirtmişlerdir.

Araştırma kapsamında görüş bildiren öğretmenlerden 13'ü öğretmenlik yaşamı boyunca kaynaştırma eğitimine alınan öğrenciler için BEP hazırlamadığı yönünde görüş belirtmiştir (Ö3, Ö5, Ö7, Ö9, Ö13, Ö14, Ö18, Ö25, Ö26, Ö29, Ö30, Ö31, Ö32). İlgili öğretmenlerin görüşlerinden örneklere aşağıda yer verilmiştir.

Kendim hazırlamadım, rehabilitasyon merkezinin yaptığını kullanıyorum (Ö3).

Planı 1. dönem arkadaşımıza (destek eğitim öğretmeni) görev verildi, o hazırladı, o uyguladı. Şimdi de aşağıda bir öğretmenimiz var, o veriyor, ben öyle bir şey hazırlamadım (Ö9).

Daha önce özel eğitim öğrencim vardı, hazırlamadım (Ö18).

Bu durum özel eğitim öğrencisi olan 13 okul öncesi öğretmeninin sınıflarında BEP hazırlamadıklarını göstermektedir. Bu öğretmenlerin sayısı ise toplam görüşülen öğretmenlerin yarıya yakınını oluşturmaktadır.

- ***Performans Düzeyini Belirleme Süreci***

Görüşme Sorusu: BEP hazırladıysanız; hazırladığınız BEP performans düzeyini (gelişim özellikleri, eğitim performansı) nasıl belirlediniz?

Okul öncesi öğretmenlerinin BEP performans düzeyi belirleme sürecine ilişkin görüşleri *çalışma yapanlar* ve herhangi bir *çalışma yapmayanlar* olarak iki alt temada incelenmiştir.

Okul öncesi öğretmenleriyle yapılan görüşmelerde hazırlanan *BEP performans düzeyi belirleme çalışması yapan* öğretmenlerin görüşleri beş alt başlıkta incelenmiştir. Bunlar; 'öğrenci gözlemi, öğrenci yaş özellikleri, okul öncesi programındaki kazanımlar, RAM'ın öğrenci için verdiği kaynaştırma raporu, diğer kaynaklardan yararlanma' şeklinde sıralanmaktadır. Bu başlıkta yer alan görüşler Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. *BEP Performans Düzeyini Belirleme Süreci*

BEP Performans Belirleme Ölçütü	**Öğretmenler**	**Örnek Görüşler**
Öğrenci gözlemi	Ö1, Ö2, Ö8, Ö12, Ö16, Ö17, Ö22, Ö23, Ö27, Ö30, Ö32	Sınıf içerisinde ilgi, ihtiyaçları ve istekleri gözlemlendi. Raporlaştırılan RAM belgeleri ile de performansını düzenledik. Gözlemlere göre form oluşturdum (Ö17). Önce bir gözlem yaptık. Hani okulda devam edebilir mi, edemez mi bu tarz olarak şey yaptık. Sonra şu an bizim kullandığımız eğitim programının ona uyarlama şeklinde planımızı uyguladık... (Ö32).
Öğrenci yaş özellikleri	Ö3	Yaşına göre değerlendirdim. Down sendromlu durumunu göz önünde bulundurdum. 7 yaşında olan öğrencim 4-5 yaş davranışlarını sergiliyor, düzeyinde. Konuşma sıkıntısı yaşıyoruz işaret diliyle anlaşıyoruz. Gözlemliyorum, fiziksel olarak değerlendirdim: makas kullanımı yeterli değil, boyaması 3 yaş düzeyinde (Ö3).
Okul öncesi programındaki kazanımlar	Ö4, Ö26	Aylık planda (sınıf) ele alınan kazanım ve göstergelere ulaşması basamak basamak ulaşmayı hedefledik. Daha çok ince motor gerektiren becerilerde destekledik (kalem tutma ve sınırlı boyama) (Ö4). Gelişim dosyasındaki amaç, kazanım doğrultusunda bir plan hazırladım. Performans düzeyi aileyi çok incitmeden oluşturmaya çalıştım (Ö26).
RAM'ın öğrenci için verdiği kaynaştırma raporu	Ö6, Ö10, Ö21	Önce RAM'dan gelen… RAM'ın gönderdiği rapora bakıyorduk. Bir de çocuğa uygun olan maddeleri çocuğun alabileceği düzeyde, neleri öğrenebileceği… Ona göre bir plan hazırladık… (Ö6) RAM raporuna göre hazırladım. Dil ve konuşma için önce sesin kaynağına bakar, yönelir vb... Otizm öğrencisi olduğu için kas güçsüzlüğü olduğu için fiziksel aktiviteler ekledim (Ö21).
Diğer kaynaklardan yararlanma	Ö28	Okul rehber öğretmeni, öğrencinin özel eğitim öğretmeni ve öğrencinin sağlık raporuna göre hazırladım (Ö28).
	Ö24	…Bu sene hazır internet üzerinden RAM sayfalarından kullandım (Ö24).
	Ö25	Bana yönlendirildi. Özel eğitim öğretmenleriyle görüştüm… Rehabilitasyon merkezlerinde, oradaki öğretmenleriyle görüştüm. Birebir gelip burada konuştular. Bu konuyla ilgili beni bilgilendirdiler… Daha çok dediğim gibi özel eğitim öğretmeninin yönlendirmesi ile hani onun, benim sınıfta onunla neler yapabilmemi, nasıl davranışım daha faydalı olur. Evet, hepsini biliyorum… Çocuğum her şeyi yapabiliyor, sadece davranışsal problemleri var… (Ö25).
	Ö20	Özel eğitim öğretmeni 9. aydan beri öğrencim ile çalışıyor. Aynı zamanda üniversitede akademisyen. BEP raporunu özel eğitim öğretmeni ile hazırladık. Eylül ayından itibaren de iletişim halindeyiz. Gelişmeleri kaydediyoruz (Ö20).

Tablo 2'deki öğretmenlerin görüşleri incelendiğinde her bir öğretmenin performans düzeyini belirleme yaparken bilgi alınan kaynaklardan birini veya birkaçını kullandıkları görülmüştür. Oysaki performans düzeyini belirleme çalışmalarında bunların toplamı olan; tarama kontrol listeleri, anne-baba, öğretmen ve öğrenciyi tanıyan diğer bireylerle görüşmeler, günün farklı zamanlarında sınıf, ev, oyun ortamı gibi farklı yerlerde yapılan gözlemler, tıbbi ve sağlık bilgilerini, akademik, davranışsal ve iş örneklerini özetleyen, okul performansını içeren kayıtlar incelenerek ve psiko-eğitsel testler kullanılarak (formal, informal, ölçüt bağımlı ölçü araçları) belirlenir.

Diğer taraftan araştırma sürecinde görüşme yapılan 32 öğretmenden 11'inin (Ö5, Ö7, Ö9, Ö11, Ö13, Ö14, Ö15, Ö18, Ö19, Ö29, Ö31) BEP performans düzeyini belirlemeye yönelik herhangi bir çalışma yapmadığı anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda öğretmenler görüşlerini aşağıdaki gibi ifade etmişlerdir.

> BEP hazırlamadığım için BEP performans düzeyini de belirlemedim (Ö5).
>
> Plan hazır taslakta vardı. Ancak eğitim performansı, gelişim özellikleri ile ilgili bir bilgiye sahip değilim, çocuğun özel durumuna yönelik (Ö7).
>
> BEP hazırladığım öğrenciye, 3 Mart işe başladım. O zaman fark ettim, çocukta öğrenme güçlüğü, çocuk psikiyatrisi ile rapor alındı. RAM ile işbirliği rapor alındı. Çocuğun yaşı büyüktü, 1. sınıfa hazırlamam gerekiyordu. Öğrenme güçlüğü teşhisi konuldu. Performansını belirleyici bir çalışma yapmadım. Direkt rapor ve RAM ile çalıştım. Birebir ilgilendikten sonra fark ettim (Ö11).

Yukarıda görüş bildiren öğretmenler, BEP performans düzeyi ile ilgili bir bilgiye sahip olmadıklarını ve böyle bir çalışma yapmadıklarını belirtmiştir.

Görüşme sonuçlarına göre; okul öncesi öğretmenlerinden 21'i, BEP performans belirlemek için çalışma yaptığını belirtmiştir. Bu öğretmenlerden; BEP performans belirlemeye yönelik çalışmaları yaparken, öğrenci gözlemini 11 öğretmen; öğrencinin yaş özelliklerini 1 öğretmen; okul öncesi programındaki kazanımları 2 öğretmen; RAM'ın öğrenci için verdiği kaynaştırma raporunu 3 öğretmen; diğer kaynaklardan yararlanma (öğrencinin özel eğitim öğretmeni, okul rehberlik öğretmeni, sağlık raporu, internet üzerinden RAM sayfaları) yolu ile gerçekleştirdiğini 4 öğretmen ifade etmiştir. Bu öğretmenlerin BEP performans düzeyini belirlemeye yönelik çalışma yaptıklarını belirtmelerine rağmen, herhangi bir form örneği ya da kayıt örneği göstermemişlerdir.

Görüşme yapılan 32 öğretmenden 11'i ise BEP'in performans düzeyini belirlemeye yönelik herhangi bir çalışma yapmadığını belirtmiştir

- ***BEP Amaçları Belirleme Süreci***

Görüşme Sorusu: BEP için genel ve özel amaçları nasıl belirlediniz?

Bu başlıkta okul öncesi öğretmenlerinin BEP'ini oluştururken genel ve özel amaçları belirlemelerine yönelik verdikleri cevaplar incelenmiştir. BEP için genel ve özel amaçları belirlediğini ifade eden öğretmenlerin görüşleri, 'öğrenci gözlemi ve ihtiyaçları, okul öncesi eğitim programı, rehabilitasyon merkezlerinden destek alma ve diğer kaynaklardan yararlanma' olarak dört alt başlıkta toplanarak incelenmiştir.

1. Öğrenci Gözlemi ve İhtiyaçları

Öğrenci gözlemi ve ihtiyaçları göz önünde bulundurularak BEP için genel ve özel amaçları belirlediğini ifade eden 8 öğretmenin (Ö1, Ö2, Ö4, Ö9, Ö12, Ö22, Ö24, Ö28) görüşlerinden örnekler aşağıdaki gibidir.

> İlkönce çocuğun neleri kazanması gerektiği ve ihtiyaçları göz önünde bulunduruldu. Alt amaçları bunlara ulaşabilecek şekilde belirledik (Ö1).
>
> Çocuğu gözlemleyerek durumuna göre belirledik yani. Şu anda nasıl, ne verebiliriz en önce, ona göre belirledik. Hazır matbu vardı. M.E.'nin nelere sahip, nelere ihtiyacı var diye o şekilde… (Ö22).
>
> Öğrenciyi bir süre gözlemledim. Özel eğitim öğretmeni ile iletişime geçip, bu zamana kadar aldıkları amaçların neler olduğunu öğrenip, öğrencinin bu amaçlara ne ölçüde ulaşıp ulaşmadığını öğrendim. Sonrasında gözlemlerim ve özel eğitimdeki ilerleme sürecine göre genel ve özel amaçları belirledim (Ö28).

2. Okul Öncesi Eğitim Programı

Okul öncesi programına göre BEP için genel ve özel amaçları belirlediğini belirten 4 okul öncesi öğretmeninin (Ö6, Ö8, Ö23, Ö26) görüşlerine örnekler aşağıda verilmiştir.

> …Okul öncesi programından da, evet şöyle planların içerisinde de zaten var kaynaştırma öğrencisi olduğu dahilinde... (Ö6).
>
> …Zaten eğitim programımızda esneklikler var. Nasıl diyeyim uygulayabileceğimizi düşündüğümüz kazanımları, amaçları aldık (Ö8).
>
> Okul öncesi eğitim programında yer alan kısa ve uzun süreli amaçları öğrenciye uygunluğuna göre hazırladım (Ö23).
>
> …Anasınıfı için hazırlanan planla uyumlu bir süreç hazırladım. Oyunlu hareketli etkinliklerde iyi, ancak makas, kalem zor tutuyor, yeni tutmaya başladı. Sınıfta hemen hemen aynı doğrultuda planlar uygulandı, ufak farklılıklar oluyordu (26).

Araştırmada görüşlerine başvurulan öğretmenlerden bir kısmı (6) ise okul öncesi programından hareketle kendilerinin çeşitli uygulamalar geliştirdiklerini ancak BEP için genel ve özel amaçları belirlemeden çalışma yaptıklarını (Ö10, Ö11, Ö17, Ö25, Ö30, Ö31, Ö32) ifade etmişlerdir. Bu doğrultuda görüşler aşağıdaki gibi şekillenmiştir.

Planı hazırlıyoruz ama 30 tane öğrencimiz olduğu için burası anasınıfı olduğu için, ne kadar BEP hazırlamış olsan da, O öğrencimizle birebir çok ilgilenemiyoruz… Plan konusunda sıkıntı yaşadığımız için, genel planı veriyorum... O'na iki dakika, 'sen de şunu yap, yapabilir misin', yanında olaraktan… Belki bu 5 dakikayı geçmiyor gün içinde. Belki 10 dakika olabiliyor, inanın 30 öğrenciyle birebir ilgilenmek zaten imkânsız, uygulamaya çalışıyoruz… O planı ben O'na da uyguluyordum… Onun destekleyici eğitimine göre planı uygulamaya çalışıyorduk… Sınıfta ne planı uygulayacaksam, çünkü hocam otistik, Down sendromu değil, anlamada sıkıntı yok konuşma bozukluğunda da farklı bir plan uygulamadım açıkçası. Neden? Çünkü her şeyi alıyordu çocuk (Ö10).

Martta başladığım için… Arkadaşlarıyla uyum problemini çözmeye çalıştım. Çocuk psikiyatriye yönelttim. O anda öğreniyordu, sonrası unutuyordu. Renkleri, ilk beş rakamını vermeye çalıştım. Eve de ödev aynı verdim. 'Renkler Rakamlar' kitabını hediye ettim. Zıt kavramları vermeye çalıştım. Ana renkleri vermeye çalıştım. Küçük parmak kaslarını çalıştırmaya yönelik hedefleri aldım. Tamamen çocuğa yönelik özel amaçları belirledim. Anne çok memnundu (Ö11).

Genel amaçlar: sosyalleşmesi açısından toplu etkinliklerde görev ve sorumluluklar verdim. Özel amaçlarda; konuşma, doğru duyma ve doğru telaffuz üzerine çalıştık (Ö17).

Genel olarak bütün öz bakım becerilerini karşılayabildiği için herhangi bir problem yaşamıyoruz. En önemli istediğimiz, amaçladığımız şey; sosyal ortam içerisinde kendini ifade edebilmesi ve arkadaşlarla uyum grubu içerine girebilmesi... Sadece sosyal ve duygusal alanda. Yani genel olarak kendi düşüncelerimi, bilgilerim, tecrübelerimle. Yani öyle özel bir şey yok, böyle ya da öyle diye değil (Ö25).

Öncelikle genel amacımız, çocuk, dikkat süresini geliştirmek adına yapılan çalışmalar oldu. O da zaten dönem başından itibaren bizimle devam ettiği için, diğer çocuklarla da biz dikkat çalışmalarını birlikte bireysel olarak ilerledik. Diğer çocuklara kâğıtları dağıtıyorum, hepsi bireysel olarak yapabiliyorlar. Ama X ile bireysel, 'hadi X işte, bunu böyle yapacaksın, bunu şöyle yapacaksın' diye. Bireysel ilgilenerek ilerledik. Onun dışında sandalyeye oturma problemimiz vardı, genelde sınıf içerisinde gezinme eğilimi vardı. Onu da işte yanına bir tane arkadaşı var çok sevdiği O'nu hep oturttuk mesela. İşte Q ile yakın arkadaş oldukları için, işte Q'yu oturttum, X'i oturttum yanına ben oturdum. Biraz daha böyle uzun aralıklı oturmasını sağlamaya çalıştık. Şu an o problemimiz yok…(Ö30).

Önce, çocuğun bireysel kendini ifade etmeye kendini, kendi işini kendi yapabilecek seviyede olup olmadığına baktık… Çocuk zaten benim sınıfıma hazır geldi işte. 3 buçuk, 4 yaş aynen o aylarda. Zaten çocuk geldiğinde kendi işini kendi yapabiliyordu. Bir tuvalet eğitimimiz eksikti. Bu yönde bir kendini ifade etme, kendini dolandırma hani ortamda kendini şey yapabilmek için bir çalışmalar başlattık. Devam ettirdik yani, aile zaten buna hazır göndermişti. Yani kendi ihtiyaçlarını kendi karşılayabiliyordu, tuvaleti dışında… O yüzden tuvalet eğitimine de başladığımızda hiçbir sıkıntı çekmedik, 3- 4 yaş, kendi yaş sınıfında (Ö32).

3. Rehabilitasyon Merkezi Desteği

Rehabilitasyon merkezi deneyiminden yararlanma konusunda görüş bildiren öğretmenler (Ö6, Ö19, Ö20, Ö21) genel ve özel amaçları orada kullandıkları materyallerle belirlediklerini ifade etmişlerdir. Bu görüşler aşağıda verilmiştir.

> Bunu öğrenciye göre durumuna göre, kapasitesine göre, tabii öğrenciyi tanıdıktan sonra… Bazen de değişikler yapabildik. Tanıyıp da bu olmadı dediğimiz de oldu, bu madde uygun değil diye. Ama genelde öğrencide hafif düzey, çok da zorlanmadım. Genelde iyi sonuçlar aldık. Bunları hazırlarken o yıllardan kullandığım BEP hazırlama kitabı, maddeleri o kitaptan çocuğa uygun olanlardan yararlandım. Okul öncesi programından da, evet şöyle planların içerisinde de zaten var kaynaştırma öğrencisi olduğu dahilinde. İnternetten yararlandım (Ö6).
>
> Kurumda (rehabilitasyon merkezi) kullanılan … adlı program ile BEP'in genel ve özel amaçlarını belirledik. Öğrencinin performansı ile ilgili durumları da … programı ile belirliyorduk (Ö19).
>
> Kendim de bir süre rehabilitasyonda çalıştığım için konuya biraz hakimim (Ö20).
>
> Daha önce özel eğitim rehabilitasyon merkezinde çalıştığım için rehabilitasyon merkezinin kullandığı bir programdan yararlandım. Dil ve konuşma modülünden hazırladım (Ö21).

4. Diğer kaynaklardan Yararlanma

BEP için genel ve özel amaçları belirlerken diğer kaynaklardan yararlanma ile ilgili olarak 'internet kaynakları, rehberlik öğretmenleri, özel eğitim öğrencisi olan öğretmenler, RAM'ın verdiği kaynaştırma raporu' yönünde ifade eden 6 okul öncesi öğretmeninin (Ö6, Ö15, Ö16, Ö18, Ö20, Ö22) görüşleri Tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3. *BEP Amaçları Belirlenirken Başvurulan Diğer Kaynaklar*

Diğer Kaynaklar	**Öğretmenler**	**Görüşler**
İnternet kaynakları	Ö6, Ö15	…İnternetten (yararlandım) (Ö6). İnternetten bir BEP planı indirdik ve onun paralelinde özel amaçları belirledik. (Ö15)
Rehberlik öğretmenleri	Ö16	Okulumuz rehberlik öğretmeniyle birlikte hazırladık. Sınıftaki çocuklardan, özel öğrencimi karşılaştırarak en kolay neyi verebilirim düşüncesiyle hazırladım. (Ö16)
Meslektaş desteği	Ö22	… Bir de bir arkadaş var burada, öğrencisi olmuş, çalışmış bu şekilde bir de ondan yardım aldım. Belirledim o şekilde. (Ö22)
RAM'ın verdiği kaynaştırma raporu	Ö18, Ö20	Eğitim sürecini RAM belirliyor. RAM'ın verdiği rapor sonucunda öğrencinin sınıf içi çalışmalarına öğretmen öğrenciye uygun eğitim hizmeti veriliyordu. (Ö18) Öğrencinin RAM raporunu göz önünde bulundurduk. (Ö20)

Tablo 3'e göre; BEP için genel ve özel amaçları belirlerken internet kaynaklarını kullanan 2 öğretmen, rehberlik öğretmenlerinden yardım alan 1 öğretmen, özel eğitim öğrencisi olan öğretmenlerden yardım alan 1 öğretmen, RAM'ın verdiği kaynaştırma raporu göz önünde bulunduran 2 öğretmen olmak üzere toplam 6 okul öncesi öğretmeni bulunmaktadır.

BEP hazırlama sürecinde genel ve özel amaçları belirlemeye yönelik işlemleri gerçekleştirdiğini belirten öğretmen görüşlerinin yanında amaçlar için herhangi çalışma yapmadığını belirten öğretmen görüşleri de bulunmaktadır. Araştırma sürecinde görüşme yapılan 32 okul öncesi öğretmeninden 9 öğretmen (Ö3, Ö5, Ö7, Ö13, Ö14, Ö18, Ö27, Ö29, Ö31) BEP için genel ve özel amaçları belirlemeye yönelik herhangi bir çalışma yapmadığını belirtmiştir. Bazı öğretmenlerin görüşleri aşağıdaki gibidir.

> BEP planını rehabilitasyon merkezinden aldığım için yapmadım (Ö3).
>
> BEP planı hazırlamadığım için genel, özel amaçları oluşturmadım… Ona özel plan oluşturmadık. Aileye çocuğun alıcı dilinin ve ifade edici dilinin gelişmesi için daha fazla kitap okumasını önerdim. Sınıf olarak da çok fazla kitap değişimi yapıyoruz. Diğer aileler onar kitap okuyorsa bu aile yirmi kitap okuyor. Daha sonra bunu öğrenciden dinlemeye çalışıyorum. Bu da özel hedefim. Ayrıca serbest zaman etkinliklerinde yaptığı hal ve hareketlerini izleyip birebir konuşmaya çalışıyorum, oynadığı oyunlara katılmaya çalışıyorum, süreci o şekilde düzenliyoruz (Ö7).
>
> Ben bizzat hazırlamadım. BEP dahilinde bir amaç belirleyip yol kat etmedim (Ö29).

BEP için genel ve özel amaçları belirleme ile ilgili olarak 32 okul öncesi öğretmeni ile görüşülmüştür. Bunlardan; 8 öğretmen öğrenci gözlemi ve ihtiyaçlarını, 4 öğretmen okul öncesi programını dikkate aldığını, 6 öğretmen okul öncesi programı içerisinde çeşitli uygulamalar yaptığını, 4 öğretmen rehabilitasyon merkezi deneyiminden yararlandığını, 6 öğretmen diğer kaynaklardan yararlandığını belirterek çalışmalarını ifade etmiştir. Bazı öğretmenlerin birkaç alanda görüşü bulunmaktadır. Bununla birlikte 9 okul öncesi öğretmeni BEP için genel ve özel amaçları belirlemeye yönelik herhangi bir çalışma yapmadığını belirtmiştir.

- ***Destek Eğitim Sürecinin Tasarlanmasına İlişkin Görüşler***

Görüşme Sorusu: Öğrencinin alacağı destek eğitim hizmeti sürecini nasıl belirlediniz?

Bu bölümde özel eğitim öğrencilerinin alacağı destek eğitim sürecinin tasarlanması ile ilgili görüşler incelenmiştir. Özel eğitim öğrencilerine yönelik verilebilecek destek eğitim sürecinin tasarlanmasına ilişkin görüşler üç ana temada incelenmiştir. Bunlar, *okulda destek eğitim, rehabilitasyon merkezinde destek eğitim ve destek eğitimden yararlanmama* olarak sıralanmıştır.

1. Okulda Destek Eğitimi

Okul öncesi öğretmenleri ile yapılan görüşmeler sonucunda özel eğitim öğrencilerinin destek eğitim hizmeti alması için okulda destek eğitim odası açıldığını belirten 7 öğretmenin (Ö1, Ö6, Ö9, Ö16, Ö21, Ö23, Ö27) görüşleri aşağıda verilmiştir.

> Kaynaştırma raporu olan öğrencinin birebir eğitime ihtiyacı olduğunu düşündük ve aile onayı alınarak destek eğitim hizmetini verdik (Ö1).
>
> Destek eğitim ben verdim. Verdiğim öğrenci çok ağır derecede otistikti, ama o sınıfa gelmediği için, ona sadece destek eğitim verdim… Onunla çok zordu ama yani iyi bir dönüt alamadım diyebilirim. Daha çok konuşması üzerinde biraz durduk, biraz daha kendini ifade edebilir mi diye, bir de davranışları hırçın ve saldırgandı. Bir dönem ancak alabildik, sonra zorlandığım için bıraktık. Kendine zarar da veriyordu, kızdığı zaman. Onda çok hafif maddeleri almıştım, mesela en azından beslenmesini kendisi yapabilsin veya çöpünü kendisi atabilsin, genel amaçlarda onlara yer vermeye çalıştık. Ailesi talepte bulundu. Diğer öğrencilerle sınıfa alsam öğrencileri çok etkileyecekti, saldırgandı, konuşma yoktu. Ailesiyle birebir çalışmayı, ailesi de kabul etti, destek eğitim almaya başladı (Ö6).
>
> Haftada dört gün alıyor. Okul idaresi oradan kararlaştırmış, annesi bana dedi. Aşağıdaki destek eğitim öğretmeni tarafından veriliyor. Oraya gidiyor okul çıkışı (Ö9).
>
> Çocuğun ihtiyacı olduğundan haftanın iki günü rehabilitasyondan, üç günü ise benimle 50'şer dakika olmak üzere destek eğitim almaktadır. Destek eğitimi verirken ailenin isteği doğrultusunda dilekçesi alındı. BEP kurulu ile sınıf açıldı (Ö16).
>
> Okul rehberlik servisi ve RAM işbirliği içinde ortak hareket ederek eğitim hizmeti sürecinde belirlendi (Ö27).

Öğretmenlerle yapılan görüşme sonuçlarına göre, özel eğitim öğrencisinin alacağı destek eğitim sürecinin belirlenmesinde 3 öğretmen BEP Geliştirme Birimi tarafından; 1 öğretmen okul idaresi tarafından; 3 öğretmen aile isteği ve onayı ile karar alındığını ifade etmiştir. Öğrenciye verilen destek eğitimi, okul saati dışında kendi öğretmeni veya başka bir öğretmen tarafından verilmektedir.

2. Rehabilitasyon Merkezinde Destek Eğitimi

Yapılan görüşmeler sonucunda, özel eğitim öğrencilerinin destek eğitiminin okul saati dışında rehabilitasyon merkezlerinde verildiğini belirten 19 öğretmenin (Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö7, Ö8, Ö10, Ö13, Ö14, Ö15, Ö20, Ö22, Ö24, Ö25, Ö26, Ö28, Ö30, Ö31, Ö32) görüşlerinden örnekler şöyle aşağıdaki gibi betimlenmiştir.

> Destek eğitim almıyor. Özel bir kurumdan alıyor, 3 yaşından beri alıyor. Şimdi 6 yaşında (Ö2).
>
> Ayrıca okulda almıyor. Üç yıldır rehabilitasyon merkezinden alıyor destek eğitimini. Aile de çok ilgili değil, spora yönlendirdim, ama gönderilmedi, ilgilenilse daha iyi olur: dans, müzik çok seviyor (Ö3).

> Verilmiyor. Okulda destek eğitim odası olmadığı için öğrenci bu eğitimi okulda değil rehabilitasyon merkezinde almaktadır. Eğitimini iki buçuk yaşından itibaren düzenli alıyor. Şu an 8 yaşında (Ö4).
>
> Okulumuzda destek eğitim hizmeti almıyor. Rehabilitasyon merkezinde alıyor. Benden önce anasınıfına gidiyormuş, rehabilitasyon merkezine onlar yönlendirmişler ya da ailenin kendisi yönlendirmiştir. Hatta şu an orada okuma yazma ile ilgili çalışmalar yapılıyor, ben onaylamıyorum, harflerin öğrenilmesi ve birleştirilmesi anlamında. Zaten çocuk verilen her şeyi aldığı için aile seneye zorlanmayalım diye öyle bir karar almış. Bana göre gerek yoktu. Ders durumu çok iyi, verilen her şeyi alıyor. Okuma ile ilgili bir şeyi yok da konuşma ile alakalı da eğer heyecanlanmazsa toplum içinde kendini çok iyi ifade edebiliyor. Ama eğer heyecanlanırsa o durumda tıkanabiliyor (Ö7).
>
> Öğrencim özel eğitim için okulda destek eğitim almıyor. Aile çok bilinçli ve bebekliğinden beri evde özel eğitim hocasıyla çalışıyor. Aynı zamanda haftanın beş günü 13.30-16.30 arası rehabilitasyon merkezinde ders alıyor (Ö20).
>
> Rehabilitasyon merkezinde destek eğitim veriyorduk. İhtiyacı olanı yönlendirdik (Ö24).
>
> Destek eğitim alıyor, haftanın beş günü. Özel rehabilitasyon merkezinde alıyor, yıllarca almış bu çocuk, 2 yaşında belki 1 yaşından beridir. İşte birçok eğitimini orada almış, kesinlikle, hani ben yönlendirmedim. Tek amacımız kaynaştırmak… (Ö25).
>
> Çalıştığım okullarda, öğrenci destek odası olmadığı için destek eğitim hizmeti almadılar. RAM'dan aldıkları rapor doğrultusunda haftanın belirli gün ve saatlerinde özel eğitim merkezinde özel eğitim aldılar (Ö28).
>
> Evet, rehabilitasyona devam ediyor. Önceden beri devam ediyor. Şu anda dört yıldır nerdeyse üç buçuk, dört yıldır özel eğitime gidiyor bu öğrencimiz. Biz de bu şekilde dediğim gibi öğretmenimiz zaten herhangi bir şey söylemiyor bize. Mesela özel eğitim öğretmenimiz şunu, şunu yapalım demiyor, çünkü bu çocuğumuzun sadece sosyal olarak hazırlamamız gerekiyor. Çocuğumuz arkadaş bilmiyor, arkadaş ne demek bilmiyor. Mesela masada oturmuyordu, şu anda masada oturuyor, özel bir amaç belirlenmedi. Sadece sınıfa uyumu ve sosyalleşmesi adı altında biz destekliyoruz çoğunlukla. Dil gelişimi bile ikinci planda kalıyor. Şu an sosyalleşmeye ihtiyacı var (Ö31).

Araştırma sürecinde 19 okul öncesi öğretmeni ile yapılan görüşme sonuçlarına göre, özel eğitim öğrencilerinin ailelerinin isteğiyle anasınıfı eğitimlerine başlamadan önce rehabilitasyon merkezlerinde destek eğitim almaya başladıkları ve anasınıfı çağında da rehabilitasyon merkezlerinde destek eğitim almaya devam ettikleri görülmüştür.

3. Destek Eğitimden Yararlanmama

Araştırma sürecinde görüşme yapılan 5 okul öncesi öğretmeni (Ö11, Ö17, Ö18, Ö19, Ö29) öğrencilerinin herhangi bir yerden destek eğitim hizmeti almadığı ile ilgili görüşlerini aşağıdaki şekilde belirtmişlerdir.

> Önce çocuk psikiyatriye tam muayene etti, tedavisi devam ediyor. Destek eğitim odasından ve rehabilitasyon merkezinden alabilir (şu an destek eğitim almıyor) (Ö11).

RAM tarafından oluşturulan bir yıllık raporda belirtilen 'ses terapisi', gerekli muayeneleri, cihazın yenilenmeleri ile aile öğretmen RAM işbirliği ile sağlandı (destek eğitim ile ilgili bilgi verilmemiş) (Ö17).

Her gün doğru ve yanlış davranışlarını yerinde ve zamanında açıklanıyordu. 21 günlük kuralını uygulayarak aileyi de içine katarak bu doğrultuda yapılması gerekenler uygulanıyordu (destek eğitim ile ilgili bilgi verilmemiş) (Ö18).

Eğitim sürecini RAM belirliyor. RAM'ın verdiği rapor sonucunda öğrencinin sınıf içi çalışmalarına öğretmen öğrenciye uygun eğitim hizmeti veriliyordu (destek eğitim ile ilgili bilgi verilmemiş) (Ö19).

Destek eğitimden kastınız? Rehabilitasyon merkezine gitmiyor, bildiğim kadarıyla. Okulda destek eğitim hizmeti, hayır almıyor (Ö29).

Görüşme yapılan öğretmenlerin verdikleri yanıtlara bakıldığında; özel eğitim öğrencisinin destek eğitim almadığını belirten 2 öğretmen, destek eğitim alıp almadığı ile ilgili bilgi vermeyen 3 öğretmen bulunmaktadır.

- ***Öğretim ve Değerlendirmede Kullanılacak Yöntem ve Materyallerinin Belirlenmesi Süreci***

Görüşme Sorusu: Öğretim ve değerlendirmede kullanılacak yöntem ve teknik, araç gereç ve eğitim materyallerini nasıl belirlediniz?

Araştırma sürecinde öğretim ve değerlendirmede kullanılacak yöntem ve teknik, araç gereç ve eğitim materyallerinin belirlenmesine yönelik görüşle iki alt başlıkta incelenmiştir. Bunlar, *yöntem-teknik ve yaklaşımlar* ile *eğitim materyalleri ve araç-gereç* olarak ifade edilmiştir.

1. Yöntem-Teknik ve Yaklaşımlar

Okul öncesi öğretmenlerinin öğretim ve değerlendirmede kullandıkları yöntem ve teknik/ yaklaşımları belirleme sürecine ilişkin bulgular Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. *BEP Uygulama Sürecinde Kullanılan Yöntem ve Teknikler/ Yaklaşımlar*

Yöntem ve teknikler/ yaklaşımlar	**Öğretmenler**
Gösterip yaptırma	Ö2, Ö8, Ö9, Ö10, Ö22, Ö23, Ö24
Anlatım	Ö23, Ö24
Soru cevap	Ö11, Ö22
Oyun Drama	Ö24, Ö26
Akran eğitimi	Ö12, Ö23
Bireysel eğitim	Ö13, Ö18
Gözlem	Ö23
Rol model	Ö2
Yaparak yaşayarak öğrenme	Ö5
Mola yöntemi	Ö25

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı gibi araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerinin en çok kullandıkları yöntem ve teknik/ yaklaşımlar; gösterip yaptırma (7),

anlatım (2), soru cevap (2), oyun/drama (2), akran eğitimi (2), bireysel eğitim (2), gözlem (1), rol model olma (1), yaparak yaşayarak öğrenme (1) biçiminde sıralanmıştır. Bunların dışında sınıf yönetiminde mola yöntemini kullandığını belirten 1 öğretmen bulunmaktadır.

Bu konudaki okul öncesi öğretmenlerinin görüşlerinden örnekler aşağıda verilmiştir.

> Daha önce özel eğitim öğretmenliği yapmış birisinden yardım aldım. Mesela, rol model olma tekniğini, kullandım. Gösterip yaptırma, basit materyaller kullandım. Uzun süre sandalyede oturma davranışını kazandırmak için gösterip yaptırmayı kullandım. Bir dönem sürdü. Kendine zarar verme, tükürme davranışları vardı. Özellikle masa başında hiç eğitim yapamadık. Yalnızca kalem tutma ve pastel boya ile ilgili bir iki çalışma yapabildik (Ö2).
>
> BEP planı hazırlamadığım halde, öğrencime dokunarak, hissederek, yaparak ve yaşayarak öğrenme fırsatları sundum. Gezi, gözlem ve inceleme olanakları sağladım (Ö5).
>
> Kalem tutmada zorluk yaşıyordu, sınırlı boyamalarda kaba çalışmalar yaptırıyoruz tabii ki. Ona yaptıracağımız etkinlikleri daha ayrı olarak düzenliyoruz. Bunlarda birebir elinden tutarak yaptırma, göstererek yaptırma yardım etme tekniğini çok kullandık. Birebir ilgilenerek en çok bunu kullandık… (Ö8).
>
> Diğer çocuklarla arasında farklılığı bir işte sadece konuşamaması, aslında aletleri kulağında olduğu için duyuyor; karşılıklı göze bakarak, ağızla, dudak okuma, bu şekilde… eğitim vermeye çalışıyorum… İşte hikâye etkinliğinde biraz zorluk çekiyor hocam; çocuk anlamadığı için… Kendini oraya atıyor, buraya atıyor, biraz yerlerde yuvarlanıyor. Bazen işte alıyorum yanıma, herhangi bir stajyerimin yanına veriyorum… Yanıma alıyorum, gösterdiğim zaman daha etkili oluyor... Bir de böyle bir konuşma karşılığında ders falan anlatırken işte… Alkışlatınca bayağı mutlu oluyor. Hadi alkışlayalım, iyi bir davranışta… Sayıları 1'den 10'a kadar sayabilir… Sayıları farklı şekilde gösterdiğimde tanıyor, kişileri tanıyor, söyleyebiliyor yani ağzından çıkarabiliyor. Bunları yaparken gösterme yöntemini kullandım. Resimler, sayılar, kavramları gösterirken, kavram resimleri var… Bir konu anlatımında, mesela bir mevsimleri anlatmada biraz onlarda zorlanıyoruz (Ö9).
>
> Gene çocuğun eksiklerine göre belirledim. Mesela konuşamayana görsellerle daha çok destekleyerek, nesnelerle destekleyerekten bir eğitim vermeye çalıştım. Ama mesela Down sendromlu öğrencim vardı, ama hiçbir şey alamıyordu. Belki görüntüde alıyordu, kendince içinden ama uygulamaya hiç cevap vermiyordu. Üç yaşında bendeydi… Dikkat eksikliği de fazlaydı… Hiçbir şeyi, hangi şekilde hangi yöntem tekniği kullansan da… Bana bakarken bu tarafa bakıyordu, sürekli oyun oynamak istiyordu, hiçbir şekilde etkinliklere dâhil olmak istemiyordu, olduğunda da kalemi eline zorla vermeye çalışıyorduk. Zorla dediğimde de öyle değil, bir çizik atıp kalkıyordu hemen… Nesnelerle uyguladığım yöntem teknikler çok işe yarıyordu... Görsel nesneler özellikle çok işe yarıyordu. Uygulamak hani, gösteriyorduk şöyle olacak, böyle olacak diye (Ö10).
>
> … Soru cevap yöntemini kullandım. Sürekli unutkanlığı olduğu için, sürekli tekrar yaptırıyordum… (Ö11).
>
> Yöntem teknik olarak bazen beni anlamadığı durumlarda akran eğitimini kullandık. Sevdiği bir arkadaşı var, diyordum ki mesela Y.' ye 'bir de sen anlatır

mısın' diyordum, mesela, arkadaşı da anlatıyordu, bu şekilde daha ilerleme kat ettik… (Ö12).

Birebir eğitim almaya alıştığı için sınıfta da aynı şekilde eğitim veriyorum (Ö13).

Her gün yapması gereken kurallar göz teması ile söylenerek öğrenmesi sağlanıyor. Zekâ konusunda verileni alıyor, dinlemese bile anlıyor. Akıl oyunları ile dikkat süresi geliştirilmeye çalışıldı. Kalemle yazmayı sevmiyor. Resim yapmayla yavaş yavaş kalem kullanmayı sevdi. Sürekli ilgi, her davranış her gün iyi, kötü davranışları açıklanıyordu (Ö18).

Önce O'na dediğim gibi göz temasını kurmaya çalıştım, çünkü kesinlikle göz teması kurmuyordu. Hani karşılıklı soru cevap en başta. Hani soruyu sorayım, göz teması kursun sonra bana cevap versin… Bunu sağlamaya çalıştık, bunu kısmen başardık. Göz teması kuruyor, onun dışında uyum, arkadaşlarıyla beraber çıksın beslenmeye… Ki hâlâ çıkmıyor. Arkadaşlarıyla beraber otursun etkinlik esnasında. Etkinlik esnasında rahatsız oluyor, bağırmaya başlıyor, etkinliğe katılmak istemiyor. Yetersiz olduğu için mi bilmiyorum, hiç makas falan tutamıyor mesela. Bağırmaya başlıyor. Yani benim amacım, sınıfta O'nu sakince oturtmak, yoksa diğer çocukları ihmal ediyorum. Yani o yüzden sadece soru cevap diyeyim; bakarak, problem çözme falan öyle bir şey yok. Göstererek yaptırma… Ki ona da katılmak istemiyor (Ö22).

Gösterip yaptırma. Anlatım. Gözlem. Akran eğitimi… (Ö23).

Yöntem teknik; noktalayarak harfleri öğretme, kartlarla öğretme, blokla çalışma, şekillerle öğretim yapıyordum. Gösterip yaptırma, anlatım, oyunlaştırma, şarkıyla, televizyon izleterek yapıyorduk (Ö24).

Yani daha çok benim özel eğitim rehabilitasyon merkezinden öğrendiğim kadarıyla mesela ceza yöntemi, nasıl oluyor, sevdiği bir şeyden mahrum bırakmak. Eğer bunu yaparsan böyle olacak ya da işte şunu sana vermeyeceğim ya da şunu yapacaksın diye… Özel olarak bana gösterdikleri yöntem buydu. Çünkü etkilenebildiği tek şey bu. Başka hiçbir şeyden etkilenmiyor… Ama davranışsal olarak mola yöntemi var, onu uyguluyorum. Yaşı kadar 5 dakika bekletiyorum. Eğer bu davranışı gösterirsen molaya gideceksin diye, öncesinde uyarımı yapıyorum. Bunu iki kere tekrarlıyorum, aynı şekilde devam ederse molaya gönderiyorum. Sınıfın içerisinde bütün çocukların içinde arkasını dönmeden hani hepimizin görebileceği, yanımda olabileceği bir alanda bunu yapıyorum. Yani en fazla, yaptığım şey bu. Daha fazlasını uyarılarım sürekli oluyor tabii ki (Ö25).

Daha çok stajyer öğrencimin, 1. dönem bire bir ilgilenmesini sağladım, adapte olma, makas kullanma, çevreye okula uyumda. Saklama oyunu oynatarak eşyaları bulmasını sağladım. Oyun yöntemi, hikâyeleştirme yöntemi ve drama yöntemi kullandım (Ö26).

Okul öncesi öğretmenlerinin görüşlerine bakıldığında daha çok sınıfta öğretim yapılırken öğrencinin ihtiyaçları doğrultusunda yöntem ve teknikleri belirlediklerini ifade etmişlerdir. Bunlardan bazıları; uzun süre sandalyede oturma davranışı kazanmaması, kalem tutmada zorluk yaşaması, konuşamaması, göz teması kurmaması, öğretmeni anlamaması, kurallara uymaması, birebir eğitim almaya alışık olması şeklindedir.

2. Eğitim Materyalleri ve Araç-Gereçler

Öğretim ve değerlendirmede araç gereç ve eğitim materyallerini kullandığını belirten okul öncesi öğretmenlerinin (Ö1, Ö3, Ö4, Ö6, Ö12, Ö16, Ö17, Ö19, Ö20, Ö21, Ö22, Ö23, Ö30) görüşleri Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. *BEP Uygulama Sürecinde Kullanılan Araç Gereç ve Eğitim Materyalleri*

Araç Gereç ve Eğitim Materyalleri	**Öğretmenler**
Görsel Materyal	Ö1, Ö19, Ö23
Eğitici Oyuncak	Ö3, Ö23
Sesli Kitap	Ö4, Ö17
Sakız	Ö20, Ö21
Trambolin	Ö20, Ö21
Eşleştirme Kartları	Ö16, Ö22
Oyun Kartları	Ö3
5N1K Kartları	Ö11
Kartlar	Ö23
Tak Çıkar Setleri	Ö21
Dokunsal Materyal	Ö19
Resimli Kitap	Ö23
Lego	Ö4
Afiş	Ö19
Video	Ö17
Oyun Hamuru	Ö11
Üç Boyutlu Yumuşak Kalem	Ö12
Üfleme, Şişirme Araçları	Ö21
Beyaz Tahta ve Kalemleri	Ö30

Tablo 5'te görüldüğü gibi araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerinin en çok kullandıkları araç gereç ve eğitim materyalleri; görsel materyal (3), eğitici oyuncak (2), sesli kitap (2), sakız (2), trambolin (2), eşleştirme kartları (2), oyun kartları (1), 5N1K kartları (1), kartlar (1), tak çıkar setleri (1), dokunsal materyal (1), resimli kitap (1), lego (1), afiş (1), video (1), oyun hamuru (1), üç boyutlu yumuşak kalem (1), üfleme, şişirme araçları (1), beyaz tahta ve kalemleri (1) öğretmenin kullandığı biçiminde sıralanmıştır.

Okul öncesi öğretmenlerinin BEP uygulama süreçlerinde kullandıkları araç gereç ve eğitim materyalleri ile ilgili görüşlerinden örnekler aşağıda verilmiştir.

> Çocuğun engeline göre hem sesli hem görsel materyaller hazırlandı. Önce görsel gösterildi sonra nesnenin sesi tanıtıldı, dil girdisi sağlanacak materyaller hazırlandı. Sesli müzik- el hareketleri kullanılarak (pandomim) yapıldı.

Resimlerle çizme hoşuna gitmedi. Cihaz kullanıyordu, ancak ilk geldiğinde mırıldanma sesleri çıkarıyordu, derslerden sonra sesleri çıkarmaya(net) başladı (Ö1).

E.'yi gözlemledim, hangi konulara desteğe ihtiyacı var belirledim. Düzeyine göre eğitici oyuncaklar (bardaklar), oyun kartları hazırladım, tedarik ettim. Oyun kartlarını seviyor. Konuşamadığı için işaret dili kullandım (onaylama, reddetme, sayılar). Konuşamasa da söz hakkı verdim, alkışlayarak onaylanmasını sağladım (Ö3).

Yapabildikleri ve yapamadıkları. Legoların birbirine takımında önce büyüklerden başladık. Daha sonra küçük legolara geçtik. Bütün etkinliklere sanat-oyun işbirliğinden yararlanarak eğitim faaliyetlerini yürüttük (Ö4).

Destek eğitimde aldığım çocuğa legoları kullanarak kule yapmaya çalıştık, en azından kas gelişimi için, bir düzen onları yıkmadan şey(kule) yapabiliyor mu diye, legoları kullandık. Resimlerde konuşma çalışmaları yaparken hayvanlı sesli kitapları kullandık, onları taklit etmeye çalıştık. Daha çok sesli kitaplar kullandık daha doğrusu. Bir de kaba motor gelişimi açısından elle tutulabilir yani kaba büyük o tarz materyaller. Bu çocukta destek eğitimde aldığım çocukta herkesin desteği vardı. Çok ağır (düzeyde) bir çocuk olduğu için rehber öğretmen ile beraber idik, okul idaresi ile beraber idik. Ailesiyle konuşuyorduk çünkü aynı şeylerin evde de tekrarlanmasını da istediğimiz için aileyi de çok fazla işin içine soktuk. Yaptığımız şeyleri aynı şekilde evde de tekrar ederek tekrar edilmesini istedik. Yine aynı şekilde okul idaresi ile konuşup, onun için gerekli materyalleri temin etmemiz rehber öğretmenle yine. Çocuğun hayata tutunması için bunlara ihtiyacı var diye düşündük (Ö6).

…Kızıma aldığım 5N1K kartlarını evde onlarla pratik yapmasını istedim… Oyun hamuru aldırttım. Küçük kaslarını geliştirsin diye. 5N1K sorularından oluşan kartlar (Ö11).

…Araç gereç; zaten hepsine kullanıyorum, hepsi küçük olduğu için atıyorum bir slayt gösterimi, bir deney… Biz de zaten amaç yaparak yaşayarak öğrenme, ya… Ekstra bir şey katmadım. Biz zaten bayağı basite indirgediğimiz için bu tür şeyleri, bu çocukta zaten bundan yararlanıyordu. Anlamadığı bir şey olsa ekstra başka bir şeye başvurabilirdim. Ama öyle bir durum olmadı zaten. İlk zamanlarda kullanmıyordu kaslarını, şimdi çok iyi maşallah. Hiç öyle bir şey kullanmadım. Sadece kalemlerin şekline dikkat ettim, düz kalemleri tutmak da zorlandığı için, üç boyutlu, böyle daha bir ortopedik, yumuşak kalemler vardı, onları tercih ettik… Oyunlarda etkinliklerde O'nun yapabileceği şeyleri alıyordum zaten. Hem büyük hem küçük kaslarını kullanabileceği… İlk aşamalarda zorlansa da yavaş yavaş… O'na gelince süreyi biraz daha uzun tutuyordum hani arkadaşlarından kendini şey hissetmesin diye, eksik. Çok şükür şimdi aynı anda başlayıp aynı anda bitirebiliyor (Ö12).

Özel internet sayfalarından zihinsel öğrenme güçlüğü olan çocuklara hazırlanan yöntem ve teknikleri, araç gereçleri örnek alıp kullanıyorum. Eşleştirme, renkler, şekiller vb. kartlar (Ö16).

Öğrencilerin ihtiyaçları doğrultusunda sınıf içerisinde ritim çalışmaları, görsel işitsel farkındalık videoları, uzman kişinin önerdiği sesli kitaplar, konuşma duyma egzersizleri için materyaller kullanıldı (Ö17).

Öğrencinin ihtiyaçları doğrultusunda, öğretmenin oluşturduğu materyaller kullanılıyor. Kurum özel öğrenciler için hazırladığı materyaller, işitme engelliler

için görseller, görme engelliler için dokunsal materyaller, konulara göre afişler hazırlanıyordu (Ö19).

Kas gelişimi için fiziksel aktivite çok fazla yaptırıyoruz (sakız çiğneme, trambolinde zıplama vs. gibi). Zihinsel hafif düzey olduğu için sınıf içinde yaptığım tüm aktiviteleri öğrencim ile yapabiliyorum (Ö20).

Konuşma ile ilgili olarak çene kaslarını kuvvetlendirmek için, sakız çiğneme, üfleme, pipet kullanma, balon şişirme, trambolin, tak çıkar setleri kullanmak; yaparak yaşayarak yapma tekniği (Ö21).

…Araç gereç: Müdüre Hanım birkaç parça bir şeyler aldı ama kullanmak istemiyor. Mesela böyle renklerine göre eşleştirme, sayılarına göre eşleştirme kart diyebiliriz, eğitici oyuncak diyebiliriz. Onları kullanmak istemiyor (Ö22).

…Görseller; resimli kitaplar, kartlar, eğitici oyuncaklar (Ö23).

… Mesela kâğıt, kalem tutmaktan çok hoşlanmıyordu. Burada genelde tahta (beyaz) üzerinde işte tahta kalemle yazmayı tercih ediyordu. Mesela aile ile görüşüp eve bir tane tahta aldırdık, birkaç tane tahta kalemle. Etkinliklerini bu doğrultuda yapması şeklinde yönlendirdik. Ama burada zaten diğer çocuklar ne kullanıyorsa, malzeme, materyal olarak ya da yapılan etkinliklerde, Z. aynı şekilde arkadaşlarına uyum sağlıyor. Onun için ekstra bir araç gerece ihtiyaç duymadık (Ö30).

Toplam 12 okul öncesi öğretmeni bu soruya cevap vermiştir. Okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri değerlendirildiğinde araç gereç ve eğitim materyallerini belirlerken öğrencilerin engelini, ihtiyaçlarını, düzeyini, yapamadıklarını, kas gelişimini, zihinsel gelişimini göz önünde bulundurduklarını ifade etmişlerdir.

- ***Eğitim Ortamlarının Düzenlenmesine İlişkin Görüşler***

Görüşme Sorusu: Eğitim ortamına ilişkin yapılması gereken düzenlemeleri nasıl belirlediniz?

Bu bölümde okul öncesi öğretmenlerinin özel eğitim öğrencileri için eğitim ortamlarının düzenlenmesi sürecine ilişkin görüşleri incelenmiştir. Bu doğrultuda eğitim ortamlarında düzenleme yaptığını belirten öğretmenlerin görüşleri; *'fiziksel güvenliklerini sağlama, gölge abla uygulaması, öğrenci ile birebir uygulamalar'* olmak üzere üç alt başlıkta ele alınmıştır.

1. Fiziksel Güvenliklerini Sağlama

Yapılan görüşmeler sonucunda 3 okul öncesi öğretmeni (Ö4, Ö5, Ö6) öğrencilerin fiziksel güvenliklerini sağlamak amacıyla eğitim ortamında düzenleme yaptıklarını ifade etmiştir.

… Merkezi alanlarda onun için dezavantaj olduğu için (yürümede sıkıntı yaşıyor) daha rahat hareket edebileceği sınıfın çeşitli yerlerine yönlendirdim (Ö4).

Öğrencimin yürüme probleminden dolayı sınıf içinde düşme, çarpma, yaralanma riskine karşı sınıf içi tedbirler alındı (Ö5).

> Çocuk işte dediğim gibi sinirlendiğinde kafasını duvarlara vuran bir çocuktu. O yüzden kaloriferleri olsun, zarar verebilecek şeyleri önlemeye çalıştık, önlerine dolap koyarak, yumuşak şeyler koyarak en azından kendine zarar vermesin diye eğitim ortamını ona göre düzenledik. Sevdiği şeyleri annesiyle konuşup, nelerden hoşlanıyorsa onları göz önüne getirmeye çalıştık. Eğitim ortamında, oyuncak işte sevdiği bir oyuncak ne idi veya işte renkleri seviyordu renk renk çalışarak yapmaya çalışıyorduk. Ayakkabılarını çıkarıyordu sürekli mesela halı serdik, buraya hani yere oturduğu için ayakkabılarını çıkardığı için (Ö6).

2. Gölge Abla Uygulaması

Gölge abla uygulaması ile öğrencinin etkinlikleri yapmasına yardımcı olmanın amaçlandığını belirten 1 okul öncesi öğretmeni (Ö10) görüş bildirmiştir. Bir başka okul öncesi öğretmeni (Ö2) öğrencinin olumsuz davranışlarının azaltılması için eğitim ortamında anne yardımı aldığını belirtmiştir. Öğretmen görüşleri şöyledir:

> …Onun dışında da ağır bir öğrencim olmadığı için her şeyi kendi yapabildiği için eğitim ortamını düzenlemedim. Gölge ablası uygulaması; yanında bir tane bayan oluyor. Bu genellikle velilerin seçtiği bir bayan, ailelerin seçtiği bir bayan. Tabii eğitimli olsalar çok çok daha iyi olacak. Çoğu liseyi bitirmiş kızlardan ya da tanıdıklarından, tanıdıklarının kızını yönlendiriyorlardı. Bir şey katıyor muydu çocuğa, hayır. Sadece yanında bulunmak için geliyordu. Aslında eğitimli biri olsaydı, daha çok destek olurdu. Yeme, içme, tuvalet, bekleme sırasında sıraya oturtmak için hani bu daha fazla özürü bulunan öğrenciler için bu gölge abla vardı. Hani yanında oturtup yanında etkinliklerde de ona destek olmak için abla çok çok iyi oluyordu. Çünkü anaokulları çok kalabalık hocam, biz böyle özürü bulunan öğrenciye birebir bakamayız, ilgilenemeyiz. Çünkü onunla ilgilenirken diğer öğrenciler alır başını gider. Bunu veli de çok iyi bildiği için gölge ablayı o yüzden biz rica ediyoruz, alınmasını. Çocuğun ihtiyacına göre, ücreti veliye ait. Şu an down sendromlu öğrencinin gölge ablası burada (okulda) var. Ha ama demek değildir ki dışardan bir bayan olacak. Benim mesela üç sene önce A. vardı, öğrencim, çok tatlıydı, hem konuşamıyordu hem spastik hem zihinsel engelleri vardı… Annesi geliyordu sürekli. Onun da gölge ablası, annesiydi. Hatta ilk dönemde 3 yaşta (grubunda) da Down sendromlu öğrenci vardı… O'nun da annesi geliyordu. Ama bendeki Down sendromlunun ilgilenilmesi ile şu anki F. hocamdakinin çok çok farklıydı. F. hocamdaki daha bir iyi olmuş, çünkü annenin ilgilenilmesiyle. Bendeki aile, aile ne kadar ilgisiz ise o kadar ilerler ya da ilerlemez hocam (Ö10).

> Sınıf sayımız 31 idi, çok kalabalıktı. Gün boyu annesi ile geldiği için çok zorlandım. Serbest zaman etkinliklerde minik bir ilerleme oldu. Anadili ve müzik etkinlikleri çok zorluyordu, çok geriye dönüş yaşayan davranışları vardı. Eşyalara zarar veriyordu. Dışarı çıkmak çözüm olmadı. Diğer çocuklara durumu anlatmakta zorlandım. Annesi sürekli yanında olunca daha uyumluydu (Ö2).

3. Öğrenci İle Birebir Uygulamalar

Eğitim ortamında özel eğitim öğrencisi ile birebir ilgilenerek düzenlemeler yaptığını ifade eden okul öncesi öğretmenleri (Ö18, Ö23, Ö24, Ö26, Ö27, Ö28, Ö30, Ö32) görüşlerini şöyle belirtmiştir.

> Oyunlar, dramalar, hikâyelerle akıllı tahta ve akıl oyunlarıyla yapılması gereken konular, kazanımlar veriliyordu. Anlamayan öğrenciler, üzerinde birebir sık tekrarlarla kavratılıyor (Ö18).
>
> Eğitim merkezinde özel düzenlemeler ve farklı materyallerle destekleme sağlandı (Ö23).
>
> Sırasını yanıma aldım, arada alıyorum. Çekmecelerine ulaşabileceğe yerlere aldım (Ö26).
>
> Öğretmene yakın mesafede, sınıfta hep aynı yerde oturması sağlanır. Öğretmen çocuğa güven duygusunu hissettirmek için gerekli konuşmalarda göz temasında bulunur. Çocuğun sınıf içindeki rutin davranışları değiştirilmez (Ö27).
>
> Bu eğitim öğretim yılındaki öğrencim için hassas olduğu konular doğrultusunda önlemler aldım. Örneğin elini çok yıkamak istediği için onu lavabolardan uzak bir yere oturtmaya özen gösterdim. Tehlikelere karşı kendini korumakta güçlük çektiği için 'makas kullanmada, merdiven inip çıkmada' ona eşlik ettim (Ö28).
>
> Yine hayır. Günlük planlar doğrultusunda Z. ile bir tık daha birebir ilgilenerek ilerledik (Ö30).
>
> Eğitim ortamında zaten hani okul öncesinde alması gereken materyalleri sunduk. Dediğim gibi O'nun gözlem yapabilmesi için, daha çok ön plana, yani O'nun görebileceği O'nun işte ilgisini çekebilecek yönlerde de hazırlamaya çalıştık (Ö32).

Görüşme yapılan 13 öğretmenin belirttiğine göre; özel eğitim öğrencileri için eğitim ortamlarını düzenlerken fiziksel güvenliklerine yönelik tedbir alındığı (3), gölge abla yardımı ile tedbir alındığı (1), sınıfa annenin gelmesi ile tedbir alındığı (1), birebir ilgilenerek tedbir alındığı (8) görülmüştür.

4. Eğitim Ortamında Düzenleme Yapmayan Öğretmenlerin Görüşleri

Araştırma sürecinde görüşülen öğretmenlerden özel eğitim öğrencileri için sınıf ortamında herhangi bir düzenleme yapmadığını, diğer öğrencilerle aynı eğitim ortamını kullandıklarını belirten okul öncesi öğretmenlerin (Ö1, Ö3, Ö7, Ö8, Ö9, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö16, Ö17, Ö20, Ö21, Ö22, Ö25, Ö29, Ö31) görüşlerinden örnekler aşağıda verilmiştir.

> Çocuğun ilgisini çekecek bir ortam olmasına dikkat edildi. Renkli kitap, koltuk… Kendi akranını alarak oyun ve müzik çalışmaları birlikte yapıldı, ikili oyun şarkı daha çok hoşuna gitti (Ö1).
>
> Çok bir şey yapamadım. Keşke destek eğitim odamız olsaydı, daha faydalı olabilirdi. Arkadaşlarından farklı tutmaya çalıştım, önceden zorlanıyordu, arkadaşlarıyla birlikte kurallara uydu, öz bakım becerileri kazandı, tuvalet eğitimini kazandı. El kasları için hala desteğe ihtiyacı var (Ö3).
>
> Yok, yapmadık (Ö7).
>
> Yerini değiştirdim. Hani onu rahatsız eden, ondan rahatsız arkadaşları oldu. Onun dışında da hani böyle bir davranış bozukluğu olmadığı için, ortopedik bir sorunu olmadığı için, herhangi bir değişiklik yapmaya veya düzenleme yapmaya ihtiyaç duymadım (Ö8).

Eğitim ortamı normal güzel bir ortam, hemen hemen her çocuğun düzeyinde. H. de çok öyle dediğim gibi öyle uyumsuz bir çocuk değil, sınıfa geldiğinde herhangi bir aksaklık yaşanmadı. Onun için de zararlı olabilecek şeyler yoktu, diğer çocuklar gibi. Öğretim yaparken bir düzenleme… Elindeki kalemi arkadaşına batırdığını söylediler… Kalemleri elinden aldım, sene başıydı. Tam da ben çocukları tanımadım. Kuru boyalarını kaldırdım. Sadece pastel boya verdim… Sonra bunu (arkadaşına kalem batırmayacağını) yavaş yavaş öğrendi, yapamayacağını, annesi konuştu. H. böyle yapma, geldi annesi sınıfa çağırdım, güzel bir dille anlattı. Ondan sonra da daha da yapmadı. Kalemlerini ben daha sonra vermeye başladım ve biraz daha gözümüzün önünde alarak, stajyer ablasının yanına koyarak. Mülayim bir çocuk, yani öyle bir saldırgan değil, bir yere yatma davranışı, yani bire bir konuşma oluyor ya hikâye saati, ders anlatıyoruz. Konumuz oluyor o saatte bakıyorum H. dikkatini artık demek ki şey yapmadığı anlamadığı için, çocuk yerlere uzanmış, yatıyor, yuvarlanıyor, masanın altına giriyor, alıp getiriyorum yanıma oturtuyorum, bak burada oturursan mesela sayı saydırıyorum, haydi bir sayı say, yıldız veriyorum, ona mutlu oluyor. Yani o şekilde idare ediyoruz. Diyorum ya ben bunun eğitimini almadım, bunları yapmaya çalışıyorum… (Ö9).

Hiç yapmadım. Zaten anasınıfı olduğu için güvenlik tedbirleri alınmıştır. Dolaplar monteli. Zaten öğrenme ile ilgili renkler şekiller kullanıyordu, ekstra şeyler getiriyordum, B. için. Örneğin elma getiriyordum, bu ne renk, şekli ne… Sonra hep beraber yiyorduk (Ö11).

Yok, öyle bir şey de yapmadım. Çünkü öyle çok ağır bir düzeyde değildi zaten bana geldiğinde. Ortamda da her şeyi rahatlıkla alabileceği, kavrayabileceği, kullanabileceği boyutta her şey. O yüzden öyle bir şeye de gerek duymadım (Ö12).

Dikkatini derse odaklı tutmak için sürekli yanımda oturtuyorum. Sınıf ortamında özel bir düzeltmeye gerek duyulmadı (Ö13).

Yarı zamanlı olarak sınıfta bulunuyordu. Bilişsel gelişim değil de sosyal gelişimine daha çok desteklemeye çalışıldı (Ö15).

Öğrencimizin kullandığı işitme cihazı vardı, sınıf 18 kişilikti. Ve öğrencinin cihaz pili bittiğinde çıkan sinyal sesinden diğer çocuklar korkup sınıftan çıkıyordu. Sınıf kalabalık olduğundan öğrenci sıkıntı çekiyordu (Ö17).

Normal sınıf ortamında eğitim ortamında eğitim öğretimimize devam ediyoruz. Öğrencim için özel bir düzenleme gerekmiyor (Ö20).

Normal sınıf ortamını kullandım (Ö21).

Yok, sınıf ortamında yapmadım açıkçası. Zaten bir düzenimiz var. Merkez sistemimiz var. Ama mesela O'nu katabilsem bir, belki O'na göre oturma düzenini ayarlarım, belki O'na öncelik veririm. Katılmak istediği zaman mesela deney falan yapıyoruz bazen, onu izliyor, onları seviyor. Mesela ortada beraber oynadığımız oyunları böyle izliyor, işte O'nun görebileceği en iyi yere oturmasını sağlıyorum. Hani sırayla bir şey yapılacaksa, O'nu seçiyorum. Eğer canı gelmek isterse, ilkönce O'na, öncelik veriyorum (Ö22).

Dediğim gibi zaten sınıfımız anasınıfına uygun olarak düzenlendiği için özel bir şey yapmadık. Sadece dolaplarımızın düzeni, güvenliği, sağlıklı olarak herhangi bir problem olmadığı için özel değişiklik, hiçbir değişiklik yapmadım (Ö25).

Yok, düzenleme yapmadım. Zaten her köşemiz, belirli noktalar kapalı onun için de sadece ne yapıyoruz, masanın diğer köşemiz yok ama yine de köşeye

> getirmemek, iki arkadaş oturtmak, onun için uygun alanları seçiyoruz sadece. Güvenliği, güvenli yerleri tercih ediyoruz. Her yerimiz güvenli ama arkadaşları arasında olmasına dikkat ediyoruz. Köşede, kenarda olmamasına özen gösteriyoruz (Ö31).

Ayrıca bu görüşlerin dışında; daha önce çalıştığı özel eğitim kurumlarında bedensel engelli öğrenciler için ortam düzenlenmediğini belirten öğretmenlerin ifadelerine aşağıda yer verilmiştir (Ö19, Ö24).

> Özel eğitim kurumunda bedensel engelli öğrenciler için herhangi bir düzenleme yapılmamıştı. Öğrenciler derse öğretmenin kucağında taşınıyordu (Ö19).
>
> Sınıflar (özel rehabilitasyon merkezleri) bu çocuklara özgü oluşturulduğu için ayrıca bir düzenleme yapmıyorduk, gereksinimi karşılıyordu. Bazen ortam yetmiyordu, çocuk yürüyemiyor, üç katlı binada merdiven kullanılıyor, asansör yoktu, tuvaletler engellilere yönelik değil, normal klozetlerdi (Ö24).

Görüşme yapılan okul öncesi öğretmenlerinin 15'i özel eğitim öğrencileri için sınıf ortamında düzenleme yapmadıklarını, çalışmalarını diğer öğrencilerle aynı ortamda devam ettirdiklerini belirtmişlerdir. Bu konuda 2 okul öncesi öğretmeni herhangi bir görüş belirtmemiştir. Daha önce özel eğitim rehabilitasyon merkezinde çalıştığını belirten 2 okul öncesi öğretmeni, bedensel engelli öğrenciler için bu kurumlarda gerekli ortamın düzenlenmediğini belirtmiştir.

Genel olarak bakıldığında öğretmenlerin çoğunun özel eğitim öğrencisi için sınıf ortamını düzenleme ile ilgili bir çalışma yapmadıkları görülmüştür. Bunların yanında öğrenci sayılarının fazla olmasından kaynaklı olarak bu çalışmaları yapamadıklarını da belirtmişlerdir. Yine bu öğrencilerin yaş gruplarının diğer öğrencilerle aynı olmasından dolayı ders konularını da aynı şekilde işledikleri ve ortamda düzenleme yapmadıklarını ifade etmişlerdir.

- ***Davranış Problemlerine Yönelik Alınan Tedbirlere İlişkin Görüşler***

Görüşme Sorusu: Davranış problemlerine yönelik ne tür tedbirler aldınız?

Araştırmada davranış problemlerine yönelik tedbir alan ve tedbir almayan olarak öğretmenlerin görüşleri iki temada incelenmiştir.

1. Davranış Problemlerine Yönelik Tedbir Alan Öğretmenlerin Görüşleri.

Araştırma kapsamında okul öncesi öğretmenleriyle yapılan görüşmelerden özel eğitim öğrencilerinin davranış problemleri için tedbir aldığını ifade eden öğretmenlerin görüşleri aşağıda Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. *Davranış Problemlerine Yönelik Alınan Tedbirler*

Tedbirler	Öğretmenler
İletişim kurma, pekiştireçleri kullanma	Ö1, Ö2, Ö3, Ö5, Ö12, Ö13, Ö18, Ö20, Ö22, Ö23, Ö24, Ö26, Ö27, Ö28, Ö29
Uzman kişilerden yardım alma	Ö2, Ö8, Ö11, Ö19
Başka birini yanında tutma (stajyer öğrenci, gölge abla, sınıf arkadaşı)	Ö10, Ö22, Ö25
Engel durumunu göz önünde bulundurma	Ö6, Ö23, Ö30
Dikkatini başka yönlere çekme	Ö27, Ö28
Ailesinden yardım alma	Ö2, Ö9
Sorumluluklar verme	Ö26

Araştırma sürecinde görüşülen okul öncesi öğretmenlerinin özel eğitim öğrencilerinin davranış problemlerine yönelik; iletişim kurarak, pekiştireçler kullanarak (15), uzman kişilerden yardım alarak (4) başka birini yanında tutarak (stajyer öğrenci, gölge abla, sınıf arkadaşı) (3), engel durumunu göz önünde bulundurarak (3), dikkatini başka yönlere çekerek (2), ailesinden yardım alarak (2), sorumluluklar vererek (1) şeklinde tedbir aldıkları görülmektedir. Burada aynı öğretmenlerin birden fazla görüşü bulunmakla birlikte, toplamda 23 öğretmen davranış problemlerine yönelik tedbir aldıkları yönünde görüş belirtmiştir.

Burada görüldüğü üzere, bu soruya cevap veren öğretmenlerin sayısı fazladır. Her öğretmenin, özel eğitim öğrencilerinin özelliklerine ve davranışlarına göre farklı tedbirler aldığı görülmüştür.

Davranış problemlerini iletişim kurarak ve pekiştireçler vererek çözmeye çalıştığını ifade eden okul öncesi öğretmenlerinin görüşlerinden örnekler aşağıdaki gibidir.

> Engellendiği, kendini ifade edemediği durumlarda, vurarak-bağırarak, mmm sesleriyle, tepki veriyordu. Öğretmen gözetimi dâhilinde kendini ifade edemediği durumlarda müdahale ederek anlamaya çalıştım. Yüksek ses ile konuşarak sorunları çözmesini sağlıyorduk (Ö1).
>
> Diğer çocuklarla birlikte yapılan anadili, müzik, okuma yazmaya hazırlık çalışmaları çok zorlandım. Bazı etkinliklerde velisiyle konuşup sınıf dışına çıkarmayı denedim. Ama başarılı olamadık. Diğer çocuklarla uyum sağlama konusunda çok zorlandım. Tükürme davranışı çok uzun sürdü. Rehabilitasyon merkezi rehber öğretmeni ile görüştük. Kalabalık sınıfın onu çok etkilediğini konuştuk. Her yanlış yaptığında sandalyede oturmasını istedik. Çocukların su mataralarını sürekli düşürüyor, kırıyordu. Mataraları plastik yaptık. Verdiği zararı düzeltmesini sağladık. Sönme oldu. Günlük planlarda buna yer verdim (Ö2).
>
> Tuvalet eğitimini rehabilitasyon verilemez dediği halde, eğitimini burada verdik. Günde iki kez tuvalete çıkıyor. Saldırganlık davranışları başta vardı. Konuştum, anlamayacağını düşündüm, olumlu davranışlarda alkışladık, doğrusunu gözlemeye çalıştık. Sınıftan çıkmak istiyordu, bu davranışlar şu an çok yok (Ö3).

Davranışsal çok şey yoktu. Sadece biraz daha sessiz, sakindi, özgüvende yetersizlik vardı, ben yapamam, ben atlayamam ki şeklinde. Onu da ödüllerle, pekiştireçlerle 'hayır, sen de yaparsın, sen de başarırsın diye, artık sen de büyümüşsün, sen de abi olmuşsun' şeklinde yönlendirmelerle, onu da atlattık. Artık öyle bir eksiklik hissetmiyor, yaparım diyor yani (Ö12).

Vurma, oyuncak fırlatma ve ısırma gibi davranışlar sergiledi. Sürekli takip içerisinde kalıyorum (Ö13).

Her gün doğru ve yanlış davranışlarını yerinde ve zamanında açıklanıyordu. 21 günlük kuralını uygulayarak aileyi de içine katarak bu doğrultuda yapılması gerekenler uygulanıyordu (Ö18).

Özellikle ilk bir ay vurma, ısırma, tükürme gibi problemlerimiz vardı. Bu davranışı yok etmek için aile ile işbirliğine girdik. Bu davranışları yaptığı zaman kesin ve net ifadelerle kararlılığımı ona hissettirdim ve bu davranışı yok ettik (Ö20).

Olumlu davranışları pekiştirerek söndürmeye çalışıyorduk, faydalı oluyordu (Ö24).

Kendini çok iyi ifade edemediğinde durumlarda hırçınlaşıyordu, arkadaşlarına vurma eğilimi oluyordu. Burada tedbir olarak hani hırçınlaşmaması için elimden geleni yaptım, yapmaya çalıştım diyeyim. Çünkü sınıfın bu konularda, çocuk olduğu için önyargıları var. E, bir de dönemin başında bazı çocuklar anne ile alışmayacak ki, anneler de önyargılı oluyor. Hani hırçınlığını görünce bizim çocuğumuza zarar verir mi diye izlenimi olduğu için, bu şekilde hani özellikle X.'in hırçınlaşmaması için X'e kuralları anlat… Annesi de çok gerçekten yardımcı bir kadın. X'e kuralları anlatıp, mesela örnek veriyorum el yıkamada bile el yıkamayınca bile sinirlenen bir çocuk U. beklenmesi gerektiğini, toplum içinde kurallar olduğunu hani sıra bekleme, sabretmek, bunları aşılamaya çalıştık, bu şekilde… (Ö29).

Davranış problemlerini uzman kişilerden yardım alarak çözmeye çalıştığını ifade eden okul öncesi öğretmenlerinin görüşlerinden örnekler aşağıdaki gibidir.

…Rehabilitasyon merkezi rehber öğretmeni ile görüştük. Kalabalık sınıfın onu çok etkilediğini konuştuk… (Ö2).

İlk dönem yoktu, 2. dönem sırada oturmak istemiyor, masada oturmak istemiyor. Oturularak yapılan etkinliklerin hiçbirine katılmak istemiyor. Hareketli yaptıklarımızda da kendi canı nasıl isterse öyle yapıyor. 1. Dönem çok daha uyumluydu, çok daha söylediklerimize uyum sağlıyordu ya da toplu oynanan oyunlara yapılan etkinliklere daha kolay, daha istekliydi. Daha kolay katılıyordu. 2. dönem şubat tatili falan olunca, tekrar adapte olmakta bayağı bir sorun yaşadı. Annesini bir gün aile katılım çalışması için davet ettik, annesi çok şaşırdı. Bu çocuk böyle değildi, buna böyle ne oldu, diye. Bir de her gün kalkıyormuş, bugün tatil mi diye soruyormuş. Hoşuna gitmiş sanırım evde geçirdiği zaman. Okula adapte olma konusunda 2. dönem sorun yaşadık. Hikâye okuduğumuz zaman dinlemiyor, şarkı söylüyor ya da yüksek sesle konuşuyor, dikkat dağıtıyor. Masada yapılacak etkinliklerde hiç oturmak istemiyor, huzursuzluk, huysuzluk yapıyor ve kitaplarını yırtıyor. Hiç yapmadığı şey kitap yırtmaya başladı. 2. dönem O da sıkılıyor sanırım, bilemiyorum hatta rehberlik merkezine de götürüyorlar, RAM'a da götürüyorlar, sanırım oraya, onlardan da fikir alalım diye, rehberlik öğretmeni ile yönlendirme yaptık. Doktoru ile görüşecektik, araya bir şeyler girdi (Ö8).

Çocuk psikiyatriye yönlendirdim. Saldırgan davranışları için sakinleştirici bir ilaç başlandı. Bir iki ay kullandı. Davranışları sakinleşti (Ö11).

Bireysel olarak derse alınıyordu. Serviste yanında rehber öğretmen bulunuyordu (özel rehabilitasyon merkezi) (Ö19).

Davranış problemlerini başka birini (gölge abla, stajyer öğrenci, sınıf arkadaşı) yanında tutarak çözmeye çalıştığını ifade eden okul öncesi öğretmenlerinin görüşlerinden örnekler aşağıdaki gibidir.

…Davranış problemi olan özel eğitime gerek duyan öğrencilere daha çok konuşaraktan, hani onun öyle yapmasının kötü bir şeyler olduğunu öyle yaparsa benim de üzüleceğimi, kendisinin de üzüleceğini, anlatarak… Gölge abla varken zaten davranış bozukluğu yapamıyorlar… Çünkü o hemen yanında destek olduğu için, müdahale ettiği için ona çok fazla… Zaten tedbir amaçlı tutuyoruz gölge ablayı. Burada her an her şey olabilir, düşünsenize yürüyemeyen bir öğrencim var, ben burada otuz çocuğun içinde O'na nasıl bakabilirim, nasıl destek olabilirim, zaten biz eğitimciyiz, eğitim veren öğretmeniz, çocuk bakıcısı değiliz burada. Yani yanlış anlaşılmasın söylediğim, ama hâlâ günümüzde bize çocuk bakıcısı gördükleri için, çocuklarını bırakıyorlar, siz bakın çocuklara. Hayır, biz eğitim için buradayız. Ben çocuğa eğitim vermek için buradayım. Destekleyici eğitim istiyorsan ya gölge abla olacak yanında, ya da 3-5 kişilik özel eğitim okullarında çocuğunun eğitimini alacak. Kaynaştırmalılarda evet gölge ablanın çok çok faydası oluyor. Ama davranış bozukluğu olanlarda dediğim gibi daha çok konuşarak yapmaya çalışıyoruz. Çünkü zaten çocuk bilmiyor, bilmediği için o davranışlarına sahip. Gölge abla başka okullarda yok mu? Başka okulları bilmediğim için soruyorum. Biz çok memnununuz ama olması da gerekiyor zaten, çocuk için (Ö10).

İlk geldiğinde saldırganlık oldu. O da herhalde farklı ortam olduğu için. Ben de ilk defa böyle bir öğrenciyle çalıştım. İşte yanında muhakkak, ben varım zaten de, birini daha, bu stajyer bulundurarak, vurmasını, oyuncak falan fırlatıyordu onları engellemeye çalışarak... Onun dışında başka herhangi bir şey yok. Şu anda iyi yani. Zarar vermiyor artık kesinlikle (Ö22).

…Davranışlarında problem yaşadığımız için çok büyük problemler yaşıyoruz sınıfın içerisinde. Çocukların onu kabullenmesi çok zor oldu, ilk aşamada, diğer öğrencilerin. Çünkü onlara zarar verebiliyor, onları içine almadıkları için çok aksi davranışlar gösterdiği için onlar içlerine almıyorlar. Almadıkları gibi buna tepki gösteriyorlar. Daha çok öğrencilerimle bire bir ayrıca görüşüp, aileleriyle de görüştüm. Bu konuda O'nu yönlendirmelerini, bu çocuğun özel bir durumu olduğu için bu şekilde davrandığını, bunu onlara özel yapmadığını… Bu yüzden hani onlarla iletişim halinde olup, oyun gruplarının içine alırsa hırçınlaşamayacağını defalarca anlattım. Öğrencilerime de kendisi olmadığı zaman, ayrıca onlara tekrar tekrar anlattım. Hani bu yaş grubu ne kadar anlayabilirse… Ama algılayabilen çocuk, kabul eden de oldu, hiç etmeyen çocuklar da oluyor. Mola yöntemi, daha çok onlar işe yarıyor, ama uzun süreli yaramıyor. Hani davranışı anlık olarak bir 10 dakika, 15 dakika birazcık kendini kontrol edebiliyor, ama yine tamamen vazgeçmiyor, uzun süreli vazgeçmiyor. Aile ile de çok konuşuyorum zaten. Onlar da bana özellikle her türlü yolu sunuyorlar. Hani yeter ki uyum sağlasın, yeter ki sınıfta kendisini belli etsin, bütün gün boyunca sorun çıkarmaması imkânsız ama ne kadar az sorunla atlatabilirsek o kadar iyi (Ö25).

Davranış problemlerini öğrencinin engel durumu göz önünde bulundurarak tedbirler aldığını ifade eden okul öncesi öğretmenlerinin görüşlerinden örnekler aşağıda sıralanmıştır..

> Dediğim gibi kafasını duvara vurmaması için işte daha çok oralara yumuşak şeyler, halı falan koymaya çalıştık. Sınıftan kaçma şeyi vardı mesela. Ben sınıfa girdiğim de kapıyı kilitliyordum beraber çalışıyorduk. Çünkü çıkıp kaçabiliyordu (Ö6).

> Dikkat eksikliği: dikkat süresini kısa tutup ilerleme gösterdikçe uzattım. Dikkat toplama kitabından aktiviteler. Uyarıcıları azaltıyordum, destek eğitim odasında dikkat dağıtan nesne ve objeleri azaltıyordum. Down sendromlu: vurma; birebir ilişkileri geliştirerek ve net ifade kullanarak… (Ö23).

> …Davranış problemlerimiz şöyle; dediğim gibi sınıf içerisinde oturmaktan çok hoşlanmıyordu, genelde gezinme taraftarıydı… Onun dışında Z. de herhangi bir davranış problemi yok. Tek davranış problemimiz fazla utangaç bir yapısı var. Elini direk yüzüne kapatıyor, yabancı birileri olduğu zaman… Onu henüz aşamadık, sınıf içerisinde öyle bir problemimiz yok. Zaten arkadaşları tanıdıkları hani alışkın olduğu bir ortam olduğu için… Ama dışarı etkinliklerine çıktığımız zaman, biri Z.'ye yakın ilgi gösterdiğinde ellerimizi yüzümüze kapatıyoruz. Ama henüz bir çözüm bulamadık (Ö30).

Davranış problemlerini dikkatini farklı yönlere çekerek çözmeye çalıştığını ifade eden okul öncesi öğretmenlerinin görüşlerinden örnekler aşağıdaki gibidir.

> Öğretmen, çocukla temas ederek, göz teması kurarak, iletişimde bulunur. Yaşıtlarıyla yaşayacağı problemleri en aza indirmek için; çocuğun ilgi alanlarına uygun eğlenme etkinlikleri yapılabilir. Dramatik oyunlar oynanabilir. Davranış problemlerini en aza indirmek için çocuk oyunlarla meşgul edilmelidir (Ö27).

> Zaman zaman görmezden geldim. Dikkatini farklı yönlere çekmeye çalıştım (Ö28).

Davranış problemlerini öğrencinin ailesinden yardım alarak çözmeye çalıştığını ifade eden okul öncesi öğretmenlerinin görüşlerinden örnekler aşağıdaki gibidir.

> …Bazı etkinliklerde velisiyle konuşup sınıf dışına çıkarmayı denedim. Ama başarılı olamadık. Diğer çocuklarla uyum sağlama konusunda çok zorlandım. Tükürme davranışı çok uzun sürdü... (Ö2).

> …Okulda çalışan annesinden yardım alarak davranış problemlerine tedbirler aldım (Ö9).

Davranış problemlerini sorumluluklar vererek çözmeye çalıştığını ifade eden okul öncesi öğretmeninin görüşü aşağıdaki verilmiştir.

İlk başta çok sorumluluk verdim ki işlerini kendisi yapabilsin diye. Onun adına işlerini yapmadık (Ö26).

2. Davranış Problemlerine Yönelik Tedbir Almayan Öğretmenlerin Görüşleri

Yapılan görüşmeler sonucunda davranış problemlerine yönelik tedbir almadıklarını belirten okul öncesi öğretmenleri (Ö4, Ö7, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö21, Ö32), şunları ifade etmiştir.

> Davranış problemi yoktu tedbir almadım. Zihinsel değil fiziksel engeli vardı (Ö4).
>
> Çocuğun serbest zaman etkinliklerinde mesela duymayı, geç konuşması, biraz geç diğer arkadaşlarına göre geride olmasına rağmen, sosyal uyumu çok iyi, hani oyunlara çok rahat bir şekilde katılabiliyor, oyunları başlatabiliyor, oyun içinde bir oyuna hemen katılabiliyor. Bu anlamda bir sıkıntısı yok, tedbir almaya gerek duymadım (Ö7).
>
> Sınıf içerisinde herhangi bir davranış problemi olmadığı için tedbir almadık (Ö14).
>
> Davranış problemine çok fazla müdahale etmiyorduk. Zarar verici davranış bozuklukları yoktu. Çocuklarla ve bizimle iletişime geçmiyordu (Ö15).
>
> Herhangi bir davranış problemimiz yoktu sanırım (Ö21).
>
> Çocuğumuzun şu an herhangi bir davranış problemi yok. Hani sadece biraz dil gelişimi sıkıntımız var. Bu da O'nun seviyesine göre gayet normal bir aşamada. Biz dil gelişimi için sürekli işte kartlarla, bireysel olarak ilgilenip, işte hikâyeler, parmak oyunları… Burada yaptıklarımızı eve de pekiştirerek, ödev vererek, bu yönde bir yol izledik (Ö32).

Okul öncesi öğretmenleriyle yapılan görüşmelere göre, 8 öğretmen özel eğitim öğrencilerinin davranış problemlerine yönelik herhangi bir tedbir almadığını ifade etmiştir. Öğretmenlerin görüşlerinden anlaşıldığı üzere, özel eğitim öğrencilerinin sınıfın diğer öğrencileriyle uyumlu olmaları (1), zihinsel engelinin olmaması (1), davranış bozukluklarının olmaması (3), yaptığı davranışa müdahale edilmemesi (1) şeklinde belirtilmiştir. Bu öğretmenlerden; Ö16 soruya hiç cevap vermemiştir; Ö17 ise kısaca 'yok' şeklinde belirtmiştir.

BÖP Hazırlama Sürecine İlişkin Bulgular

Bu başlık altında okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri; BÖP hazırlama deneyimi, BÖP hazırlama süreci ve BÖP değerlendirme süreci ana başlıkları altında incelenmiştir.

- ***BÖP Deneyimi***

Görüşme Sorusu: Bireyselleştirilmiş Öğretim Planı hazırladınız mı?

Yapılan görüşmeler sonucunda BÖP hazırlama deneyimi ile ilgili olarak; BÖP hazırlayanlar, BÖP'ü uyarlama olarak yapanlar, hiç BÖP hazırlamayanlar şeklinde temalar oluşturulmuştur. Daha önce BÖP hazırladığını belirten 9 okul öncesi öğretmeninin görüşleri aşağıdaki gibidir.

Evet, hazırlamıştım (Ö1, Ö2, Ö4, Ö6, Ö12, Ö15, Ö27).

BÖP'ler BEP'lere göre düzenleniyordu (Ö19, Ö24).

BÖP hazırlayan okul öncesi öğretmenleri; evet (7), daha önce rehabilitasyon merkezinde çalışırken hazırladığını (2) şeklinde ifade etmişlerdir.

Araştırma bulgularından daha önce BÖP hazırlamamış ancak günlük planlarında uyarlama yaptığını belirten okul öncesi öğretmenleri (Ö3, Ö10, Ö22, Ö25, Ö28, Ö30, Ö32) olduğu da anlaşılmaktadır. İlgili öğretmenlerin görüşleri aşağıda verilmiştir.

> Hazırlayamadım. Kendi sınıf planıma uyarlayarak, O'na eğitim verdim (Ö3).
>
> Hocam üç yıl önce yapmıştım Y.'ye. Şöyle her gün yapmadım ara ara yapıp planımın altındaki uyarlamaları da doldurdum. Öyle söyleyeyim (Ö10).
>
> Uyarlama yazıyoruz biz. Her gün yazıyoruz onu biz (Ö22).
>
> O'nun için özel değil ama günün sonunda, O'nun notunu düşüyorum (Ö25).
>
> Hazırlamadım. Sadece günlük eğitim akışında yer alan 'uyarlama' kısmına, o gün için bir uyarlama yaptı isem, onu yazdım (Ö28).
>
> Yine hayır. Günlük planlar doğrultusunda Z. ile bir tık daha birebir ilgilenerek ilerledik (Ö30).
>
> Dediğim gibi plan doğrultusunda ilerledik. Bu planı, o çocuk için uyarladık… (Ö32).

Araştırma kapsamında görüşmeyi kabul eden öğretmenlerin 16'sı, (Ö9, Ö11, Ö5, Ö7, Ö8, Ö13, Ö14, Ö16, Ö17, Ö18, Ö20, Ö21, Ö23, Ö26, Ö29, Ö31) öğretmenlik yaşamı boyunca daha önce hiç BÖP hazırlamadığını belirtmektedir. BÖP hazırlama deneyimi olmayan okul öncesi öğretmenleri görüşleri aşağıda verilmiştir.

> Yok olmadı... Destek eğitim veren arkadaşımız aldığı için, arkadaşımla beraber bugün bunu yaptık, bugün H. bu kelimeyi çıkardı… Destek eğitim öğretmeni de mutlu oluyordu, bana anlatıyordu, sınıfta da ben onun mesela tekrarını yaptırıyordum, X'in öğrendiği şeyleri… Bana söyleseydi hani yapardım belki ama. Sadece ben böyle görsel olarak öbür çocuklardan biraz farklı olduğunu düşünerek bir şeyler yapmaya çalıştım, sadece kaynaştırma öğrencisi olarak verildi bana. Sene başında karar hiç alınmadı, hiç söylenmedi. Rehberlik Servisi'ne indik beraber, o görev destek eğitim verecek arkadaşa verildi. Ya ilgilensin diye, öğretmeni olsun diye… Sağ olsun arkadaşım… İşte kabul etti. Onunla da birebir iletişime giriyorduk. O da burada sınıfı, beraber yapıyorduk… H. inşallah iyi olur (Ö9).
>
> Hazırlamadım. Vaktim yoktu, ona ayrıca yazma çizme işleriyle uğraşamadım. 27 öğrencim vardı. Etkinlik gösteri hazırladığımız için (Ö11).
>
> Hayır, hazırlamadım (Ö5, Ö7, Ö8, Ö13, Ö14, Ö16, Ö17, Ö18, Ö20, Ö21, Ö23, Ö26, Ö29, Ö31).

Okul öncesi öğretmenleriyle yapılan görüşmeler değerlendirildiğinde, BÖP hazırlama konusunda 9 öğretmen BÖP hazırladığını, 7 öğretmen günlük planda uyarlama yaptığını, 16 öğretmen BÖP hazırlamadığını belirtmiştir. BÖP hazırlamadığını ifade eden 16 öğretmenden 14'ü kısa cevap vermiştir. Ayrıca günlük planda yapılan uyarlamalar, BÖP olarak değerlendirilmemektedir.

- **BÖP Hazırlarken Dikkate Alınan Kaynaklar**

Görüşme Sorusu: BÖP hazırlarken dikkate aldığınız kaynaklar nelerdir?

Araştırma sürecinde okul öncesi ile yapılan görüşmeler sonucunda, BÖP hazırlarken dikkate alınan kaynaklar; *okul öncesi programı, BEP genel ve özel amaçları, internet kaynakları, herhangi bir görüş belirtmeyenler* olarak dört başlıkta incelenmiştir. Bu dört tema aşağıda Tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 7. *BÖP Hazırlamada Yararlanılan Kaynaklar*

Kaynaklar	**Öğretmenler**
Okul öncesi eğitim programı	Ö8, Ö10, Ö11, Ö15, Ö17, Ö21, Ö22, Ö25, Ö26, Ö27, Ö29
BEP genel ve özel amaçları	Ö1, Ö2, Ö4, Ö16, Ö23, Ö24
İnternet kaynakları	Ö6, Ö12
Herhangi bir görüş belirtmeyenler	Ö3, Ö5, Ö7, Ö9, Ö13, Ö14, Ö18, Ö20, Ö28, Ö30, Ö31, Ö32

Tablo 7'ye göre, BÖP hazırlarken yararlanılan temel kaynaklar; okul öncesi eğitim programı (11), BEP genel ve özel amaçları (6), internet kaynakları (2) olarak sıralanmıştır. BÖP hazırlama sürecinde yararlanılan kaynaklar konusunda herhangi bir görüş bildirmeyen okul öncesi öğretmenleri (12) de bulunmaktadır. Öğretmenlerin BÖP hazırlarken başvurdukları kaynaklara göre görüşleri aşağıdaki gibi şekillenmiştir.

1. Okul Öncesi Eğitim Programı

BÖP hazırlarken okul öncesi programını dikkate aldığını belirten okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri aşağıda verilmiştir.

> Günlük planlarımız var, sınıf için. Belirli gün ve haftalar ile ilgili, nasıl diyeyim en çok interneti kullanıyoruz. Eskisi gibi kitaplar ya da işte nasıl diyeyim yazılı kaynaklar kullanılmıyor, internet üzerinden bulduğumuz kaynaklarla zenginleştirmeye çalışıyoruz (Ö8).

> Her gün O'na özel bir plan yapamıyordum. Dediğim gibi kalabalık olduğumuz için hocam. Hani özel eğitim okulu olsak dediğim gibi her gün uygulayacağız ama kalabalık olduğumuz için sınıfa da birleştirerek, programı uygulamak zorunda kalıyordum. Ne kadar O'na uygulamasam o planı öbür planımın arasına koyuyordum. Artı uyarlamaları yapmadığım günler… Uyarlamalarda O da hani eğitime katıldı, şunları yapabildi, şunları da yapamadı gibi, uyarlama kısmımız var, uyarlama kısmı zaten özel eğitim öğrencileri için yazılacak kısımlar. Onlara neler yaptın, neler ettin. Çünkü her zaman BEP planı uygulayamıyorduk, oraya yazıyordum, şunu yapabildi, şunları yapamadı… BÖP planı onları da yapıyordum, hazırladım ama, dediğim gibi her zaman yapmıyorduk yani. Konular, her çocuğun özrüne göre değişiyordu hocam. Mesela neye göre konuşalım, konuşamayana göre, zihin engeli olana göre mi konuşalım… Günlük

plandaki konuları yıllık plana göre alıyordum. Yıllık planda bu hafta ne varsa, belirli gün ve haftalarda, kavramlarda yöntem tekniklerde, kazanım ve göstergelerde neyim varsa ona göre bugünü planlıyorum. Ama zaten şimdi ben planımı yani özel eğitim öğrencisi için bir plan, normal eğitim öğrencisi için bir plan değil, ne varsa yıllık planımıza da onları vermek zorundayız. Zaten özel eğitim öğrencisi buraya sadece kaynaştırmaya gelmiyor, bunları da öğrenmeye geliyor. Zihni yerinde olup da dil bozukluğu olan bir öğrenci benim yıllık planda aldığım bütün planları alabilir. Alabilir yani sadece konuşamıyor. Hani ona göre de yeni şeyleri de öğretmeye çalışıyordum. Down sendromlu öğrenciye biz her şeyi, göstermeye çalışıyorduk ama onun daha çok üzerinde durarak mesela ona biz yeme içme, el yıkama, affedersiniz tuvalete gitme bunu bile öğretsek ki öğrettik sene sonunda… Çok da güzel oldu… Bunları dahi yapamıyordu şu anda kendi kendine yemek yiyebiliyor, mesela hani Down sendromluya planı direkt uygulayamıyorsun zaten, çünkü almıyor (Ö10).

Geç kaldığım için diğer öğrenciler de geç kalmıştı. Kalem tutmayı öğrettim. Çizgi çalışmaları yaptırdım (Ö11).

Genel planın kazanımlarını aldım (Ö15).

Anasınıfı müfredatı uygulandı (Ö17).

Dönem başında neler uyguladığıma dair defter tutuyordum. Ama hiçbir ilerleme olmadığı için bıraktım. Günlük planlarımızdaki uyarlama kısmına düzenleme yapıyorum (Ö21).

Hazırladığım plana göre sınıf için… O'nu M. E.' ye göre nasıl uyarlarım, M. E.' ye göre nasıl düzenlerim onu. Sanatsa, işte onu bireysel olarak eşlik edilir, oyunda istediği rolü almasını, en iyi şekilde görebileceği şekilde oturmasını sağlarım diye, yaptığım o planı O'na uyarlıyorum, M. E.'ye göre. Hikâyeyi dinlemek istiyorsa dinlemek istediği yere, istediği arkadaşa mesela bir de takıntıları var, bir arkadaşa takıyor, o arkadaşının yanında oturmasını sağlıyorum… Bu şekilde uyarlamaya ekliyorum. Planlar için sınıfa göre ağırlık açıkçası, dediğim gibi M. E.' ye de uyarlamaya çalışıyoruz… (Ö22).

En sonunda zaten bizim günlük planlarımızın sonunda, uyarlama olan bölümüne, işte onunla ilgili özel bir şey yapmışsam, bunun için bu şekilde davrandım diye, onun notunu geçiyorum… (Ö25).

Daha çok bu hastalığı araştırdım, buna yönelik hazırlayabilirdim, sınıf planını uyguladım (Ö26).

2013 yılı okul öncesi eğitim programına göre hazırladım (Ö27).

Günlük planda, yer vermeye çalıştım ama her gün veremedim açıkçası. Mesela şöyle söyleyeyim, hikâye, farz edelim Türkçe etkinliğimiz var, hikâye okuyacağız, hani özellikle ağzımı görsün, çünkü ağzımı takip ederek biraz daha kelimeleri okuyabilir. Aslında her dediğimizi anlıyor biraz hırçınlık da var… Hani biraz da bunu fırsata çevirmeye, 'konuşmam, etmem' e getirmişti. Altı ay hiç konuşmamış, hiçbir şeye tepki vermemiş. O yüzden mesela daha çok böyle O'nun anlayabileceği, dudak okuyabileceği şekilde okumaya çalışıyorum. Özellikle bazen O' nunla göz kontağı kurdum. Sonra bazen canlandırmasını, arkadaşları anlatsa da, O' nun canlandırmasını istedim. Dersin içerisine bir şekilde katmaya çalışıyordum. Aynen öyle sınıf etkinlikleri ile birlikte götürmeye çalıştım (Ö29).

2. BEP Genel ve Özel Amaçları

BÖP hazırlarken kaynak olarak BEP genel ve özel amaçlarını dikkate aldığını belirten 6 okul öncesi öğretmeninin görüşleri aşağıda verilmiştir.

> BEP planına göre hazırladım. BEP' lerde alınan bazı amaçlar, kazanımlar çocuğa göre değiştirildi. Başarısızlık yaşamasın diye (Ö1).
>
> Önce hazırladığım BEP ve daha önce hazırlanmış BEP' leri dikkate aldım (Ö2).
>
> BEP' e göre hazırladım. Günlük planda uyarlama yaptım. Örneğin hareketli oyun varsa o gün daha çok ısındırıcı ve dinlendirici oyunda daha aktif olmasına destek sağladım (Ö4).
>
> BEP' teki genel ve özel amaçlara göre destek eğitim dersini veriyorum. Çok fazla ilerleme olmadığı için daha çok konuşma üzerinde duruyorum (Ö16).
>
> Normal planda öğrenciye göre uyarlama yapılır. Yoksa gene bireysel çalışmalarla destekliyoruz, BEP ile alınan kazanım ve kavramlara göre (Ö23).
>
> BEP' teki konuları alıyorduk (Ö24).

3. İnternet Kaynakları

BÖP hazırlarken internet kaynaklarını dikkate aldığını belirten 2 okul öncesi öğretmeninin görüşleri aşağıda verilmiştir.

> Yine internetten daha çok yararlandım. Ve rehber öğretmenden (Ö6).
>
> İnternetten yararlandım. '……' diye bir site vardı, özel eğitim öğrencileri için, ondan yararlandım (Ö12).

4. Herhangi Bir Görüş Belirtmeyenler

Araştırmaya dahil olan öğretmenlerde 12'si ise BÖP hazırlama sürecinde dikkate aldığı kaynak hakkında herhangi bir görüş belirtmemeyi tercih etmişlerdir (Ö3, Ö5, Ö7, Ö9, Ö13, Ö14, Ö18, Ö20, Ö28, Ö30, Ö31, Ö32).

Araştırma kapsamında görüşlerine başvurulan öğretmenlerden 11'i BÖP hazırlama sürecinde okul öncesi programının temel kaynakları olduğunu ifade etmişlerdir. Bu öğretmenlerden 7'si, özel eğitim öğrencisine tamamen okul öncesi programını uyguladığını belirtirken; 4 öğretmen de günlük ders planı doğrultusunda, günün sonunda özel eğitim öğrencisi için uyarlama olarak not düşerek süreci tamamladıklarını ifade etmişlerdir. Diğer taraftan öğretmenlerden 6'sı da BÖP hazırlarken BEP genel ve özel amaçlarını dikkate aldıklarını belirtmişlerdir. Bunlara ek olarak 2 öğretmen de BÖP hazırlarken internet kaynaklarını dikkate aldığını ve internet kaynağı olarak ise '……' adresine başvurduğunu ifade etmiştir.

Bunlara karşın BÖP hazırlarken hangi kaynakları dikkate aldığını belirtmeyen 12 okul öncesi öğretmeninin bulunduğu anlaşılmaktadır. Zaten bir önceki soruda da 16 öğretmenin

görüşlerinden, BÖP hazırlama deneyiminin olmadığı görülmüştür. Dolayısıyla BÖP hazırlamadan bu soruyu cevaplandırmamaları anlaşılabilir bir durumdur.

- ***BÖP Değerlendirme Sürecine İlişkin Görüşler***

Görüşme Sorusu: BÖP değerlendirmesini nasıl yapıyorsunuz, kriteriniz nedir?

Araştırma sürecinde okul öncesi öğretmenleri ile yapılan görüşme sonuçlarına göre; BÖP kazanımlarına göre yapanlar, günlük planlarda uyarlama yapanlar, öğrenci gelişim gözlemi formuna not alanlar, olmak üzere üç başlıkta ve BÖP değerlendirme çalışması yapmadığını belirtenlerin görüşleri de ayrıca incelenmiştir. Tablo 8'de bu görüşler gösterilmiştir.

Tablo 8. *BÖP Değerlendirme Süreci Kriterleri*

Kriter	**Öğretmenler**
BÖP kazanımlarını dikkate alma	Ö1, Ö2, Ö4, Ö6, Ö10, Ö19, Ö23
Günlük planlarda uyarlama yapma	Ö20, Ö22, Ö25, Ö27, Ö30, Ö31, Ö32
Gelişim gözlem formuna not alma	Ö12, Ö17, Ö21
BÖP değerlendirme çalışması yok	Ö3, Ö5, Ö7, Ö8, Ö9, Ö13, Ö14, Ö18, Ö16, Ö28; Ö11, Ö15, Ö24, Ö26, Ö29

Tablo 8'e göre; öğretmenler BÖP değerlendirmesini yaparken BÖP kazanımlarını dikkate aldıkları (7 öğretmen), günlük planlarda uyarlama yaptıkları (7 öğretmen) ve gelişim gözlem formuna not düştükleri (3 öğretmen) anlaşılmaktadır. Diğer taraftan araştırmaya katılan öğretmenlerin neredeyse yarısı (15 öğretmen) da BÖP değerlendirme çalışması yapmadıklarını ifade etmişlerdir.

1. BÖP Kazanımlarını Dikkate Alma

BÖP değerlendirmesini BÖP kazanımlara göre yaptıklarını belirten öğretmenlerin görüşleri aşağıdaki gibidir.

> O gün verilen kazanımların değerlendirilmesi yapıldı (Ö1).
>
> İlk dönem değerlendirmeyi daha etkili yapabiliyordum. Değerlendirme olarak, şu gün bu teknik işe yaradı, gösterip yaptırma işe yaradı, şeklinde gözlemlerimi not düşüyordum. 2. Dönem sonuç alınmadı. Haftada 5 gün ona çok ağır geldi, devamsızlık yapmaya başladı. İlk dönem 3 gün 3' er saat istemiştik. Aile 5 gün tam gün istediği için çok değerlendirme yapılamadı, çünkü devam da etmedi (Ö2).
>
> Planın uygulama sonrasında amaçlanan kazanım ve göstergelere ulaşıp ulaşılmadığını belirtiyordum (Ö4).
>
> Yani yapıyordum kısa cümle ile. Çünkü öğrencide herhangi bir değişiklik gözlenmiyordu. Üzerinde durulacak, bu konunun üzerinde tekrar durulacak, tekrar yapılacak diye… O şekilde notlar alıyordum (Ö6).

> …Kaynaştırma öğrencimin de, eğer ayrı bir planı varsa onun altına yazıyordum. Şunları şunları öğrettim ama yapabildi, yapmaya çalıştı, öğrenebildi, öğrenmeye başladı, inşallah üzerinde durulursa, pekiştirilirse daha iyi öğrenecek, daha iyi yapacak gibi notlarımı alıyorum hocam (Ö10).
>
> Belirlenen BEP'lere göre amaçlar, kazanımlar doğrultusunda hedeflere ulaşıldı mı, ulaşılmadı mı, engel olan durumlar neler, diye günlük BÖP değerlendirmesi yapıyorduk (Ö19).
>
> Değerlendirme o gün çocukla özel bir durum gerçekleşmişse öğrenci değerlendirme bölümüne yazılır. Öğrenci gözlem formuna işlenir (Ö23).

2. Günlük Planlarda Uyarlama Yapma

BÖP değerlendirmesini günlük planlarda uyarlamalar şeklinde yaptığını belirten okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri aşağıda verilmiştir.

> Planlarımızda uyarlama kısmına plan ile ilgili içeriği uygulayıp uygulamadığını yazıyoruz (Ö20).
>
> Değerlendirme yapmıyorum ben.
>
> Kendimiz için, iyi olması için her gün değerlendirme yapıyoruz… Günün sonunda işte katılmak istemedi, oturmak istemedi, tutmak istemedi, yapmak istemedi şeklinde (Ö22).
>
> Genel olarak, O'nu genel değerlendirme yapıyorum çocukların içinde, ama uyarlamada yazıyorum tabii ki (Ö25).
>
> 2013 eğitim programına göre "uyarlama" bölümündeki gelişim alanlarına göre değerlendirme yapıldı (Ö27).
>
> Uyarlama kısmına, etkinliğe bağlı oluyor açıkçası, mesela bazı etkinlikte Z. için hiçbir uyarlama gerekmiyor. Mesela bugün İngilizce dersi vardı, İngilizce sayılar vardı işte. Diğer çocuklar bağımsız yaptılar, Z. ile X. öğretmen elinden tuttu. İşte mesela bir çocuk örnek veriyorum 'five' diyor, Z. 'five' a kadar zıplayarak hem zıpladı, hem saydı. Bu şekilde yardım desteği ile yapıyoruz (Ö30).
>
> Günlük değerlendirmemiz uyarlama bazında. Diğer değerlendirmeleri alırken uyarlama kısmına da çocuğumuzu ekliyoruz. Zaten çok fazla ayırt edici bir özelliği olmadığı için genel olarak alıyoruz (Ö31).
>
> …Onu da uyarlama şeklinde… (Ö32).

3. Öğrenci Gelişim Gözlemi Formuna Not Düşme

BÖP değerlendirmesini okul öncesi programı kapsamında, öğrenci gözlemi şeklinde notlar alarak yaptıklarını belirten okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri aşağıda verilmiştir.

> Yani günlük değerlendirmeyi böyle farklı bir şey olursa belki başvuruyordum, onu da genelde yaptığımız gözlem formlarını var ya, onlara genelde yazıyordum. Bu planın altına yazmıyordum. Belki özel bir şey olsaydı yapar mıydım bilmiyorum ama… Zaten doldurduğum bir gözlem formu var ya, her çocuğa özel gerekli şeyleri oraya not ediyordum. Gelişim gözlem formu, bütün çocuklara tutuluyor. Zaten bu şeylerde sorunu olan çocuklara tutuluyor hani gözleyerek, süreç içerisinde nasıl gelişim kat ettiğini… İlk geldiğinde böyleydi. Atıyorum eylülde aldık. Sonra diyelim ki aralıkta şöyleydi. Atıyorum yılsonu geldi haziranda artık

> bu tür davranışları sergilemediği şeklinde… Çocuğun gözlemine göre atıyorum… Yani tamamen süreç odaklı, ilk ay dolduruyorsunuz, süreci uzun tutuyorsunuz ve gözlem sayısını ikincisini aralıkta dolduruyorsunuz, ondan sonra belki davranışlarda olumsuzluk arttı. Sonraki ay yine dolduruyorsun, davranışlarda bir sönme yaşandı, atıyorum bir sonrakinde tamamen bitmiştir davranış. Haziranda atıyorum tutuyorsunuz tamamen bu olumsuz davranışı terk etmiştir, şeklinde yazabiliyorsunuz (okul öncesi için gelişim gözlem formu) (Ö12).
>
> Kendimce gün sonunda tuttuğum gözlem defterimde ulaşılan, ulaşılmayan amaç ve kazanımları not alıyordum. Ulaşılmayanlar için tekrar çalışmalar yapıyordum (Ö17).
>
> Aldığım ders içerisinde, katılıp katılmadığına göre artı (+) veya eksi (-) olarak değerlendiriyorum (Ö21).

4. BÖP Değerlendirme Çalışması Yapmayanlar

Okul öncesi öğretmenlerinden BÖP değerlendirmesi ile ilgili herhangi bir görüş belirtmeyen öğretmenler (Ö3, Ö5, Ö7, Ö8, Ö9, Ö13, Ö14, Ö18, Ö16, Ö28) bulunmaktadır. Bunların yanında BÖP değerlendirmesini yapmadığını belirten öğretmenlerin görüşleri aşağıda verilmiştir.

> Hayır (Ö11).
>
> Görsel kartlara göre verdiği tepkileri değerlendiriyorduk. Herhangi bir not tutmadık. Rehabilitasyon merkezi özel eğitim öğretmeni ile değerlendirme yaparak bir sonraki konuya geçiyorduk (Ö15).
>
> Günlük planı işleyip deftere yazıyorduk. O gün yapılan konular yazılıyordu. Burada (okulda) da olsa ders defterine günlük planımızı yazarız. Değerlendirme bölümü yoktur (Ö24).
>
> Yok (Ö26).
>
> …Yine günlük bir değerlendirme yapmadım. Ama bu değerlendirmeyi şu şekilde yaptım. Mesela bir ay sonra bir baktım ki hani… Artık mesela bazı kelimeleri daha seçkin konuşuyor. Örneğin arkadaşın adı Yusuf olsun. Önceden arkadaşları da Yusuf 'Yu Yu' diyordu. Mesela şimdi Yusuf, hani o 's' harfi arada kaynasa da sondaki 'f' harfini çıkarıyor artık. Hani o şekilde yani, gözlem yoluyla. Herhangi bir yere not, değerlendirme yapmadım… (Ö29).

Okul öncesi öğretmenleriyle yapılan görüşmelere göre; 7 öğretmen BÖP değerlendirmesini BÖP'ünden alınan kazanımlara göre yaptığını belirtmiştir. Yine, BÖP değerlendirmesini günlük planın altına uyarlama şeklinde not düşerek yaptığını belirten (7); öğrenci gözlemi şeklinde not aldığını belirten (3); BÖP değerlendirmesinin yapılışı ile ilgili görüş belirtmeyen (10) ve bu konu ile ilgili çalışma yapmadığını belirten (5) öğretmen olduğu görülmüştür. Bunlardan; öğrenci gözlemi şeklinde not aldığını belirten öğretmenlerin, gelişim gözlem formunu kastettikleri gözlenmiştir. Genel olarak baktığımız zaman okul öncesi öğretmenlerinin çoğunun BÖP değerlendirmesinin yapılışı ile ilgili herhangi bir çalışma yapmadıkları görülmüştür.

BEP İzleme ve Değerlendirme Sürecine İlişkin Bulgular

BEP izleme ve değerlendirme sürecine ilişkin bulgular, izleme değerlendirme yapma süreci, BEP değerlendirme formlarının oluşturulması kriterleri, BEP çizelgelerinin paylaşımı, BEP hazırlama ve uygulama süreci sorunları ve temel ihtiyaç alanları ana başlıkları altında incelenmiştir.

- ***BEP İzleme ve Değerlendirme Süreci***

Görüşme Sorusu: BEP İzleme ve değerlendirme sürecini nasıl gerçekleştiriyorsunuz, temel kriteriniz nedir?

Araştırma sürecinde okul öncesi öğretmenleriyle yapılan görüşmeler sonucunda, BEP izleme ve değerlendirme sürecini gerçekleştirenler; gelişim gözlem formuna değerlendirme yapanlar, gözlem yapanlar, BEP izleme ve değerlendirme sürecini gerçekleştirmeyenler olarak dört başlıkta incelenmiştir. Görüşler aşağıdaki Tablo 9'da gösterilmiştir.

Tablo 9. *BEP İzleme ve Değerlendirme Sürecinin Gerçekleştirilmesi*

BEP İzleme ve Değerlendirme Süreci	Okul Öncesi Öğretmenleri
BEP izleme ve değerlendirme sürecini işletme	Ö2, Ö4, Ö17, Ö19, Ö23, Ö24, Ö30, Ö31,Ö32
Gelişim gözlem formunu kullanma	Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö20, Ö21, Ö26, Ö27
Yalnızca gözlem yapma	Ö5, Ö14, Ö25
BEP izleme ve değerlendirme çalışması yok	Ö12, Ö16, Ö18, Ö28; Ö1, Ö3, Ö13, Ö15, Ö22, Ö29

Tablo 9'da, öğretmenlerin 9'unun BEP izleme ve değerlendirme sürecinde izleme ve değerlendirme adımlarına uydukları, 7 öğretmenin izleme ve değerlendirme sürecinde gelişim gözlem formuyla yetindiği, 3 öğretmenin ise yalnızca gözlem yaptığı anlaşılmaktadır. Diğer taraftan araştırmaya katılan öğretmenlerin neredeyse üçte biri (10) ise BEP izleme ve değerlendirmesi için herhangi bir çalışma yapmadıklarını ifade etmişler ya da soruya cevap vermemeyi tercih etmişlerdir. Bu doğrultuda öğretmen görüşleri aşağıda verilmiştir.

1. BEP İzleme ve Değerlendirme Sürecini İşletme

Yapılan görüşmeler sonucunda BEP izleme ve değerlendirmeyi gerçekleştirdiğini belirten okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri aşağıda verilmiştir.

> 1. Dönem sonunda katıldığım rehber ve sınıf öğretmeniyle birlikte yaptığımız toplantıda, bir değerlendirme yaptım. Ama planım ile değerlendirme sonucunun çok farklı olduğunu gördüm (Ö2).
>
> Aylık değerlendirme yapıyorum. Kazanım çizelgesinde yer alan davranışlara ulaşıp ulaşılamadığına bakılarak bir sonraki aydaki hedeflenen kazanım ve göstergeler bu doğrultuda belirleniyor (Ö4).

> Okulumuzun rehber öğretmenimiz, anne ve babası, sınıf öğretmeni ve okulumuzun müdürünün de katıldığı aylık toplantımızda ulaşılan ve ulaşılmayan hedeflerimiz belirlenerek eksik konular üzerinde çalışma yapıyorduk (Ö17).
>
> BEP' te alınan ve sınıf içinde uyguladığımız eğitim öğretim süreci değerlendirilip … isimli programa yükleniyordu (Ö19).
>
> Günlük etkinlik plan değerlendirmeleri, gelişim gözlem formları, izleme değerlendirme çizelgesi doğrultusunda genel değerlendirme yapıyorum (Ö23).
>
> Dönemin sonunda bir kâğıt hazırlıyoruz. Çocuğa göre hazırlanır. Bu çocukla plana başladık, örneğin ceketini giyemiyordu, dönem sonunda giymeyi başardı şeklinde. Bir de sevip sevmediğini de yazardık; bu etkinliği, yemeği, renkleri, oyunu… Kişisel özelliklerini katarak yazardık, idareye teslim ederdik, bizden sonra gelecek arkadaşa kolaylık olsun diye (Ö24).
>
> Zaten Z.N. için bizim her ay yapmış olduğumuz bir şey var, kazanım göstergelerimiz var. İşte bu ay bunu aldı, önümüzdeki ay şunu almasını amaçlıyoruz diye. Bu şekilde her ay düzenlediğimiz gelişim gözlem, aynen o tarz bir belgemiz var. Onun yanı sıra zaten 1. Dönem, 2. Dönem karneler veriliyor ya çocuklara, zaten Z. N. için de o karnelerden oluşturuyoruz, aileyi bu şekilde bilgilendiriyoruz (Ö30).
>
> Özel bir belgelerimiz var. Ay ay belirli amaçlarımız var, bunu gerçekleştirdik ve bir sonraki ay bunu amaçlıyoruz diye, oraya özel bir not düşüyoruz. Belgenin adı, çocuğumuz kaynaştırma, okul içerisinde kaynaştırma eğitimi alan çocukların ismi geçen bir sayfalık ve belirli kriterleri var. Orayı, karşısını dolduruyoruz. Kullandığı ilaç var mı, işte özel durumunu ismi, bu şekilde not düşüyoruz, onları ay ay dosyalıyoruz... (Ö31).
>
> Yok, O'nun için her zaman özel bir değerlendirme yapıyoruz. Hani aylık olarak. Aynen o aylıkta eğer gelişim geriliği varsa, hani işte bir kavramı O'na, o ay verememişsek, o kavramı tekrar olarak, tekrar önümüzdeki ay veriyoruz. Hani bir şeyi geçmeden diğer başka konuya ya da başka bir özelliğine geçmiyorum (Ö32).

BEP izleme ve değerlendirme süreci ile ilgili çalışma yaptığını ifade eden öğretmenlerden; aylık toplantı yaptığını Ö4 ve aylık değerlendirme yaptığını Ö17 belirtmiştir. Ö17, '*planım ile değerlendirme sonucunun çok farklı olduğunu gördüm*' ifadesini kullanmıştır. BEP izleme ve değerlendirmenin aynı zamanda öğretmene de yol gösterdiği söylenebilir. Yine Ö19 ve Ö24; daha önce özel rehabilitasyon merkezinde çalıştıkları için, BEP, BÖP, izleme ve değerlendirme çizelgelerini hazırlayarak uyguladıklarını ve bu konuda tecrübeli olduklarını önceki sorularda da belirtmişlerdir. Ö19, özel rehabilitasyon merkezinde çalışırken … adında internet tabanlı yazılım programı kullandığını belirtmiştir. Bunların yanında Ö30, Ö31, Ö32 Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Müdürlüğü'ne bağlı çocuk gündüz bakımevinde, özel anaokulu ve kreşte çalışmaktadır. Bu öğretmenler, özel eğitim öğrencileri için istenilen aylık çalışma ve değerlendirmeleri yaparak, müdürlüğe aylık olarak gönderdiklerini ifade etmiştir.

2. Gelişim Gözlem Formunu Kullanma

Yapılan görüşmeler sonucunda BEP İzleme ve değerlendirme süreci ile ilgili herhangi bir belge düzenlemeden, gelişim gözlem formlarına değerlendirme yaptıklarını belirten okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri aşağıda verilmiştir.

> 1. Dönem, bizim gelişim gözlem formlarımız var. Onları doldurdum. Diğer öğrencilerimize doldurduğumuz şekilde, Ö.S.'ninkini daha sık doldurmam gerekti. Bunlar olduğu için ekstradan ayrı bir izlem dosyası oluşturmadım (Ö8).
>
> Yok, onu oluşturmadım. Eğer oluşturulacaksa sene sonunda artık yapabiliriz. Okul olarak rehberlik öğretmenleri bizi çağırdı, orada bayağı bir konuştuk, destek eğitim planları hazırlandı… Ben planımı sınıf ders planını uyguladım… Anasınıfları için olan gelişim raporlarımız var... Çocuk için oluşturmadım, yok (Ö9).
>
> Dönemin sonuna doğru yaptığım planların doğrultusunda, verdiklerim doğrultusunda, alabildikleri doğrultusunda ne yapabildi, ne yapamadı, neyi öğrendi, neyi öğrenemedi neye daha katkıda bulunabildim. Ayrıca gelişim gözlem raporu diyoruz ya biz, özellikle oralara, uyarlamalara, sınıfla aynı gelişim raporu üzerinde durdum hocam. Beş alanda eğitim verdiğimiz için, özel eğitim öğrencisi de dahil olmak üzere, onlar da neyi almış, dilde, motor beceride, işte sosyal beceride, zihinsel beceride, temizlikte neleri aldı, neleri almadı diye notlarımı düşüp, değerlendirmelerini yapıyordum yani (Ö10).
>
> Hayır oluşturmadım. Karnesini özel doldurdum. Aileye o şekilde verdim. Normal öğrencileri yaparken; zihinsel alan, duygusal, bilişsel alan, öz bakım, öğretmen görüş ve önerileri oluşturdum. Onun için özel olarak doldurdum (Ö11).
>
> Gelişim ve gözlem raporlarına yapabildiklerini yazarak belirtiyoruz (Ö20).
>
> Gelişim gözlem raporlarına göre hazırlıyorum (Ö21).
>
> Böyle bir form oluşturmadım. Gelişim raporlarına gelişimi yazdım, kalem tutma düzeyini belirttim; karalama evresinde, düz çizgi evresinde (Ö26).
>
> Gelişim gözlem formları kullanılarak kayıt altına alındı (Ö27).

Görüşülen 8 öğretmen; BEP İzleme ve değerlendirme süreci ile ilgili olarak gelişim gözlem formlarını doldurduklarını belirtmiştir. Gelişim gözlem formu tüm okul öncesi öğrencileri için dönem sonunda oluşturulmaktadır. Gelişim gözlem formları okul öncesi öğrencileri için yılsonunda doldurularak öğrencilerin yıl içerisinde çalışmalarının değerlendirildiği karnedir. Buradan anladığımız kadarıyla; özel eğitim öğrencilerinin, diğer sınıf öğrencileri ile aynı şekilde değerlendirildiği söylenebilir. Oysa bahsi geçen izleme ve değerlendirme çizelgesi kaynaştırma öğrencileri için hazırlanması ve BEP'inde alınan amaç ve kazanımların değerlendirilmesi beklenir.

3. Yalnızca Gözlem Yapma

BEP İzleme ve değerlendirme süreci ile ilgili olarak gözlem yaptıklarını ancak herhangi bir belge düzenlemediklerini belirten okul öncesi öğretmenlerinin (Ö5, Ö14, Ö25) görüşleri aşağıda verilmiştir.

> Öğrencimin devam ettiği süre içerisinde yapmakta zorlandığı davranışları kazandırmada model olmaya çalışarak, davranış olarak, kazanımların olduğu etkinlikleri yapmadan ilerleme sağlandığı gözlemlendi (Ö5).
>
> Gözlem yoluyla gerçekleştirdik. Herhangi bir form tutup da bu forma aktarmadık. Gözlem yoluyla diğer çocuklarla karşılaştırarak ona göre bir sonuca vardık. Çocuk diğer çocuklardan dil anlamında birazcık geride. Onun dışında diğer alanların tamamında hatta diğer çocuklardan ileride (Ö7).
>
> Konuşma bozukluğu olan çocuğu ailesi ile birlikte sürekli aile ve doktor ile sürekli yüz yüze görüşerek çocuklarda olan gelişmeler hakkında konuştuk. Yazılı olarak bir form oluşturmadık (Ö14).
>
> Daha çok kendi gözlemlerim sonucunda… Özel bir şey yapmadım onun için. Özel ayrıca bir not falan tutmuyorum ama günün sonunda hem onunla özel olarak bununla bu şekilde ilgilendim ya da işte şu hikâyeyi okurken şu şekilde davrandım bazen yanıma alıyorum, hadi gel birlikte okuyalım diyorum, çünkü diğerlerinin dikkatini çok dağıtıyor o anda. İşte yanımda tutmaya çalışıyorum daha çok, dikkat dağıtmaması için. Gün içerisinde hani sadece tecrübelerimle, bu daha uygun oluyor diye, gün geçtikçe bunun üzerinde bu daha etkili oluyor şeklinde yaptım. Hani özel olarak bunu yaparsam iyi olur diye yapmadım. Bana böyle bir belge verilmedi, şunu çok iyi bilmiyorum. Hani benim öğrencim özel eğitim alıyor dışarıda. Rehabilitasyon alıyor ama bunun için bana hiçbir belge verilmedi. Bu öğrenci sizin sınıfta kaynaştırma diye. O yüzden hani ama özel eğitim aldığını biliyorum. Aile ile bire bir sürekli iletişim halindeyiz. Bir de bunun için özel bir belge almadığım için böyle bir belge oluşturmadım. Genel değerlendirmede buna dikkat ettim (Ö25).

Burada, dört öğretmen yalnızca gözlem yaparak, özel eğitim öğrencisini izlediğini ve değerlendirdiğini belirtmiştir. Ö25, özel eğitim öğrencisi ile ilgili bir belgesinin olmadığından herhangi bir form oluşturmadığını, ancak öğrencinin rehabilitasyon merkezinde destek eğitim aldığını belirtmiştir. Ö7 ise; özel eğitim öğrencisinin dil gelişimi dışında diğer alanlarda sınıfının ilerisinde olduğunu, bu yüzden herhangi bir izleme ve değerlendirme formu oluşturmadığını belirtmiştir.

4. BEP İzleme ve Değerlendirme Çalışmasına Yok

Araştırma kapsamında görüşlerine başvurulan öğretmenlerin önemli bir kısmı (10 öğretmen) BEP izleme ve değerlendirme sürecinin gerçekleştirilmesi ile ilgili ya herhangi bir cevap vermemiş (Ö12, Ö16, Ö18, Ö28) ya da BEP İzleme ve değerlendirmesi için herhangi bir çalışma yapmadığını belirtmişlerdir (Ö1, Ö3, Ö13, Ö15, Ö22, Ö29). Çalışması olmayan öğretmenlerin görüşleri aşağıda verilmiştir.

> Yılsonunda BEP izleme ve değerlendirme yapmadım (Ö1).
>
> Planı hazırlayamadığım için izleme, değerlendirme yapmadım. Rehabilitasyondan istedim. BEP ile birlikte kendi hazırladığım günlük kaynaştırarak bu süreci devam ettirdim (Ö3).
>
> Değerlendirme yapılmadı (Ö15).

Ben 2. dönem geldim zaten. 6 Şubat'ta başladım buraya. O yüzden dediğim gibi biraz aslında o yüzden böyle, normalde bu kadar plansız, programsız hareket eden biri değilim. Biraz bodoslama daldığım için olaya hani bu tarz belgelerim eksik, çizelge falan yok... (Ö29).

- ***BEP Değerlendirme Formunun Oluşturulması***

Görüşme Sorusu: BEP değerlendirme formunu oluştururken neleri dikkate alıyorsunuz?

Araştırma sürecinde, BEP değerlendirme formunu oluştururken neleri dikkate aldıkları ile ilgili okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri; sınıf planı, BEP, özel eğitim öğrenci raporu olmak üzere üç başlıkta toplanmıştır. Görüşler aşağıdaki Tablo 10'da gösterilmiştir.

Tablo 10. *BEP Değerlendirme Formu Oluşturma Kriterleri*

Kriterler	**Okul Öncesi Öğretmenleri**
Sınıf planı	Ö2, Ö5, Ö7, Ö10, Ö12, Ö16, Ö27
BEP	Ö6, Ö17, Ö19, Ö20, Ö28
Özel eğitim öğrenci raporu	Ö4, Ö21, Ö23
Görüş yok	Ö1, Ö3, Ö8, Ö9, Ö11, Ö13, Ö14, Ö15, Ö18, Ö22, Ö25, Ö26, Ö29, Ö30, Ö31, Ö32

Tablo 10'a göre, BEP değerlendirme formunu oluştururken dikkate alınanlar kriterler ile ilgili öğretmen görüşlerinin; sınıf planı (7), BEP (5), özel eğitim öğrencisinin raporu (3) başlıklarında sıralandığı görülmektedir. Tablodan dikkat çeken bir diğer bulgu ise araştırmaya dahil edilen öğretmenlerin yarısının (16) BEP değerlendirmesini nasıl yaptığına ilişkin görüş bildirmemeyi tercih etmiş olmasıdır.

1. Sınıf Planı

Yapılan görüşme sonuçlarına göre BEP değerlendirme formunu hazırlarken sınıf planını dikkate aldığını belirten okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri aşağıda verilmiştir.

Sönmesi gereken davranışları ne kadar gerileme var dikkate aldım. Kazanma derecelerine, sınıf planına göre baktım. Amacımla çıkan sonucun farkına baktım. (Ö2).

Yaptığım etkinliklerde öğrencinin ihtiyaç duyduğu olanlara ağırlık vermeye çalıştım. Tuvalet eğitimi, sosyalleşme, yemek yeme, davranış oluşturma (Ö5).

Bu sınıfın geneline dikkat ettim (Ö7).

…Sınıfla aynı gelişim raporu üzerinde durdum hocam. Beş alan zaten bizim okul öncesinde biliyorsunuz, farklı bir alanımız yok. O beş alanda eğitim verdiğimiz için, özel eğitim öğrencisi de dahil olmak üzere, onlar da neyi almış, dilde, motor beceride, işte sosyal beceride, zihinsel beceride, temizlikte neleri aldı, neleri almadı diye notlarımı düşüp, değerlendirmelerini yapıyordum yani (Ö10).

…Atıyorum çocuğun fiziksel gelişiminde bir sıkıntısı vardır. İşte Y. ilk geldiğinde şöyle şu davranışları yapamıyor, başladığı işi bitiremiyor ya da başladığı işi

bitirme çabası gösteremiyor, gibi alıyorum. Değerlendirme aşamasında da artık bu kazanımı gerçekleştirebiliyor. Bunu yapabildi, şunu yapabildi. Şu şu davranışı desteklenirse yapabiliyor, şeklinde sürece not ediyorum… Neyi yapamıyorsa onu biraz daha ekstradan özen gösteriyorsunuz, biraz daha süreci, sınıf planında alınan kazanımın sürecini uzatıyorsunuz. Değerlendirmede de bunu yansıtıyorum 1 Eylülde başladığında böyleydi, kasımda böyle oldu işte. Ondan sonra tamamen şöyle şeklinde… (Ö12).

Tüm sınıfıma düzenlediğim gelişim raporunu ona göre düzenleyerek hazırladım (Ö16).

Bütün çalışmaları sene başından itibaren genel özel amaçlara göre alıyorduk. Ayrıca bu amaçların dışında farklı amaç da alıyorduk. Çocuğun yapabildiği performans davranışlarına dikkat edilir. Çocuğun yapamadığı performans davranışları anında kayıt altına alınır (Ö27).

2. BEP'i Esas Alma

Yapılan görüşme sonuçlarına göre BEP değerlendirme formunu hazırlarken özel eğitim öğrencisine hazırlanan BEP'i dikkate aldığını belirten okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri aşağıda verilmiştir.

Eski BEP'e ve BÖP'lere, günlük planlara bakarak ve aldığım notlara bakarak değerlendirmeleri ona göre yapıyordum (Ö6).

Formumuz hazır gelmişti (Ö17).

Öğrencinin özel durumunu, BEP' teki amaç ve kazanımları, öğrencinin raporunu dikkate alarak değerlendirme programı kullanıyorduk (Ö19).

Hazırlamış olduğumuz BEP planına göre formumuzu oluşturuyoruz (Ö20).

Çocuğun performans düzeyine göre, çocuğun ihtiyaçlarına, çocuğun performans düzeyine göre uzun ve kısa amaçların olmasına, becerilerin nasıl öğretileceğine, zamanın planlanmasına, değerlendirmeyi ne kadar sıklıkla yapacağıma dikkate alarak BEP hazırlıyorum (Ö28).

3. Özel Eğitim Öğrenci Raporu

Yapılan görüşme sonuçlarına göre BEP değerlendirme formunu hazırlarken özel eğitim öğrencisinin raporunu dikkate aldığını belirten okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri aşağıda verilmiştir.

Raporu (Ö4).

RAM raporunu gelişim özelliklerine göre not alıyoruz (Ö21).

Eğitsel tanılama, öğrenci gelişim özelliği, RAM raporu, öğretmen gözlemi, kazanım ve göstergelere göre (Ö23).

4. Görüş Yok

Araştırma kapsamında öğretmenlerin yarısı (16) BEP değerlendirme formunu hazırlama sürecinin temel kriterleri bağlamında herhangi bir görüş belirtmemeyi tercih etmişlerdir.

Araştırma sürecinde 32 okul öncesi öğretmeni ile yapılan görüşmeler sonucunda BEP değerlendirme formunun BEP planları doğrultusunda hazırlanması gerektiğini belirten 5 öğretmen bulunmaktadır. BEP değerlendirme formunu hazırlarken özel eğitim öğrencisinin raporunu dikkate aldığını belirten 3 öğretmen, sınıf planını dikkate aldığını belirten 7 öğretmen, bu konuda herhangi bir görüş belirtmeyen 16 öğretmen bulunmaktadır.

- ***BEP ve İzleme Çizelgelerinin Paylaşılmasına İlişkin Görüşler***

Görüşme Sorusu: BEP ve izleme çizelgelerini kimlerle paylaşıyorsunuz?

Araştırma sürecinde okul öncesi öğretmenleriyle yapılan görüşmeler sonucunda, BEP ve izleme çizelgelerinin kimlerle paylaşıldığı ile ilgili olarak; *öğrenci ile ilgilenen bireyler* (ailesi, doktoru, dil ve konuşma terapisti, diğer öğretmenler, rehberlik öğretmeni, okul idaresi, RAM ve Aile, Çalışma Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü), *BEP Kurulu* ve *herhangi bir görüş belirtmeyenler* şeklinde üç başlıkta incelenmiştir. Tablo 11'de öğretmenlerin görüşleri verilmiştir.

Tablo 11. *BEP ve İzleme Çizelgelerinin Paylaşımı*

Paylaşılan kişi ve birimler	**Öğretmenler**
Öğrenci ile ilgilenen paydaşlar (Aile, okul idaresi, rehberlik öğretmeni, rehabilitasyon merkezi özel eğitim öğretmeni, çocuk psikiyatri doktoru, dil ve konuşma terapisti, rehabilitasyon merkezi rehberlik öğretmeni, özel eğitim öğrencisi olan diğer öğretmenler, RAM)	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö7, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö14, Ö17, Ö19, Ö24, Ö25, Ö26, Ö27, Ö28, Ö29
BEP Kurulu	Ö6, Ö8, Ö14, Ö16, Ö20, Ö21, Ö22, Ö23, Ö30, Ö31, Ö32
Görüş/bilgi yok	Ö5, Ö13, Ö18

Tablo 11'e göre, öğretmenlerin büyük bir kısmının BEP'ini ve izleme çizelgelerini ilgili kişi ve birimlerle paylaştığı anlaşılmaktadır.

1. Öğrenci İle Paylaşım

Yapılan görüşmelere göre, BEP ve izleme çizelgelerini öğrenci ile ilgilenenlerle (ailesi, doktoru, dil ve konuşma terapisti, diğer öğretmenler, rehberlik öğretmeni, okul idaresi, RAM

ve Aile Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü) paylaştığını belirten okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri aşağıda verilmiştir.

> BEP ve izleme çizelgelerini rehabilitasyon merkezindeki öğretmenle koordineli çalıştığımızdan onunla paylaşıyordum (Ö1).
>
> Okul idaresiyle paylaşıyorum. Rehabilitasyon, rehber ve sınıf öğretmeni ile paylaşıyorum (Ö2).
>
> Aile ile öğretmen arkadaşlarla, aynı tür öğrencisi olanlarla, okul idaresi ile paylaşıyorum (Ö3).
>
> Ailesi ve RAM (Ö4).
>
> Aile ile. Onun dışında idare ile rehber öğretmen ile 1. Dönem ben öğleci olduğum için onlar saat 14.00 te çıkıyordu. O anlamda çok konuşamadık. BEP kurulları yok. Birebir idare ile bir şey yapılmadı. Rehber öğretmen ile alakalı BEP' li bir öğrenci hocam, gelin bir şey yapalım durumu olmadı (Ö7).
>
> …Rehberlik hocayla, H.'yi O soruyor bana. Ben O'na soruyorum, arkadaş sağ olsun bayağı yardımcı oluyor, sınıfa geliyor… (Ö9).
>
> Velilerle paylaşıyoruz. Bir de, öncelikle velilerimle konuşuyordum, hangi özel eğitim rehabilitasyon merkezine gidiyorsa, oradaki öğretmeni kim… Ahmet, Ayşe, Fatma… Onlarla zaten telefonla irtibat halindeydik. Onlar da bana çok evrak gönderiyorlardı. Onların gözlemleri, benim gözlemlerim… Onların neticesinde özellikle ben sonuçlarını onlara gönderiyordum velilerle birlikte. Ya da geçtiğimiz yıllarda birkaç tane sınıf öğretmeni buraya geldi, beraber tanıştık, neler yapabiliriz, siz neler yapıyorsunuz, ben O'na nasıl destek olabilirim burada gibilerinden… İşbirliği içerisinde, onlarla paylaşıyordum… Veli toplantılarında evet o velim de geliyordu. Genel konuşuyorduk da ama o veli ile neredeyse özel eğitim alan öğrenci nerdeyse her gün konuşuyorduk. Toplantı tutanaklarım var, konuştuklarımız toplantı tutanaklarında var da… Direkt BEP toplantısı olarak yapmadım… (Ö10).
>
> Çocuk psikiyatri istedi, anket gönderdi ona yolladım. Rehber öğretmenimizle özel olarak paylaştım. Okul idaresiyle de özel olarak söyledim. Herhangi bir kurul toplantısı yapmadık (Ö11).
>
> …Rehber öğretmenimiz ile öyle. Yok, birebir şeklinde görüşüyoruz. BEP Kurullarında hiç paylaşmadım. Aynen, beraber oluşturuyoruz, O da geliyor, O da bakıyor, beraber gözlemliyoruz. Ekstra diyelim ki unuttuğum, göz ardı ettiğim herhangi bir konu varsa, onu da yönlendirmesini yapıyordur, rehber öğretmenimiz (Ö12).
>
> İzleme belge olarak sunmadım. Ama konuşmaları sürekli rehber öğretmen, aile ve çocuğun gittiği doktor ile paylaştım (Ö14).
>
> Rehber öğretmenimiz ve öğrencimizin ailesi ile (Ö17).
>
> Kurum yöneticisi ile, aile ile paylaşılıyordu, ve yine … programına izleme çizelgeleri yükleniyordu (Ö19).
>
> Rehabilitasyon merkezi idarecileri ile paylaşıyorduk. Aileye veli toplantısında amaçları anlatıyorduk. Tüm çalışmaları zümre toplantısı şeklinde müdürlüğümüzde yapıyorduk (Ö24).
>
> …Daha çok, ailesiyle yani. Okul yönetimiyle ilgili sadece çok problem yaşadığım zaman paylaşıyorum. Hani ben çok problem yaşıyorum, sıkıntı yaşıyorum. Buna

nasıl çözüm bulacağız diye. Toplantı falan, hayır, hayır. Hiçbir şey yapmıyoruz. Okulumuzun rehber öğretmeni var ama onunla da hiçbir iletişime girmedim bu konuda (Ö25).

Aile ile paylaşıyordum. Diğer öğretmen arkadaşımla paylaşıyordum. Annesiyle sürekli konuşuyorum. 1. dönemin sonuna doğru raporu geldi. Raporu inceledim, çocukla bilmem gerekenler ne diye inceledim. İnternetten yararlandım. Resmî olarak okul içinde toplantı yapılmadı. Rehber öğretmen ile görüşemedik (Ö26).

Okul rehberlik hizmet birimi ile gerek duyulduğunda paylaşılıyor (Ö27).

Okul Müdürü, aile, özel eğitim öğretmeni (Ö28).

İzleme çizelgesini kimlerle paylaşırım… Böyle bir şey hazırlarsam en başta idareye bununla ilgili bir bilgi veririm, Müdür Bey ve müdür yardımcısına, aynen resmî olarak. Onun dışında da dediğim gibi dil terapisti olduğu için hani dil hocasıyla, dil terapistiyle iletişime geçerim. Bu şekilde onlarla paylaşırım (Ö29).

2. BEP Kurulu

Yapılan görüşme sonuçlarına göre BEP ve izleme çizelgelerini BEP Kurulu toplantısında paylaştığını belirten okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri aşağıda verilmiştir.

Daha çok rehber öğretmen ile okul idaresi ile. Okul idaremiz çok ilgiliydi. Bu konuda konuşuyorduk, toplantılar yapıyorduk, öğrencide ilerlemeler oluyor mu, olmuyor mu, nasıl gidiyor diye, böyle görüşmelerimiz oluyor yani. Toplantılarda önümüze çıkararak, onlara bakarak, üçlü bir şekilde. Bu konuyla ilgili toplantı (Ö6).

Rehberlik servisiyle, ailesiyle o şekilde, ihtiyaç duyduğumuz zaman ve dönem sonlarında. Özel olarak görüştük, BEP toplantısı sayılabilir yani. Öğrenci için konuştuk (Ö8).

Rehberlik öğretmeni ile toplantı şeklinde görüşülerek paylaşım yapılıyordu. Ailesiyle, özel eğitim öğretmeni ile sürekli paylaşımlarda bulunuluyordu (Ö14).

BEP Kurulu ve ailesi ile… (Ö16).

Rehber öğretmenimiz ve idare ile BEP toplantılarında paylaşıyoruz (Ö20).

Okul idaresi, rehber öğretmenimizle. Anne baba ile durum değerlendirmesi BEP toplantılarında ele alıyoruz (Ö21).

İdarecilerimle paylaşıyorum. Bir de dediğim gibi bu konuda bilgisi olan bir arkadaş, öğretmen arkadaş var, onunla paylaştım, yani. Diğer arkadaşlarımla… Gözlemliyorlar, onlar da Y'nin farkındalar, onlar bile bana yorum yapabiliyorlar… İdare ile toplantı yaptık, buna dair. Şey de katılıyor, çocuğun ebeveyni de katılıyor, öyle bir toplantı yapmıştık (Ö22).

Okul idaresi, veli, BEP kurulu (Ö23).

X'in ailesi birebir irtibat halindeyiz. Ailesiyle çok sık irtibata geçtiğimiz için öncelikle ailesini bilgilendiriyoruz. Onun yanı sıra rehabilitasyondaki öğretmeni var. Rehabilitasyondaki öğretmeni ile de yine paralel bir şekilde gitmeye çalışıyoruz. Örnek veriyorum o sayıları verdiyse, biz de yapılan etkinliklerde sayılara bir tık daha öncelik veriyoruz… Aile Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü'nden geldikleri zaman onlarla paylaşıyoruz. Onun dışında herhangi bir kurumla paylaşmıyoruz. Tabii idare ile düzenleniyor o belgeler, idareye de

> tabii. Ya bu çocuk için aile, öğretmen ve T. Bey kurum müdürü ile özel üçlü toplantılarımız oluyor (Ö30).
>
> Sadece aile. Kurum görevlimiz, üst görevlimiz ve doldurduğumuz belgelerin, bulunduğumuz kurumlara, sadece bu kadar, sosyal hizmetlere… Gerekli yerlerimiz, bu kadar ilettiğimiz kişiler bu… (Ö31).
>
> Biz Aile Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü ile paylaşıyoruz. Mesela bu hazırlanan aylık raporlar da onlar tarafından bakılıyor, inceleniyor. Hani uygulanıp, uygulanmadığı olarak gözlemleniyor (Ö32).

Araştırma kapsamında 3 öğretmen (Ö5, Ö13, Ö18), BEP'ini ve izleme çizelgelerini herhangi birim ve kişiyle paylaşmadıklarını belirtmişlerdir. Bir öğretmen (Ö13) ise ilgili konu hakkında herhangi bir bilgisi olmadığını ifade etmiştir.

18 öğretmenin görüşleri incelendiğinde, BEP'ini ve izleme çizelgelerinin paylaşıldığı öğrenci ile ilgilenen bireyler; öğrenci ailesi (velisi) (10), okul idaresi (9), rehberlik öğretmeni (7), rehabilitasyon merkezi özel eğitim öğretmeni (4), çocuk psikiyatri doktoru (2), dil ve konuşma terapisti (1), rehabilitasyon merkezi rehberlik öğretmeni (1), özel eğitim öğrencisi olan diğer öğretmenler (1), RAM (1) olarak görülmektedir. Bu öğretmenlerin öğrencinin çeşitli ihtiyaçları ve eğitim gereksinimi konusunda yardım alabileceği kişi ve kurumlarla iletişim halinde olduğu görülmüştür. Ancak öğretmenlerin bu çalışmaları yaparken, herhangi bir toplantı, tutanak veya form şekline dönüştürmeden çalışma yaptıkları da görülmüştür.

BEP ve izleme çizelgelerini 9 öğretmen BEP toplantısında paylaştığını belirtmiştir. BEP toplantılarından haberdar olduğu görülen bu öğretmenler görüşülen toplam öğretmenlerin üçte birini oluşturmaktadır. Yine öğretmenler; okul idaresi (7), aile (7), rehberlik öğretmeni (5), BEP Kurulu (4), Aile Çalışma Ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü (3) ile iletişim halinde bulunarak bu toplantıları yaptıklarını ifade etmiştir.

BEP ve izleme çizelgelerinin paylaşımı ile ilgili 3 okul öncesi öğretmeni ise herhangi bir çalışma yapmadığını belirtmiştir. Bu 3 okul öncesi öğretmeni ile birlikte, BEP Kurulu toplantısı yapmadan, özel eğitim öğrencisi ile ilgilenen diğer bireylerle görüşen 18 okul öncesi öğretmeni bulunmaktadır.

- ***BEP Hazırlama Süreci Sorunları ve Temel İhtiyaç Alanları***

Görüşme Sorusu: BEP hazırlama ve uygulama sürecinde en çok zorlandığınız veya desteğe ihtiyaç duyduğunuz aşamalar/süreçler nelerdir, niçin?

Araştırma sürecinde okul öncesi öğretmenleri ile yapılan görüşmeler sonucunda, BEP hazırlama sürecinde en çok zorlandıkları veya desteğe ihtiyaç duydukları aşamalar/süreçler ile ilgili olarak 19 temada incelenmiştir. Tespit edilen sorun ve ihtiyaçlar listesi aşağıda Tablo 12'de verilmiştir.

Tablo 12. *BEP Hazırlama ve Uygulama Sürecinde Karşılaşılan Sorunlar ve İhtiyaçlar*

	Sorunlar ve ihtiyaçlar	Öğretmenler
1	Velilerle ilgili sorunlar	Ö8, Ö10, Ö11, Ö12, Ö14, Ö15, Ö21, Ö22, Ö23, Ö24, Ö25, Ö26, Ö30
2	Özel eğitim alanına ilişkin bilgi eksikliği	Ö2, Ö3, Ö5, Ö6, Ö8, Ö9, Ö13, Ö15, Ö22, Ö25, Ö29
3	BEP hazırlama ve kazanım belirleme sürecine ilişkin bilgi eksikliği	Ö1, Ö6, Ö9, Ö10, Ö16, Ö22, Ö25, Ö26, Ö29, Ö32
4	Hizmet içi eğitim ihtiyacı	Ö3, Ö5, Ö7, Ö8, Ö10, Ö12, Ö25, Ö32
5	Personel ihtiyacı	Ö5, Ö7, Ö10, Ö15, Ö21, Ö25, Ö28
6	RAM ile işbirliği ve destek ihtiyacı	Ö3, Ö12, Ö20, Ö21, Ö22, Ö26
7	Özel eğitim sınıfı ihtiyacı	Ö3, Ö5, Ö11, Ö24, Ö25, Ö26
8	Materyal yetersizliği ve materyal hazırlama konusunda eğitim ihtiyacı	Ö1, Ö10, Ö12, Ö23, Ö24
9	Sınıf öğrenci sayılarına bağlı sorunlar	Ö7, Ö20, Ö21, Ö22, Ö23
10	Öğretmenlerle ilgili sorunlar	Ö10, Ö23, Ö25, Ö26
11	Hizmet öncesi eğitiminin yetersizliği	Ö11, Ö21, Ö22
12	BEP değerlendirme süreci ile ilgili yetersizlikler	Ö8, Ö10, Ö13
13	Kurum yöneticiler ile yaşanan sorunlar	Ö21, Ö24, Ö25
14	Kurumlar arası koordinasyon ihtiyacı	Ö12, Ö28
15	Yasal mevzuat ile ilgili sorunlar	Ö23, Ö26
16	Okul öncesi merkezi ihtiyacı	Ö26
17	Destek eğitim odası ihtiyacı	Ö1
18	Özel eğitim öğrencisinin kullandığı cihazlarla ilgili zorluklar	Ö1
19	Sorun/görüş yok	Ö4, Ö17, Ö18, Ö19, Ö20, Ö27, Ö30, Ö31

Tablo 12'ye bakıldığı zaman, okul öncesi öğretmenlerinin BEP hazırlama sürecinde en çok zorlandıkları veya desteğe ihtiyaç duydukları aşamalar/süreçler olarak: velilerle ilgili sorunlar (13), özel eğitim öğrencileri ile ilgili bilgilendirme ihtiyacı (11), BEP hazırlama ve kazanım belirleme ile ilgili eğitim ihtiyacı (10), hizmet içi eğitim ihtiyacı (8), personel ihtiyacı (7), RAM tarafından bilgilendirme ihtiyacı (6), okul öncesi kurumlarında özel eğitim alt sınıfı ihtiyacı (6), materyal yetersizliği ve materyal hazırlama konusunda bilgi ihtiyacı (5), sınıf öğrenci sayılarının fazla olması (5), öğretmenlerle ilgili sorunlar (4), üniversite döneminde eğitim ihtiyacı (3), BEP değerlendirme ile ilgili bilgi ihtiyacı (3), kurum yöneticisi desteği ile

ilgili ihtiyaç (3), kurumlar arası koordinasyon ihtiyacı (2), yasa ve yönetmelikler ile ilgili ihtiyaç (2), okul öncesi merkezi ihtiyacı (1), okul öncesi kurumlarında destek eğitim odası ihtiyacı (1), özel eğitim öğrencisinin kullandığı cihazlarla ilgili zorluk (1), sorun, zorluk yaşamadığını ve herhangi bir görüş belirtmeyen (8) şeklinde sıralanmıştır. Bu alt temalar aşağıda verilmiştir.

1. Veliler İle İlgili Sorunlar

BEP hazırlama sürecinde en çok zorlandığınız veya desteğe ihtiyaç duyduğunuz aşamalar/süreçler olarak; veliler ile ilgili sorunların olduğunu belirten okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri aşağıda verilmiştir.

> Uyumsuz bir çocuk değildi. Hani diğer çocuklarla arasında uçurumlar olmadığı için hani şu olsaydı diyebileceğim çok da bir şey olmadı. Zaten aile özellikle de annesi çocuğun diğer çocuklara yaklaşsın, diğer çocuklardan ayrılmasın, diğer çocuklar gibi hani standart bir çocuk bakış açısında değerlendirilsin diye, mesela ben kitaplarını değiştirmek istedim sınıf içinde kullandığımız bu eğitimin verdiği kitaplar filan var. Ben annesine verdim. Hani daha bizim burada farklı kaynaklar kitapçıların bize bıraktığı daha küçük yaş grubuna 3-4 yaş grubuna, 4-5 yaş grubuna yönelik kitaplar falan var. Onlardan vereyim dediğim zaman anne kırıldı. Nasıl diyeyim, çocuğa farklı bir eğitim programı uygulanmasını annesi istemedi, özellikle istemedi, kırıldı falan, sonra gönlünü almamız gerekti. Hani çocuğun ihtiyacı tabii biraz da var, nasıl diyeyim, bizim kullandığımız kitaplar biraz daha yoğun, bizim yaptığımız çalışmalar biraz daha yoğun. Onlar ya biraz daha beklentiyi, onun yaptığı çalışmalarda düşük tutuyoruz ya da ona göre bir tık altındaki etkinlikleri sunuyoruz, yaptığımız etkinliklerde. Ama kitap çalışmalarında nasıl diyeyim, kullandığımız sayfalara dikkatini veremiyor, daha karmaşık geliyor. Ya da algılamada problem yaşıyor. Bunları biraz hafifleştirilmiş etkinliklerle yakınlaştırmaya çalıştık. Sonra aynı diğer çocuklara kullandığımız kitapları da ona da kullanarak devam ettik. Ailenin ve dediğim gibi özel bir program hazırlansın, çocuğunun özel tutulsun konusunda bunlar konusunda anne çok kırılgan, özellikle annesi. Onun için yakınlaştırabildiğimiz kadar Ö.S.'yi diğer çocuklara yakınlaştırdık. Aile çocuğunu kabul etmiş (?) ama beklentisi yüksek yüksek çocuğundan… (Ö8).

> İnanın hocam söyleyemiyorsun bile, özel eğitimli olduğu veya olacağı düşünülen çocuğu ailesine, nasıl bir tepki alacağını bilmediğin için. Mesela ben karneleri dönem ortası, dönem sonu yazarken, çocuğun özelliklerini yazmak istiyorum ya, neyse onu yazmak istiyorum, mesela bazı arkadaşlar diyor ki, ben kötü şeyler yazmayacağım, veli mırın kırın ediyor. Dedim ki o çocuğun özelliği neyse yazmak zorundayız. Ben yazıyorum mesela, hiç bana tepki ile yaklaşan olmadı. Ama ağızdan birebir söylediğin zaman tepki ile karşılaşıyorum, hayır hocam benim çocuğumda öyle bir eksiklik yok, nerden biliyorsun. Hiçbir veli çocuğunu kötü demez zaten, çocuğumun bir şeye ihtiyacı var demez, kötü anlamda değil, desteğe ihtiyacı var anlamında. Ama götürmemiz lazım hepimiz çocuklarımızı hele bu evrede, hele ki bu dönemlerde… Bu özel eğitime muhtaçlık değil ki, belki sen hiperaktivitesini düzelteceksin çocuğun, belki çok hareketli, işte çok ne bileyim psikoloğa gitmeye ihtiyacı var çocuğu, psikoloğa gitmek kötü bir şey değil ki, giden benim çok memnunum mesela. Bu kötü bir şey mi hocam. İlla ihtiyaç için değil ya, çocuk belki rahatlamak, içini dökmek için bile bir rehber öğretmeni ile konuşması gerekiyor… (Ö10).

…Sebep olarak ailenin bilinç düzeyinin yeterli olmaması ve ailenin maddi sıkıntılarının olması, çocukların ihmal edilmesine sebep olmuş. Anneye aile desteği yok. Annenin çekingen olması etkilemiş, doktorun kapısından girememiş… (Ö11).

Bence bizi en çok zorlayan çocuktan ziyade gerçekten aile. Ailenin o süreçteki desteği, katkısı o kadar önemli ki, hani gerçekten ne kadar çok kabul ederse, atıyorum 2-0, o kadar önde başlıyoruz yani… Hani kabul etmemesi çocuğa adapte olamıyorsun, yoğunlaşamıyorsun… Aileyi ikna ediyorsun, ailenin de bu tarz bence kabul etme gibi bir engel sorunu oluyor… Büyük sıkıntı yani. O'nun için özel bir şey yapamıyorsunuz ki, mesela hani hiperaktivitesi olan bir öğrencim var, caddede bir yer açılmış, işte çocuğa müzik dinletisi şeklinde. O hani hareketliliğini minimalize edecek düzeyde müzikler dinletiliyormuş, bir şeyler yapılıyormuş. Hani ben de çok yararlı buldum yani, düşünsenize yani ekstra bir tedavi falan uygulamadan tamamen duyuşsal özellikte hani bir müzik dinletisi şeklinde, o çocuğun bilinçaltına belki etki ederek bir şeyleri değiştirmeye çalışıyorsun yani. Kabul etmediği için bunu bile sunamıyorsun ve kabul ettiğinde bayağı bir tartışma yaşadık. 'Hayır, benim çocuğumda sorun yok, sorun acaba bütün öğretmenler sessiz sakin öğrenci seviyor bu yüzden benim çocuğum göze batıyor', şeklinde. Ne alakası var veya öğretmeni suçlar şekilde oluyor veli, biz suçlu oluyoruz yani. Öğretmen sakin bir çocuk sevmez bence zaten. 'Siz teşhisi koymuşsunuz çocuğa', şeklinde… Yönlendiremiyoruz yani. Aile bunu kabul ederse her şey bir şekilde yol alıyor. Çünkü siz de araştırıyorsunuz, elinizde internet gibi büyük bir nimet var. Hani bakıyorsunuz bir çocuğun ne olduğunu çözemedik. Biz, hiperaktivite diyoruz, yok. Atıyorum başka şeyler bulmuştum, sosyal becerileri sınırlayan bir kelime. Bunun olduğunu söyledim… Vay benim çocuğum öyle mi, şöyle mi, falan… Ben diyorum ki böyle demiyorum zaten, bunun teşhisini ben koyamam, yeterli bilgim yok zaten, doktor değilim… Değil mi, hani bu olabilir mi acaba, bir doktora götürseniz, şu şu davranışları, şu atıyorum hastalıkta aynı belirtiler var. Atıyorum, zaten bu çocuk aynı hastalığın bütün maddelerini belirtilerini de göstermek zorunda da değil. Bazen bir davranışı gösteriyorsa bile bu olabilir değil mi? Sadece, ne olur, işte ağırlığı değişir hani basit düzeydedir, daha ağır düzeydedir şeklinde, belki değişebilir ama yok yani kabul ettiremedik. Kabul etmeyince de zaten bir teklif sunamıyorsun. Çünkü gereksiz yere işte şikâyetler oluyor, çocuğuna taktın oluyor… Hâlbuki alakası yok. Ben niye takayım. Günümüzdeki bütün çocuklar zaten hareketli, yani bilmiyorum. Böyle deseler de bir şeyler geç kalmış oluyorlar artık. Gerçekte erken eğitim önemli yani. Ben en fazla ailelerle sıkıntı yaşadım. Onun dışında çok fazla bir sıkıntım olmadı. Daha çok veliyi ikna etme konusunda… (Ö12).

Özel durumu olan çocuklardan bazılarının aileleri, bu durumu çok normalleştiriyordu. Çocuğuna farklı bir uygulama yapılmasını kabul etmiyordu. Bazı veliler de çok bilinçli oluyor. Bunlar çocuğunun durumunun farkındaydılar ve ona göre yapılacak her şeye açıklık göstermekteydiler. Özel durumu olan öğrencim için, herhangi bir yardım ve işbirliği ile karşılaşmadığım zamanlar oldu (Ö14).

…Çocuğunun özel durumunu farkında olan aileler eğitim sürecinde desteklerini sunuyorlar, bize yardımcı oluyorlar, fakat bu konuda bilinçsiz ailelerden destek almıyoruz... (Ö15).

…Ailenin hiçbir desteği olmadığı için çoğunlukla gerileme vardı… (Ö21).

…Ailede, şimdi olumsuzlukları bildirdiğim zaman aileye, istemediğini düşündüler. Hani istenmiyor çocuğum, direkt o kanı oluşuyor velilerde. Hâlbuki

öyle bir şey yok yani, çok isterim. Bir de seviyorum enteresan bir şekilde çocuğu. Ondan sonra, aile biraz şey yapmak istiyor hani… İlk başta ben şey dedim. Hani bir uyum süreci olsa, üç saat gelse, beş saat değil de. Birden bire mesela çocuk, beş saat bıraktı gittiler. Hem ben bu konuda tecrübesizim, hem çocuklar, o aşamada çok zorluk çektim. Ama ısrarla geldi hani, ondan sonra şimdi alıştık yani. Çocuk, diğer benim çocuklarım da artık onun davranışlarını, diğer çocuklara anormal gelse de benimkilere artık normal geliyor. Yani kabullendiler… (Ö22).

Velinin beklentisinin çok büyük olması. Diğer ailelerin öğrenciye karşı olumsuz tutumu... (Ö23).

…Ailelerin yalnız olması… (Ö23).

…Öz bakım ihtiyaçlarının halledilememiş olması. Böyle durumlarda aile desteği sağlanmakta… (Ö23).

…Aile; sen öğretmensin, bunu öğrenecek, diyerek çocuğunun durumunu kabullenmiyor. Öğretmen veremiyor, neden öğrenemiyor, diyor… (Ö24).

…Şimdi şöyle bir şey oldu. Benim öğrencim başka bir sınıftaydı. O sınıftaki veliler, öğrenciler bu çocuğu istemeyince, öğretmen de istemeyince benim sınıfıma geldi. Yani bunlar bilinsin hani tabii ki olması gereken şeyler. Bir buçuk ay sonra, onu kabullenmediği için çocuk, sonrasında okul yönetimiyle görüşmeler sonucunda, tamam olsun, dedim. Hani yapmaya çalışırız, çünkü hepimizin başına gelebilecek şeyler. Ama bunun için artı bir destek göremedim ne yazık ki. Hani keşke öyle bir destek olsaydı, okul yönetimi de bana bir destek verseydi, daha iyi bir ilerleme kaydedebilirdik. Çünkü şöyle bir gerçek var, yani sınıfımızda özel eğitime ihtiyacı olan bir çocuğun olması, öğretmeni de yoruyor, diğer öğrencileri de çok yoruyor. İster istemez sınıf ortamından etkileniyor… (Ö25).

…Daha önceki mesela aileyi daha çok sorun yaşıyorduk ama bu sefer olmadı. Aile kabullenmiş olduğu için bu çok daha kolay oluyor… (Ö25).

…Ailenin beklentisi, normal çocuklar gibi olması. Her adımda aile mutlu oluyor. Aile çocuğun durumunu kabul etmiş durumda ama bazen kabul edemediği alanlar oluyor… (Ö26).

En çok desteğe ihtiyaç duyduğum süreç, açıkçası biraz aile ile alakalı bir süreçti. Hani aile çocuğun konuşmamasından kaynaklı fazla tedirgindi. Bu konuda birkaç problem yaşadık. Çünkü Down sendromlu bir kız, mesela otistik tanısıyla gelen çocuklar dışarıdan belli olmuyorlar ama Down sendromlu çocuklar biraz daha damgalanmış oluyorlar. Dışarıdaki insanların Z.'ye karşı bakışları Z.'nin içine kapanmasına, durmadan elini yüzüne kapatmasına sebep oldu. Velilerden (diğer) değil ama, birkaç veliden, ama bunlar aileye duyurulmadı tabi. Evet, birkaç tepki oldu mesela, örnek veriyorum Z.'nin fotoğraflarını sosyal medyada paylaştığımız zaman, tüm sınıf resimlerini atıyoruz. Z. yapınca Z.'nin resimlerini bir iki daha paylaştığımız zaman veli işte şey yapıyor: 'Evet hepsini çekin ama, hani sanki Z.'yi biraz daha mı fazla çekiyorsunuz, hepsi eşit olsa,' gibi birkaç söylem duyduk. Bunlar bizi açıkçası biraz zorladı… (Ö30).

Yukarıda görüşleri verilen; 4 öğretmen ailenin özel eğitim öğrencilerinin durumunu kabullenmemesini, 2 öğretmen ailelerin çocuklarına normal öğrenciler gibi davranılmasını ve farklı uygulama yapılmamasını, 2 öğretmen diğer velilerin özel eğitim öğrencilerine olumsuz tutum sergilediğini, 2 öğretmen bilinçsiz ailelerin desteğinin olmadığını, 1 öğretmen ailenin hiç desteğinin olmadığını, 1 öğretmen ailelerin yalnız olduğunu, 1 öğretmen ailenin maddi sıkıntı

yaşamasından dolayı öğrencinin ihmal edildiğini, 2 öğretmen aile ile sıkıntı ve tartışma yaşadığını, 1 öğretmen ailenin nasıl tepki vereceğini bilmediğini belirtmiştir.

2. Özel Eğitim Alanına İlişkin Bilgi Eksikliği

BEP hazırlama sürecinde en çok zorlandığınız veya desteğe ihtiyaç duyduğunuz aşamalar/süreçler olarak; özel eğitim öğrencileri ile ilgili bilgilendirme ihtiyaçlarının olduğunu belirten okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri aşağıda verilmiştir.

> En çok sınıfta öğrenciye uygulayacağım yardım ve teknikleri belirleme, uygulama konusunda, otizm konusunda hiçbir tecrübem yoktu. Alışkın olduğum bir süreç değildi. Normal öğrencilerden aldığım dönütü alamıyordum. Bu tatmin etmiyor sizi, mesleki tatmin söz konusuydu, otizmli çocukla olmadı. Her dönem aldığımız, öğrenci öğrenme engeli ile ilgili dönem başında bir kursa katılmayı çok isterim. Öğrencim için, uygun bir eğitim sürecinden geçmiş olmayı çok isterdim. Öğrencime çok daha fazla faydalı olabilirdim. O seneki eğitim türündeki öğrencim kim ise onun için kısa bir eğitim almayı isterim. İnternete de çok başvuruyorum. Ama çok yeterli değil. Şunu merak ettim, düşündüm. Öğrencim, sadece otizmliler için olan bir okula gitmeli mi ya da evde destek eğitimini nasıl alması gerektiğini araştırdım. Çok düşündüm ama pek bir sonuç alamadım. Öğrencime faydalı olabilmeyi çok istedim (Ö2).
>
> Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin özel durumlarının her birinin farklı olmasından, aldığım eğitimler çok yeterli olmadığını düşünüyorum… (Ö3).
>
> Öğrencimde en çok zorlandığım, epilepsi nöbeti. Bayılma sürecinde alt ıslatma ve baygınlık nöbeti geçirmekte. Kilo ve boy uzunluğundan ve verilen ilacın verilme şeklinden dolayı zorlandım… (Ö5).
>
> …Bakış açım farklı olabilirdi çocuklara karşı. Bu çocuklar gerçekten farklı değil. Bu çocukları da diğer çocuklar gibi görmeye çalışıp onların da bunlara ihtiyacı var diye düşünüyordunuz. Bu artık bundan bir şey olmaz, buna yapmayalım da denmiyor. Yani ilerlediğini görünce, birebir eğitim gerçekten çok önemli oluyor o çocuklar rehabilitasyon merkezinde de birebir eğitim alıyor, toplu olunca onlar biraz daha hani geri planda kaldığı için, bu destek eğitim gerçekten ihtiyacı olan çocuklar için gerçekten iyi oldu. Öğrenci açısından, ağır bir öğrenci olduğu için, bazen bire bir kalmaktan çekiniyordum yani hani biri benim yanımda olsa da… Bana yardımcı olsun, diye düşünüyordum hani. O zaman hani alıp bazen idarenin odasına gidip, hocam burada ders yapalım mı, özellikle öğrencide davranış sorunları yaşadığı zamanlar. Mesela çocuğun kendine zarar vermesinden korkuyordum… Yani çocuk kendisine zarar veriyor, kafasını duvarlara çarpıyor falan. İşte ondan. Bir de çok güçlü oluyorlar gerçekten tutamıyorsunuz bile. Hani bazen müdür yardımcısından, siz de yanımızda durun, müdürden… Bu gibi şeyler oluyordu. Aile ile de iletişimde bulunuyoruz. Çocuk bir kere telefonumu istemişti, vermemiştim, telefonumu vermeyince kafalarını duvara vurmaya, bağırmaya, çağırmaya başladı. Sinirlenince oluyordu genelde. Sıkılınca, sıkmamaya çalışıyorduk (Ö6).
>
> …Çocuk yönünden, dinlemiyor bazen, yerlerde yatmak istiyor, halısız yerlerde uzun süre kaldıramıyoruz, iri yarı bir çocuk… Ya kolundan tutup kaldırmamız gerekiyor ya da saatlerce orada yatacak. Temas ederek zorla bir şeyleri yaptırmak hoşuma gitmiyor. Ama bazen böyle söyleyerek, konuşarak, severek yaptırmaya çalışıyoruz. Bazen yapıyor, bazen uzaklaşıyor… Hırçınlığı vardı… Arkadaşlarına

oyuncak falan fırlatıyordu, şu bir hafta sürdü, ondan sonra geçti, hani bu tarz şeyler oldu. Bunlar beni zorladı. O ara annesi doktora götürdü. Doktorla konuşup takip edelim hocam dedi, öyle bir şey yaptık, işbirliğinde bulunduk. Onun dışında tuvalet problemi var. Bazen tuvalete gidiyor, uzun süre suyla oynuyor, gelmiyor. Ya da altına yapıyor, hiç söylemiyor, sadece tuvalete girip çıkıyor. Af edersiniz tuvaletini genelde altına yapıyor, okul sürecinde geldiği zaman. Annesinin evi yakın aradığım zaman beş dakika içinde burada oluyor. Ya da personellerimiz yardımcı oluyor. Tuvalet konusunda da ciddi bir problemimiz var aslında (Ö8).

Tabii olmaz olur mu, çocukta bir eksiklik var, çocuğun özel durumundan kaynaklanan. İşte en büyük yardımcı annesinin burada olması, annesi burada çalışıyor (yardımcı abla). Herhangi bir durumda, derdini anlatamadığı bir durumda, annesi devreye giriyordu, annesi olayı çözüyordu. Onun için çok zorluk çekmedim. O olmasaydı… (Ö9).

İlkyardım, özel eğitim alanında güncel bilgiler almayı isterdim… (Ö13).

Özel eğitim konusunda eksiklerim var. Sınıfımıza gelen özel eğitim gerektiren çocuklara nasıl davranışlarda bulunacağımız, tepkilerimiz nasıl olacak, çocuğa yaklaşımlarımızın nasıl olması gerekiyor vb. konularda eksiklerimiz bulunuyor... (Ö15).

…Tecrübeye bakılmalı mı, bilmiyorum ama. Gerçi yaptıkça biz de tecrübe kazanıyoruz, iyi oldu, iyi ki oldu diyorum bu sene. Çok zorlandım bu sene… Sadece bir sınıfta bende var. Çok zorlandım. Ama bana tecrübe oldu. Buna dair bir seminer bir şey olabilir mi bilmiyorum, eğitim… Çünkü direkt verdiler hiçbir bilgim yok, gerçekten hiçbir bilgim yok. Diğer çocuklarla nasıl kaynaştırırım, çocuklar istemediler, o anlamda da çok zorlandım. Sarılmak istiyordu sürekli, öpmek istiyordu, çocuklar iteliyorlar, hareketleri farklı olduğu için korkuyorlar. O anlamada da şikâyetler oldu diğer velilerden, zamanla aştık, çocuklar kabullendiler M.E.'yi. Bağırsa bile sanki bağırmıyormuş gibi geliyor onlara duymuyorlar yani… (Ö22).

…Ondan sonra, saldırganlık oldu, dediğim gibi. Bu saldırganlığı da aştık hamdolsun, ailenin de herhalde bu konuda desteği oldu. Değişik, özel diyet uyguladılar, diyetten sonra sakinleşti M.E… O saldırganlığı da aştık, şimdi işte şu anda sadece ders esnasında sınıfta bağırması var. Bu da diğer çocuklarla olan işte etkinliklerimi etkiliyor. Mesela hikâye okurken okuyamıyorum, diğer çocuklarla iletişim kurmakta zorlanıyorum, çıkardığı sesten gürültüden dolayı. Bazen de böyle ağlama şeyleri tutabiliyor, takıntılı mesela. Tiyatroya gideceğiz mesela bu aralar, 'tiyatroya gideceğim, tiyatroya gideceğim' diye bağırıyor. Bir gelişme yoksa bu sefer ağlamaya başlıyor, sesi de çok yüksek. Onun dışında bir gün iyiyse! Bir de kestiremiyorum yani, M. E. neyde mutlu, neyde mutsuz hala bilemiyorum yani. Mutluysa bir şeye, ertesi gün o şeye mutsuz olabiliyor. Yani, kestiremiyorum yani… Teşhisinden de ben çok açıkçası emin değilim yani… Otistik benim çok bilgim yok da, söyleniliyor. Bazı hareketleri otistik davranışlara benzetiliyor, takıntılı olması. Yani onun dışında daha senenin sonuna geldik… (Ö22).

Kesinlikle çok fazla ihtiyaç duydum. Çünkü bazı davranışları karşısında nasıl davranacağımı bilemiyorum. Tamam, tecrübeler sayesinde, ailenin bana verdiği bilgi ve dediğim gibi özel eğitimden öğretmenlerin bana verdikleri ipuçları sayesinde bazı davranışlarına çözüm bulmaya çalışıyorum. Ama bazı zamanlar yaşadığı işte öfke krizleri, ağlama krizleri oluyor. O konuda çok kendimi nasıl söyleyeyim eksik buluyorum. Zorlanıyorum gerçekten, zor bir durum… Hiç kimseden yardım almıyorum, yine kendi yöntemlerimle aşmaya çalışıyorum… Konuşuyorum, sakinleştiriyorum, özellikle biraz önce söylediğim gibi, hadi sen

gel biraz dinlen diyorum, yanıma alıyorum, işte sandalyeye oturtuyorum, hadi sen birazcık sen sakinleş… Bekliyorum sakinleşmesini, kendimce bir takım yöntemler… (Ö25).

…Çocukla da işte hırçınlıklarından en başta çok korkuyordum. Çünkü bizim çocuklar, küçük çocuklar olduğu için, en başta ne kadar hani bir şeyler katmaya çalışsak da eğitim anlamlarında çocukların sağlığı, can güvenliği en başta gelen bir durum. Hani hırçınlığından dolayı korkuyordum. Çünkü itiyordu, Allah korusun itme anında duvara, masaya falan gelir diye. Hani bunlardan korkuyordum ama dediğim gibi yani biraz yol kat ettik. Yine hırçınlıkları var, tamamen gitti diyemem, ama mesela üçüncü dördüncü olabilmeyi hazmedemiyor… Hani şu an mesela yaklaşık bir haftadır öğrenci gelmiyor, o yüzden dönem sonuna kadar o hırçınlık gider mi, kalır mı onu maalesef bilemiyorum… (Ö29).

Bu bölümde görüşülen 11 öğretmenin görüşlerine bakıldığında; 8 öğretmen özel eğitim öğrencileri ile ilgili bilgilerinin eksik olduğunu, 3 öğretmen (Ö5, Ö6, Ö13) özel eğitim öğrencisinin sağlık ve güvenlikle ilgili hem kendilerini hem de diğer öğrencileri etkilediğini belirterek çalışmalarında zorluk yaşadıklarını belirtmiştir.

3. BEP Hazırlama ve Kazanım Belirleme Sürecine İlişkin Bilgi Eksikliği

BEP hazırlama sürecinde en çok zorlandığınız veya desteğe ihtiyaç duyduğunuz aşamalar/süreçler olarak; BEP hazırlama ve kazanım belirleme ile ilgili eğitim ihtiyaçlarının olduğunu belirten okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri aşağıda verilmiştir.

Çocuğu gözlemledik ama kazanımları belirlemede, kazanımları nereden alacağım yoksa kendim mi hazırlayacağım noktasında, zorlandım… (Ö1).

BEP hazırlamakta zorlanırdım, gene de zorlanırdım. Çünkü farklı da olabiliyordu, öğrencilerin eğitim ihtiyaçları, özellikleri. İki yıl rehabilitasyon merkezinde çalışmış olmama rağmen farklı şeyler ortaya çıkıyordu. Hazırlama kısmı yani kâğıda dökme kısmı zor. Yoksa insan kendi kafasında bir şeyler planlıyor, çocuğa vermek istediğini hani davranış olarak dökebiliyordun. Ama işte kâğıda dökme işi olunca orada zorlanıyor… (Ö6).

…Arkadaşlar, destek eğitim öğretmeni, rehberlik öğretmeni kendi aralarında idare ediyordu, onlar konuştular. Zaten planlamada da arkadaşlar, rehberlik hocaları geldiler, gittiler, ara sıra uğradılar. Rehberlik öğretmenlerinin olmaları bize bir destek ve kolaylık… Hocam böyle yaparsanız daha iyi olur, böyle yapılsın, hani, durumu nasıl, herhangi bir aksaklık varsa bize söyleyin, biz daha şey yapalım. Bu konuda herhangi bir aksaklık falan olmadı. Ama sağ olsunlar bayağı bir ilgileniyorlar. İnşallah çocuğumuz bir yerlere gelir. Destek verilirse çocuk bir yerlere gelir. Çocuk dediğim gibi çok kötü çocuk değil, annesi de çok ilgili, hani konuşması, ilgilenmesi, hani böyle bir hoşuma gidiyor. İnşallah, Allah kolaylık versin (planlama ve uygulamayı destek eğitim öğretmeni yapmış) (Ö9).

…Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin plan, programlanmasında ya da neler yapılması konusunda bilgiye ihtiyacımız var. Lisede ya da üniversitede gördüğümüz, okuduğumuz, okuyarak geçtiğimiz, sınavlarını verdiğimiz dışında, çalışmadığımız için bu konuda böyle şeyleri çok çok iyi bilmiyoruz diye kendi adıma düşünüyorum, bence bütün öğretmenler de aynı şekilde düşünüyordur,

benim gibi okul öncesi olan öğretmenlerin hepsi… Özel eğitimde çalışmadığı sürece onların planının, ne kadar iyi uyguladıklarını çok çok iyi bildiklerini düşünmüyorum açıkçası… (Ö10).

BEP hazırlarken çok olaya vakıf olmadığım için zorlanıyorum. Dolayısıyla dışarıdan destek alıyorum (Ö16).

İlk başta dediğim gibi BEP falan, hiçbir bilgim yoktu… Bunu bilmiyordum, bunda ilk defa zorlandım. İşte RAM'dan gelenler… İşte tam olarak kavramasam da yine en azından bir öğrendim, bir öngörüşüm oldu... (Ö22).

…Evrak anlamında hani biraz zorlandım birazcık. İşte bir şeyler yaptım sağ olsun arkadaşların da yardımıyla, oluşturdum diye düşünüyorum. Ama zordu yani, tecrübem yok, bilgim yok, zorlandım yani ilk başlarda çok zorlandım… (Ö22).

…Belki de böyle bir belgem olsaydı hani orada nasıl bireyselleştirilmiş O'nun eğitimiyle ilgili neler yapmam gereken şeylerle ilgili, özel bir belgem olsaydı, bana anlatılacak şeyler olsaydı, çok daha rahat götürebilirim, diye düşünüyorum… Özel eğitimdeki arkadaşlarla da konuştuğum zaman onlar da sadece birebir eğitim verdikleri için problem yaşamıyorlar. Sınıfta olan eğitim çok daha farklı oluyor. Kaynaştırma olduğu için birçok çocukla birlikte hem onları yönlendirmek zorundayım, hem O'nu o sürece dâhil etmek zorundayım. O yüzden çok problem ve sıkıntı yaşıyoruz. Hani keşke bunun bir çözümü olsa çok isterim. Mesela benim sınıfımda olmasından ben rahatsızlık duymuyorum. Çünkü bu çocuğun kesinlikle eğitime ihtiyacı olduğunu düşünüyorum, bu inançtayım, hepimizin başına gelebilir. Birileri yardım etseydi ya da bu şekilde olan öğretmenlerle bir araya gelebiliriz. O öğretmenlerin tecrübeleri paylaşımları çok çok önemli olur. O paylaşımlar sonucunda daha doğru çözümler bulabilirim. Kendimce bir takım çözümler buluyorum, internetten araştırma yapıyorum, çok yaptım, öğrencimle ilgili, hastalığı ile ilgili. Ama öğrencim tamamen hastalığı ile sıkıntı yaşamıyor. Çok iyi bir özel eğitim desteği aldığı için aslında göstermesi gereken şeyleri göstermiyor, sadece davranışsal problem, başka hiçbir problem yok. Ama bu çok önemli bir şey, tabii ki davranışsal problem de. Yani isterim hani bunun için bana destek olunsaydı. Bu konuda daha yetkin ve bilgim olsaydım çok daha iyi olurdu… (Ö25).

…Bu çocuklar için RAM tarafından bilgilendirilmemiz, plan hazırlanmasında yardımcı olunmasını isteriz (Ö26).

Aslında şöyle söyleyeyim. Ben işte 6 Şubat' ta göreve başladım, şubatın sonuna doğru böyle bir plan hazırlamak istedim açıkçası. Biraz araştırdım, işin içinden tam çıkamadım. Hani biraz da yeni olduğum için de açıkçası çok şey yapamadım, iletişime de geçebileceğim sınırlı kişiler vardı. Zorlandım, ihtiyaç hissettim. Şöyle, bir bilgi yetersizliği… Ne kadar da fakültede bununla ilgili ders aldıysak, bu planı hazırlarken dikkat edeceğimiz hususlarla… Tamam, veriyoruz ama hani tam olarak diyorum ya, mesela biz o zaman 5-6 arkadaş bu planı hazırlamıştık, hani herhalde paylaşım yaptığımızdan ya da biraz kendi boşluğumuzdan… Hani en başta ihtiyaçlar ne, hani ben bir BEP planı hazırlarken nelere dikkat edeceğim, bunları net olarak çok iyi bilmiyordum, internetten biraz araştırdım. İşin içinden çok çıkamayınca da müdür bey ile de, hani plan var dedi. Ben de onun için tekrar öyle hazır bir plan var diye, üstüne düşmedim. Planı maalesef idarede bende değil… (Ö29).

…Bu yaz onunla ilgili araştırma yapmayı düşünüyorum. Hani ileriye dönük. Çünkü kaynaştırma hayatımızın her döneminde karşımıza çıkabilecek bir durum.

Ki yüzde doksan da çıkacaktır yani. Hani bununla ilgili kendimi geliştirmek adına, makale falan tarayacağım, bu yaz öyle planlarım var (Ö29).

…Yani tabii ki şu an hani uzun bir süredir hazırlamadığım için ihtiyaç hissederim. Yani ilk defa benim böyle bir kaynaştırma öğrencim oldu. Daha önce hani yoktu böyle bir öğrencim. Tabii ki O'nunla ilgili araştırmalar yapıyoruz, hani okul bilgilerimi katarak O'na yardımcı olmaya çalışıyorum. Hani diğer gittiği okuldaki öğretmeniyle iletişim halinde olarak... (Ö32).

10 öğretmen ile görüşmeler sonucunda; 9 öğretmen BEP hazırlama ve kazanım belirlemede sıkıntı yaşadığını ve bilgiye ihtiyacı olduğunu, 1 öğretmen (Ö29) 'işin içinden tam çıkamadım' diyerek idarenin hazır olan planını kullandığını belirtmiştir. 1 öğretmen (Ö25) 'kaynaştırma olduğu için birçok çocukla birlikte hem onları yönlendirmek zorundayım. O yüzden çok problem ve sıkıntı yaşıyoruz. Hani keşke bunun bir çözümü olsa çok isterim' şeklindeki görüşlerine 'birileri yardım etseydi ya da bu şekilde olan öğretmenlerle bir araya gelebiliriz, o öğretmenlerin tecrübeleri paylaşımları çok çok önemli olur' eklemiştir. Yine 1 öğretmen (Ö9) BEP hazırlama ve uygulama destek eğitim öğretmeni tarafından yapıldığını belirtmiştir. Oysa kaynaştırma eğitimi sınıfta yapılırken, destek eğitim çalışmaları sınıftan ayrı ve genellikle bireysel olarak yapılmaktadır.

4. Hizmet İçi Eğitim İhtiyacı

BEP hazırlama sürecinde en çok zorlandığınız veya desteğe ihtiyaç duyduğunuz aşamalar/süreçler olarak; Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından verilebilecek özel eğitim ve BEP hazırlama konusunda kurs ve bilgilendirme ihtiyacının olduğunu belirten okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri aşağıda verilmiştir.

…Hizmet içi eğitim zamanlarında çalıştığımız, uygun olmadığımız için katılamıyoruz. Birkaç il merkezinde değil de tüm il, ilçelerde yapılsa daha kolay hizmet içi eğitime ulaşabiliriz... (Ö3).

…En çok ihtiyaç hissettiğim nokta anasınıfı öğretmeni olarak bu özel öğrencilere daha verimli olmak için biz öğretmenlerin bu konuda bilgilendirme BEP veya özel eğitime muhtaç öğrenciler için verilecek eğitim öğretim bilgilendirmesi… (Ö5).

…Mesela özel eğitimde Millî Eğitim'de bu anlamda bir kurs, seminer düzenlenebilir. Yani o anlamda hizmet içi eğitimde de çok fazla, neredeyse hiç görmedim. Genellikle dışarda, il dışında oluyor hizmet içi eğitimler çok az sayıda… (Ö7).

…Eksikliklerimiz, nasıl diyeyim materyallerimiz sınıf düzenleme ya da o tarz şeyler değil de, eğitim konusunda ihtiyaçlarımız var… (Ö8).

…Eğitim olarak değil de, çocuklara verdiğim eğitim özel kaynaştırma öğrencileri ile ilgili desteğe çok ihtiyacımız var. Hiçbirimiz okul öncesi, öğretmeni olarak söylüyorum, desteğe ihtiyacı olan, kaynaştırma öğrencilerinin eğitimi konusunda çok fazla bir bilgiye sahip değiliz. Bence her ay ya da her hafta artık orasını bilemiyorum, okullarda bununla ilgili seminer verilmesi lazım. Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin plan, programlanmasında ya da neler yapılması konusunda bilgiye ihtiyacımız var. Lisede ya da üniversitede gördüğümüz,

okuduğumuz, okuyarak geçtiğimiz, sınavlarını verdiğimiz dışında, çalışmadığımızı için bu konuda böyle şeyleri çok çok iyi bilmiyoruz diye kendi adıma düşünüyorum, bence bütün öğretmenler de aynı şekilde düşünüyordur… Özel eğitimde çalışmadığı sürece, onların planının, ne kadar iyi uyguladıklarını çok çok iyi bildiklerini düşünmüyorum açıkçası… (Ö10).

…Bize daha, seminerler verilebilir. Çünkü üniversiteden sonra özel eğitim konusunda biz hiçbir şey almış değiliz. Özel eğitim, BEP nasıl hazırlandığı gösterilmiyor ki bize, böyle bir şey yok. 3-4 yılda bir öğrenci geliyor diyelim, bizim için de yeterli değil, biz de kendimizi yeterli bulmuyoruz. Bu konuda bizim de bilgilendirmemiz gerekiyor, daha yeni bilgilerle, daha yeni olması gerekenlerle ilgili… (Ö12).

…Kesinlikle var, kesinlikle, tabii ki eğitim alabilirim yani çok isterim… Kurs değil, ben öyle inanıyorum, kendimce çünkü kurslar da sadece bire bir ne yapılması gerektiği söyleniyor, ama o uygulama aşamasında neyle karşılaşacağımızı asla bilemiyoruz. Çünkü çocuğun psikolojisi çok değişebiliyor, yani o anda ne hissettiği, ne şekilde davrandığı, o davranışlara bire bir olarak bu işi yapmış kişilerden duymak ve öğrenmek çok isterim. Çünkü o insanlar daha iyi o durumda nasıl müdahale etmeleri gerektiğini bilirler. Hani bu paylaşımın, daha önemli olduğunu düşünüyorum. Çünkü kurslar dediğim gibi biz de yaptık zamanında, derslerini de gördük, ne şekilde davranılması gerektiğini de gördük. Hani okul öncesinde kendim de kendi çapımda okuduklarım var ama yeterli değil kesinlikle… (Ö25).

…Var tabii ki, o eğitim, çocuğun düzeyine göre değişir. Tabii ki kendimi daha çok geliştirmek adına, eğitim almaya hani şey yaparım, isterim… (Ö32).

Hizmet içi eğitim ihtiyacı olarak görüşülen 8 öğretmenden, 2'si verilebilecek eğitimlerin her ilde yapılmasını, 3'ü özel eğitim öğrencisinin özelliklerine yönelik eğitim verilmesini, 2'si BEP hazırlama ve uygulama ile ilgili eğitim verilmesini, 1'i diğer öğretmenlerin özel eğitim deneyimlerinin kendileriyle paylaşılmasını istemektedir.

5. Personel İhtiyacı

BEP hazırlama sürecinde en çok zorlandığınız veya desteğe ihtiyaç duyduğunuz aşamalar/süreçler olarak; özel eğitim öğrencileri için personel ihtiyaçlarının olduğunu belirten okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri aşağıda verilmiştir.

…Okullarda bu tür sınıfı olan öğretmenlere sağlık personelinden bulunmasını ihtiyaç hissettim (öğrencisi epilepsi nöbeti geçiriyor) … (Ö5).

…Okul idaresi çok değil ama rehberlik anlamında, işte BEP programları hazırlanırken veya süreç işlenirken rehber öğretmenlerden yardım alabiliriz. Rehber öğretmen bir anlamda sıkıntılı öğrenciyi odasına gelsin onunla görüşelim değil de, sınıfları gezip herhangi bir sınıfta öğretmenlerin karşılaştığı problemlerde birebir çözüm sunmaları daha verimli olur diye düşünüyorum. Sıkıntı yaşadığım bir öğrencim için yardım istedim. Görüşüldü daha sonra hiç sorulmadı, 4-5 ay önceydi, öğrenciyle durumuyla alakalı bir değişiklik oldu mu diye, hiç gelmedi de işin açıkçası. Yani bu öğrenciyle alakalı ihtiyaç duymadığım için rehberlik servisi ile görüşmedim (Ö7).

… Rehberlik servisi birimi olsa, çok çok iyi olur. Vardı ama… (Ö10).

Bir psikolog, rehber öğretmen olsa; çok güzel çalışmalar yapardık, ne kadar zorlansak da sınıflar kalabalık olarak, daha çok şimdi, benim bilgim yetersiz olduğu için, özel eğitim öğrencisinin neye eğitim gerekliliğinin, neye eğitime muhtaç olduğunu daha iyi bileceği için, ona göre plan hazırlardık mesela beraber. Destekleyici eğitim olarak ne yapardık, alırdım O'nu 10 dakika olsa, psikoloğun odasına götürürdüm, 10 dakika da olsa eğitimimizi orada yapardık, bir şeyi verirdik, O'na katardık sınıfa daha iyi almış, daha iyi öğrenmiş olurdu. Bizim burada rehber öğretmen vardı, iki sene boyunca hiçbir işe yaramadı. Hiçbir faydasını görmedim… Dört yıldır rehber öğretmen yok, zorlanıyoruz… (Ö10).

… Özel eğitimde çalışmadığı sürece onların planının, ne kadar iyi uyguladıklarını çok çok iyi bildiklerini düşünmüyorum açıkçası. Bununla ilgili bence rehber, psikologlar ya da kimse bunun hocaları bize gelip bilgi verse, şöyle şöyle yapsanız, dese, sürekli karşılıklı iletişim halinde olsak, çok çok iyi olacak, diye düşünüyorum hocam (Ö10).

…Okulumuzun rehberlik öğretmeni olmadığı için sınıfta özel eğitim gerektiren çocuğa çok fazla faydalı olamıyoruz (Ö15).

…Rehberlik hizmetlerinin ve RAM desteğinin daha fazla ihtiyaç duyuyoruz... (Ö21).

…Hani dediğim gibi, belki çok daha iyi bir şeyler olabilirdi diye düşünüyorum. Bir yardımcım olsaydı ya da ben kendimi çok kötü hissettiğim zaman duygusal olarak o durumu aşamadığım zaman onunla ilgilenebilecek bir başka insana devreye sokabilseydim… (Ö25).

…Bence mesela benim kendi öğrencim için sınıfta onunla ilgilenebilecek, süreç içerisinde arada da dâhil edebilecek bir kişi daha olabilirdi. Mesela gözlemci öğretmen olabilir, öğretmen bu işi iyi bildiği için arada da müdahale etmesi gereken yerlerde müdahale ederdi. Bu durumda ben kendi öğrencilerime eksiklik hissettirmezdim. Çok problem yaşayabiliyoruz… (Ö25).

Çalıştığım okulda rehber öğretmeninin olmaması… (Ö28).

Görüşülen öğretmenlerden; 1 öğretmen epilepsi nöbeti geçiren öğrencisi için sağlık personeli, 6 öğretmen rehberlik öğretmeni, 1 öğretmen psikolog, 1 öğretmen öğrencisi ile ilgili aşamadığı durumlarda yardımcı olacak bir kişi, 1 öğretmen kendisine destek olabilecek gözlemci öğretmene ihtiyaçları olduğunu belirtmiştir.

6. RAM ile İşbirliği ve Destek Sorunları

BEP hazırlama sürecinde en çok zorlandığınız veya desteğe ihtiyaç duyduğunuz aşamalar/süreçler olarak; RAM tarafından verilebilecek özel eğitim öğrencileri ile ilgili bilgilendirilme ihtiyaçlarının olduğunu belirten okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri aşağıda verilmiştir.

…Bize RAM tarafından gönderilen öğrencilerin yine RAM tarafından takip edilmesini isteriz (Ö3).

…BEP olarak da bütün öğretmenler bu kadar iyi bilemeyebiliyor. Keşke hangi kuruma gidiyorsa, sonuçta daha önce bir özel eğitim kısmı var. Yani O (özel eğitim öğretmeni) daha çok süre zaman geçirdiği için, çocuğun neyi yapıp neyi yapamadığını daha iyi biliyordur, değil mi? Direkt bunu planını yapıp bize

gönderse, daha mantıklı… Çünkü neden, ben, atıyorum, iki ay, çünkü ben şöyle düşündüm bana gelecek, ben bir iki ay belki üç ay belki gözlemleyeceğim. Bakıyorum ki neyi yapıyor, neyi yapamıyor. Bence bu üç ay tamamen vakit kaybı. Neden bana direkt bilerek gelse hani ben bunların hepsini bilsem… Şunu yapabiliyor, şu kazanımda sıkıntı var, bunu üç ayda almış, bunu atıyorum dört ayda ancak kazanabilir şeklinde. Hani bir şeyler, bir dönüt olsa bana, hani bu gereksiz süreç olamayacak yani. RAM olabilir, evet, RAM sonuçta rehabilitasyon merkezi ile de işbirliği halinde, sonuçta bu tanıyı koyup yönlendiren RAM, değil mi yani. Bence bu, RAM'ın bilgi vermesi lazım… (Ö12).

…Bizlere daha fazla RAM desteği verilebilir... (Ö20).

…RAM desteğinin daha fazla ihtiyaç duyuyoruz… (Ö21).

…Ben istedim illaki RAM'dan gelin, gelebilseler dedim, bana yardımcı olsalar, dursalar bir gün benle, diye. Olmadı öyle bir şey… (Ö22).

…Anasınıfların en büyük dezavantajı öğrencinin teşhisinin konulduğu dönem. Bu konuda eğitim desteği RAM'ın bizlere eğitim vermesini isteriz. Bu çocukların hareket ve davranışlarının takibi için birilerine ihtiyaç duyuyoruz. Öğretmen etkinliği yaparken, sınıf ile bu öğrenciler arasında kalıp, zorluk yaşıyor... (Ö26).

…Bu çocuklar için RAM tarafından bilgilendirilmemiz, plan hazırlanmasında yardımcı olunmasını isteriz (Ö26).

Bu konuda 7 öğretmenin görüşleri incelendiğinde; 2 öğretmen RAM desteğini, 1 öğretmen kendilerine verilen özel eğitim öğrencisinin RAM tarafından takip edilmesini, 1 öğretmen özel eğitim öğrencisi için RAM'ın kendisine yardımcı olmasını, 1 öğretmen özel eğitim öğrencisine teşhis koyma aşamasında, 1 öğretmen BEP hazırlama aşamasında RAM'ın yardımcı olmasını istemektedir.

7. Özel Eğitim Sınıfı İhtiyacı

BEP hazırlama sürecinde en çok zorlandığınız veya desteğe ihtiyaç duyduğunuz aşamalar/süreçler olarak; anaokullarında ve anasınıflarında özel eğitim sınıfı ihtiyaçlarının olduğunu belirten okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri aşağıda verilmiştir.

…Özel eğitim alt sınıflarının anaokullarında oluşturulmasını isterim… (Ö3).

…Bu konuda öğrencilere okul yönetiminin bir alt donanımının olması. Özel eğitim alt sınıflarının oluşturulması gerekmekte… (Ö5).

…Bu öğrenciler için özel eğitim sınıfları açılmalı, bütünleştirilmiş sınıflarla bir arada çok zor oluyor, eğitim yeterli olmuyor. Onlara eğitim verecek kişilerin de o alandan mezun olması önemli. Özel eğitim kurumları özel değil de, devlet kurumları olmalı (Ö11).

…Özel eğitim öğrencisi olarak gelen öğrenciye hiçbir şey öğretemedik. Onun gideceği özel eğitim anaokuluna gitmesi tercih edilmeli, ettirilmeli. Normal öğrencilerle eğitimi öğretimi arasında çok fark oluyor. BEP planına alıyoruz, ancak uygulamada aynı şekilde vermiyoruz, kazanımı çocuğa göre değiştirmek zorunda kalıyoruz… Çocuğa göre alınan planlardaki amaçlar rehabilitasyon merkezinde fazla idi, biz basite indirgeyerek yaptık, sonuç daha iyi oldu. Çarpma bölmeyi bile yavaş yavaş verdik. BEP'inde çocuğa görelilik çok önemli (Ö24).

…Hani ben onlarla, okullarında bulunan özel eğitim öğretmenleriyle, bile, bu konuda hiç şey yapmadık, muhatap olamadık… (Ö25).

…Bu çocukların normal anasınıfı yerine özel eğitim okullarına gönderilmesi daha uygun gibi geliyor… (Ö26).

Bu konuda görüş bildiren 5 öğretmen okul öncesi okullarında özel eğitim sınıfı bulunması ve öğrencilerin burada eğitim almasının daha faydalı olacağını belirtmektedir. 1 öğretmen özel eğitim öğrencisi için, okullarında bulunan özel eğitim öğretmenleriyle iletişim kuramadıklarını belirtmiştir.

8. Sınıf Öğrenci Sayılarına Bağlı Sorunlar

BEP hazırlama sürecinde en çok zorlandığınız veya desteğe ihtiyaç duyduğunuz aşamalar/süreçler olarak; sınıf öğrenci sayıları ile ilgili sorunların olduğunu belirten okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri aşağıda verilmiştir.

Bu öğrenci için çok, dediğim gibi, BEP hazırlayıp da direkt ona yönelik bir uygulama fırsatı… Uygulamadım daha doğrusu, çünkü çok iyi, bir ihtiyacı yok. Ama direkt bir kaynaştırma eğitimi olup da BEP hazırlanıp, uygulanacağı bir sınıfta sayının kesinlikle bu denli fazla olması, planı uygulamayı imkânsız hale getiriyor. Yani sayı fazla olunca, 30 tane öğrenci var diyelim, sadece BEP' li öğrenciye 10 dakika vakit ayıramıyorsunuz bir etkinlikte. Bu da ister istemez hazırlanan programa uygun olarak eğitim almasını engelliyor… (Ö7).

…Kaynaştırma sınıfının öğrenci sayısı az tutulmalıdır (Ö20).

…Sınıf sayılarının çok fazla olmasının bu konuda çalışmaların yapılmasını tavsiye ederim (Ö21).

…Daha sonra da işte sınıf içinde zorlandım… Bu da diğer çocuklarla olan işte etkinliklerimi etkiliyor. Mesela hikâye okurken okuyamıyorum, diğer çocuklarla iletişim kurmakta zorlanıyorum, çıkardığı sesten gürültüden dolayı. Bazen de böyle ağlama şeyleri tutabiliyor, takıntılı mesela… (Ö22).

…Sınıfların kalabalık olması… (Ö23).

Görüş bildiren 5 öğretmen; sınıf öğrenci sayılarının kalabalık olduğunu, hem BEP hem sınıf planının uygulanabilmesi, tüm öğrencilerle iletişim kurulabilmesi için sınıf öğrenci sayılarının azaltılması gerektiğini belirtmiştir.

9. Materyal Yetersizliği ve Materyal Hazırlama Konusunda Eğitim İhtiyacı

BEP hazırlama sürecinde en çok zorlandığınız veya desteğe ihtiyaç duyduğunuz aşamalar/süreçler olarak; BEP'inde alınan kazanımları uygulamak için, gerekli materyallerin yetersizliği ve materyal hazırlama, oluşturma ile ilgili zorluk yaşadıkları için bu konuda bilgi ihtiyaçlarının olduğunu belirten okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri aşağıda verilmiştir.

…BEP'inde aldığımız kazanımı çocuğa vermekte bazen de materyal hazırlamakta zorlandım… (Ö1).

…MEB tarafından öğrenciler için farklı yetersizlik gruplarına materyal gönderilmeli… (Ö1).

…Materyaller var. Biz ki biz eksiğiz düşünün. Burası bir anaokulu, her şeyden fazla fazla var ama özel eğitime muhtaç öğrencilere göre, destekleyici materyallerin çoğu da yok aslında, baktığınızda… (Ö10).

… Bence bunun için yapılacak; okul olanaklarının artırılmasını çok istedim. Keşke devlet bu konuda bir bütçe ayırsa, çocuğun eksiklerine göre o malzemeyi temin edebilsek, kullanabilsek, alabilsek… Özel eğitimde (rehabilitasyon merkezi) zaten bu tür şeyler var. Özel eğitim çocuğunun eksiğine göre birçok malzeme alınmıştır yani. Mesela atıyorum bir sürü eşleştirme oyunları vardı, kuleler vardı... Değişik bir oyuncak vardı, kasları ile bir sıkıntı varsa ne bileyim kullandıkları bir dambıl oluyor değil mi bir ağırlık çalışmaları, bir şey, taşıma, yürüme, sürükleme… Hani bunların içeriği keşke bizde de olabilse, çok bir şey değil ama en azından gelen öğrenciye basit bir şeyler, hani keşke teklif edebilsek ve onlar da bize geri dönüş yapabilse… Hani çok bir şey beklemiyoruz tabii ki… Daha çok çocuk kazanır(dı) (Ö12).

…Yani çocuğun düzeyi ağır olsaydı hissedilebilirdi. Atıyorum mesela bizim kaydırağımız beş basamaklı, bu çocuk büyük kaslarını yeterince kullanmıyor olsaydı, O'na 2-3 basamaklı bir şey gerekecekti. Bu durumda okul da bunu sağlar mıydı, bilemiyorum, tabii ki eğer çocuğun durumu çok daha ağır olsaydı birçok şeye ihtiyaç olabilirdi, yani. Yani diyelim ki biz bir ağırlık kaldıracağız, atıyorum işte oyunlarda çocuklar çok hareketli olduğu için parkur şeklinde yapıyoruz. İşte masanın altından giriyor, işte küçük bir küp koyuyorum üstünden atlıyor, mesela bu küpün düzeyi hepsi (öğrenciler) için aynıdır, ama ne olacak küçük bir küpe ihtiyaç duyabilirdim, çünkü atlayışı, sıçrama özelliği bile yeterli düzeyde değildi hani. Okul böyle bir şey sunar mıydı, bilmiyorum yani. Biz kendi yöntemlerimizle daha küçük bir şey koyuyorduk, ondan atlatıyorduk… Bu bir paket makarna bile olabiliyordu (Ö12).

…Materyal yetersizliği… (Ö23).

…Özel eğitim kurumu olmasına rağmen materyal sıkıntım oluyordu, devlet okullarında daha fazla sıkıntı var (Ö24).

Görüşülen öğretmenler içerisinde, 4 öğretmen özel eğitim öğrencilerine yönelik okullarda materyal yetersizliği olduğunu, 1 öğretmen materyal hazırlamada zorluk yaşadığını belirtmiştir.

10. Öğretmenlerle İlgili Sorunlar

BEP hazırlama sürecinde en çok öğretmenlerle ilgili sorunlar yaşayan okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri aşağıda verilmiştir.

Çok oldu, olmadı mı, bunaldığımız zaman çok oldu… Şimdi karşında eğitime muhtaç bir öğrenci var, özürlü bir öğrenci var, kaynaştırma öğrencisi var. Ve sen ona yetemediğini düşünüyorsun. Çünkü arkanda otuz tane, yirmi dokuz tane öğrenci var, önde O var, kaynaştırma öğrencisi var. Ve ben yetemediğimi çok düşündüm. Ve ben bunu velilerle çok paylaştım. Hocam sizden beklentimiz çok değil sadece sınıfa kaynaşsın, çocuklarla oynasın, mutlu olsun bize yeter. Siz artık bir şey katmasanız da olur diyorlar, ama sen üzülüyorsun. Onunda istiyorsun ki bir şeyler yapmasını, iyi kötü bir şeyler yapmasını… Mesela çoğu hiçbir şey

yapamıyordu… Bu anlamda desteğe ihtiyaç çok duydum… O yüzden velilerden çok destek aldım, kendi velisinden ya da Allah'a şükür stajyerlerimiz olduğu için diğer çocuklara yönlendirip, bire bir ilgilenmeye de çalıştım ya da bu özel eğitime giden öğrencilerimizin öğretmenleriyle birebir iletişime geçerekten, ne yapabilirim, yetemiyorum, rehabilitasyon merkezindeki öğretmenlerinden ya da psikolog arkadaşlarım var onları aradım, ne yapabilirim, ne edebilirim… Ben bunun eğitimini almadım ama eğitim veren bir öğretmenim sonuçta. Bunların da okuyarak ya da bir yerlerden bakarak destekleyebilirsin yani. Bunları yapmaya çalıştım, ne kadar yetebildim bilmiyorum, inşallah yetmişizdir. Mesela okullarda bu bilincin artırılması gerekiyor ki, özel eğitim alanına ait öğrencilerle ilgili eğitimin, bütün öğretmenler bütün idare ya da bütün personel, stajyerler biraz daha bu konuda bilinçli olsa, yalnız kalmadığını hissedersin daha çok. Mesela şu anda …… Hoca'mda Down sendromlu var. O da yalnız kaldığını düşünüyordur eminim, hiçbirimizden bir destek yok çünkü. Ya fikir birliği bile yok, adamakıllı, ne yapsak ne etsek hani çok iyi bilmiyoruz hepimiz. Rehber öğretmen de yok burada hocam. Ya da bir psikoloğumuz yok. Mesela okullarda psikolog olsa, her hafta bir sınıfa girse, bir gün ya çocuklarla konuşsa, iletişime geçse, belki çocukların birçoğunda özel eğitime muhtaçlık çıkabilecek yani (Ö10).

…Öğretmenlerin çok yetersiz olması; öğrenciye davranış öğretmede yetersiz kalması, öğrenci gelişimini bilmemesi… (Ö23).

…Şöyle bir gerçek var, yani sınıfımızda özel eğitime ihtiyacı olan bir çocuğun olması, öğretmeni de yoruyor, diğer öğrencileri de çok yoruyor… (Ö25).

…Çocuğun eğitiminde öğretmenin direk sorumlu tutulması sorun oluşturuyor… (Ö26).

Bu konuda görüş bildiren 4 öğretmenden, Ö10, öğretmenlerin özel eğitim öğrencisine yetemediğini düşündüğü durumlarda zaman zaman bunaldığını ve bu konuda yapılacak iş ve işlemlerde öğretmenlerin fikir birliğinin olmadığını; Ö23, öğretmenlerin öğrenciye davranış öğretmede ve öğrenci gelişimini bilmede yetersiz kaldığını; Ö25, özel eğitim öğrencisi olan öğretmenlerin yorulduğunu; Ö26, özel eğitim öğrencisine eğitim verirken öğretmenin direk sorumlu tutulmasının sorun oluşturduğunu ifade etmişlerdir.

11. Hizmet Öncesi Eğitimin Yetersizliği

Yapılan görüşmeler sonucunda BEP hazırlama sürecinde en çok zorlanılan veya desteğe ihtiyaç duyulan aşamalar/süreçler olarak üniversitede alınan eğitimlerin yetersizliği ile ilgili görüş belirten okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri aşağıda verilmiştir.

Formasyon alırken, BEP ile ilgili bir eğitim alabilirdik. Kendi bireysel internetten araştırmalarımla BEP'ini öğrendim. Dokümanlarımı internetten hazırladım. Bu öğrencimiz anasınıfına gelmeden özel eğitime gitmeliymiş, haftanın üç günü gidebilirmiş. Sonra anasınıfına gelse idi daha faydalı olabilirdim… (Ö11).

Yeterli eğitim almadık ama daha önceki tecrübelerimden yararlanarak hazırladım… (Ö21).

…Dediğim gibi üniversitede de almadım buna dair bir şey. Bunu bilmiyordum, bunda ilk defa zorlandım… (Ö22).

Üç okul öncesi öğretmeni BEP hazırlama süreci ile ilgili olarak üniversitede alınan eğitimin yetersiz olduğu yönünde görüş belirtmiştir.

12. BEP Değerlendirme Süreci İle İlgili Yetersizlikler

BEP hazırlama sürecinde en çok zorlandığınız veya desteğe ihtiyaç duyduğunuz aşamalar/süreçler olarak; BEP'inde yer alan kazanımları değerlendirme ile ilgili bilgilendirmeye ihtiyaçlarının olduğunu belirten okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri aşağıda verilmiştir.

> …Rehber öğretmenimizle görüştük, tutulması gereken izleme formu falan dediniz ya açıkçası ihtiyaç duymadım. Hani o konuda da çok nasıl diyeyim, üzerinden on sene geçmiş ben on, on bir senemi şu an yapıyorum, ekstra eklenen nasıl diyeyim formlar, çizelgeler ya da yapılacak daha farklı çalışmalar konusunda eksikliklerimiz var, yapmadığımız şeyler var. Konuşuyoruz hani ilk defa duyduğum, mesela çizelge falan, gelişim gözlem formunu doldurduk ona benzeyen bir şey anladığım kadarıyla. Bu konularda eğitim alabiliriz, diye düşünüyorum… (Ö8).
>
> …Çok yapmadığım için bir yorum yapamayacağım o konularda (BEP değerlendirme toplantısı). Genel toplantılar yapıyoruz. Hocam toplantı yapıyoruz da veliler gelmiyor öyle söyleyeyim ben… Özel eğitime muhtaç öğrencinin ailesi zaten bu konuda bilinçli olduğu için, onlarla toplantıyı yapıyordum ama genel toplantıları çok fazla yapamıyordum, çünkü gelmiyorlardı… (Ö10).
>
> …BEP ve BÖP izleme değerlendirme hakkında bilgiye ihtiyaç duyuyorum (Ö13).

BEP değerlendirme ile ilgili olarak 3 öğretmen görüş belirtmiştir. BEP, BÖP izleme ve değerlendirmede bilgi ihtiyacını belirten 2 öğretmen, BEP değerlendirme toplantısını çalışmasını yapmadığını belirten 1 öğretmen bulunmaktadır.

13. Kurum Yöneticileri İle Yaşanan Sorunlar

BEP hazırlama sürecinde en çok zorlandığınız veya desteğe ihtiyaç duyduğunuz aşamalar/süreçler olarak; kurum yöneticisi ile ilgili sorunların giderilmesine yönelik ihtiyaçların olduğunu belirten okul öncesi öğretmenlerin görüşleri aşağıda verilmiştir.

> …İdare, rehberlik hizmetlerinin ve RAM desteğinin daha fazla ihtiyaç duyuyoruz... (Ö21).
>
> …Müdürlük (özel rehabilitasyon merkezi), çalışan çalışmayanı ayırmıyor. Velinin dediği olacak, diyor. Veliyi memnun etmeye çalışıyor, öğretmeni düşünen yok… (Ö24).
>
> …Bence okul idareleri de hani sadece kendim için söylemiyorum, kendi okulum için söylemiyorum, bence birçok okulda bu yanlış yaşanıyor… Öğretmen birebir veriliyor, arkada hiçbir destek yok. Siz bununla idare edin, tamam bu burada olsun, siz idare edin, yaparsınız, başarırsınız, deyip bırakılıyor ve ardı arkası hiç düşünülmüyor. Yani verilen sözler de tutulmuyor… (Ö25).

Kurum yöneticisi desteği ile ilgili sorunların olduğunu belirten 3 öğretmen; idare desteğinin daha fazla olmasını, özel eğitim öğrencilerinin eğitimi sırasında veya sorunlar yaşandığında öğretmenin yalnız bırakılmamasını, özel kurumlarda veli istekleriyle birlikte öğretmenin de düşünülmesini istemişlerdir.

14. Kurumlar Arası Koordinasyon Sorunları

BEP hazırlama sürecinde en çok zorlandığınız veya desteğe ihtiyaç duyduğunuz aşamalar/süreçler olarak; kurumlar arasında koordinasyon eksikliği ile ilgili sorunların olduğunu belirten okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri aşağıda verilmiştir.

> …RAM yapmıyorsa bile, özel eğitim öğretmeni (rehabilitasyon merkezi), evet benim çocuğum, bu öğrencim, bir sosyalleşme aşamasına bir kaynaştırma olarak artık devlet okuluna gidebilir. Artık bu aşamaya geldi, giderken de şunları ben öğretmenine vereyim, şunu uygulasın, şunu yapsın, şunu dikkat etsin diyebilir yani. İlla da özelim diye de bazı şeylerden kaçmamak lazım. Şimdi bunu devlet bana yollayınca, ekstra para da vermiyor. Hani tamamen aslında çocuğun faydasını düşünerek yapılması gereken bir davranış yani bu. Bence okul öğretmenleri ve rehberlik servislerinde aslında daha çok faydalanabilir bu bilgilerden… Bunu da RAM zorunlu tutarsa hani çocuğun planını yaz, öğretmeni de buna göre uygulasın, derse belki öğretmen de bundan kaçmaz, angarya görmez. Aslında angarya görmesine de gerek yok, zaten bu planlar tutuluyor bu çocuklar için. Yani bir kopyasını, bir fotokopisini bana yollayacak yani, bu zor bir şey değil ki. İşleri daha kolaylaştırmış olacak, vakit kaybını aza indirgemiş olacağız, üç ay kayıp olmayacak yani. Diyelim ki RAM'da o gittiği hafta rehabilitasyon merkezinde, kırmızı renk öğretilmiş, biz bilmiyoruz biz başladık yeşil veya bir başka renkteyiz şu anda. Çocuk da bocalayacak çünkü öyle hasta olan bir çocuk diyelim, hani o eğitime ihtiyacı olan çocuk. O da haftanın üç günü rehabilitasyon merkezine gidiyor, iki günü okula geliyor veya iki gün oraya üç gün buraya. Çok karışıklık olacak. O kazanımı pekiştirmeden başka bir şeye geçmiş olacak. Çünkü bu tarz çocuklarda süreç çok önemli. Yani bir ay boyunca ben kırmızı dediğimi bilirim (rehabilitasyon merkezinde çalışırken)… Bir aya ancak kavrıyor onun kırmızı olduğunu… Şimdi başka renkler verip kafasını karıştırmaya gerek var mı? Yok. Önce bir onu pekiştirin, onu oturtsun, öğrensin, ondan sonra ona geçeriz, yenisine… (Ö12).

> …Öğrencinin RAM'dan aldığı raporun okula gönderilmemesi, benim kendi imkânlarımla rapora ulaşmam. Öğrencinin özel eğitim öğretmeni ile iletişim kuramamam (Ö28).

Görüş bildiren Ö12, özel eğitim öğrencileri için uygulanan eğitimlerin okul öncesi okulları ile rehabilitasyon merkezlerinde eşzamanlı olarak verilmesi ve birbiriyle iletişim halinde olunması gerektiğini belirtmiştir. Ö28 ise; özel eğitim öğrencisine yönelik RAM tarafından verilen raporların okula gönderilmemesi ve rehabilitasyon merkezi özel eğitim öğretmeni ile iletişim kurulamaması ile ilgili sorunlardan bahsetmiştir.

15. Yasal Mevzuatla İlgili Sorunlar ve İhtiyaçlar

BEP hazırlama sürecinde en çok zorlandığınız veya desteğe ihtiyaç duyduğunuz aşamalar/süreçler olarak; yasa ve yönetmelikler ile ilgili ihtiyaçların olduğunu belirten okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri aşağıda verilmiştir.

> Okul öncesi kurum yönetmeliği ve özel eğitim yönetmeliğinde çakışan maddelerin olması… (Ö23).
>
> Öğrenci kayıt yaşının farklılık arz etmesi. Böyle durumlarda inisiyatif alınmakta… (Ö23).
>
> Okul sürelerinin tam zamanlı olması, öğrenciye uygun olmayabiliyor (Ö23).
>
> Millî eğitim kaynaştırma öğrencilerini yerleştirirken özel izlemeyle, direkt kayıt yapıp takibinin yapılması gerekir. Veli kayıt için, okul değişiyor (Ö23).
>
> Bu öğrenciler için tam zamanlı kaynaştırma eğitimi yerine yarı zamanlı eğitimlerine başlanması. Sonradan bu zamanların artırılması, ihtiyaç durumunda… (Ö26).

Görüşülen 1 öğretmen (Ö23), aynı zamanda okul idarecisi olup, farklı görüşler belirtmiştir: okul öncesi kurum yönetmeliği ve özel eğitim yönetmeliğinin çakışan maddeleri olduğunu, öğrenci okula kayıt yaşlarının farklı olduğunu, velilerin okula kayıt yaptırabilmek için adres değiştirdiğini belirtmiştir. Her 2 öğretmen tam zamanlı kaynaştırma eğitiminin öğrenciye uygun olmadığını belirtmiştir.

16. Destek Eğitim Odası İhtiyacı

BEP hazırlama sürecinde en çok zorlandığınız veya desteğe ihtiyaç duyduğunuz aşamalar/süreçler olarak; destek eğitim odası ihtiyacının olduğunu belirten okul öncesi öğretmeninin görüşü aşağıda verilmiştir.

> …Destek eğitim için ayrı bir sınıfın olması gerekiyor, kantinde, boş sınıfta, kütüphanede yapmak zorunda kaldık, bu çocuğun eğitimi benimsememesi ve dikkatinin dağılmasına sebep oluyor. Bu öğretmenin ders vermesini de etkiliyor (Ö1).

Bu konuda 1 öğretmen (Ö1), okul öncesi kurumlarında ayrı bir sınıf olarak destek eğitim odasının olmamasından dolayı öğrenci ve öğretmenlerin sorun yaşadıklarını belirtmiştir.

17. Okul Öncesi Merkezi İhtiyacı

BEP hazırlama sürecinde en çok zorlandığınız veya desteğe ihtiyaç duyduğunuz aşamalar/süreçler olarak; okul öncesi merkezi ihtiyaçlarının olduğunu belirten okul öncesi öğretmeninin görüşü aşağıda verilmiştir.

> Bu çocuğun diğer çocuklarla kaynaşması, okula uyum süreci zor oldu. Hep ağlıyordu. Annesini sonra gönderiyordum. Okul öncesi bir merkezi olsa idi,

herkesin yardıma ihtiyacı olduğunda başvurabileceği. Her konuda olabilir, kaynaştırma öğrencisi için çok gerekli… (Ö26).

Yukarıda görüşü verilen Ö26, okul öncesi merkezinin olması gerektiğinden bahsetmiştir. Okul öncesi eğitiminde ve kaynaştırma öğrencileri ile ilgili sorunlar yaşandığı zaman başvuru yapılabilecek bir yer olabileceğini belirtmiştir.

18. Özel Eğitim Öğrencisinin Kullandığı Cihazlarla İlgili Zorluklar

BEP hazırlama sürecinde en çok zorlandığınız veya desteğe ihtiyaç duyduğunuz aşamalar/süreçler olarak; özel eğitim öğrencisinin engeline yönelik kullandığı cihaz ile ilgili olarak zorluk yaşadığını belirten okul öncesi öğretmeninin görüşü aşağıda verilmiştir.

…Öğrenci cihaz kullanıyordu, cihazın eski olması ve pilinin sürekli takip edilmesinden dolayı zaman zaman zorlanıyordum... (Ö1).

Bu konuda 1 öğretmen, özel eğitim öğrencisinin cihazını kullanırken ve cihazının takibinin yapılması sırasında zorluk yaşadığını belirtmiştir.

19. Sorun/Görüş Yok

Araştırma kapsamında öğretmenlerin büyük bir kısmının BEP hazırlama ve uygulama süreçlerinde yaşadıkları sorunlara ve hissettikleri çeşitli ihtiyaçlara dönük beklentilerine karşın süreçte herhangi bir sorun yaşamadıklarını belirten öğretmenler de bulunmaktadır. BEP hazırlama ve uygulama sürecinde herhangi bir desteğe gereksinim olmadığını belirten okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri aşağıda verilmiştir.

Her hangi bir desteğe ihtiyacım yok (Ö4).

Oluşturulan RAM raporu okulumuzun rehber öğretmenimizin desteği ile hiç zorlanılmadan yılımızı verimli bir şekilde geçirdik (Ö17).

Her çocuğun bir yardıma ihtiyacı olan bir davranışı vardır. Sık tekrara ve 21 günlük kuralı ile sabır, her şeyin başı (Ö18).

Normal eğitim öğretim sürecinde rehber öğretmenin olmaması durumunda zorlanılırdı. Özel kurumlarda olduğu gibi hazır plan ve programların olmaması da süreci zorlardı (Ö19).

Ben bu konuda bu yıl çok şanslıydım. Çünkü öğrencimin özel eğitim öğretmenleriyle birlikte hazırladık. Tek başıma olsaydım biraz zorlanırdım. Rehabilitasyonda bir süre çalıştığım için bu konuya vakıfım. Daha fazla araştırma yapmam gerekirdi… (Ö20).

Süreçte zorlanmadım (Ö27).

…Yok, Z. zaten hazır bir çocuktu, o yüzden Z.' ye tekrar bireysel eğitim ile alakalı bir plan hazırlamaya ihtiyaç duymadık. Teşekkür ederim (Ö30).

Hiç olmadı. Tepki de almadık. Çünkü çocuğumuz çok ayırt edici bir özellikte değil şu anda. Diğer veliler olsun, dış çevreden… Tabii ki kasklı bir (öğrenci), sosyalleşemediği için devamlı annenin, babanın yanında. Aileye şu ana kadar dışarıdan da tepki almadığını düşünüyoruz. Biz okul içerisinde hiç görmedik yani.

> Yani ben bir tepki almadım velilerden. Sadece başını vurma konusunda güvenliği açısından her önlemimizi, evet alıyoruz ama tabii ki bir tereddüt, bir kaygı oluşmadı değil. Ama sonradan alıştıkça, belirli şeyleri aştığımız zaman, aştık, o durumla karşı karşıya gelmedik herhangi bir sorunla (Ö31).

BEP hazırlama sürecinde en çok zorlanılan veya desteğe ihtiyaç duyulan herhangi aşamalar/süreçler ile ilgili olarak herhangi bir gereksinimi olmadığını belirten 8 okul öncesi öğretmeninden; 2'si kısa cevap vermiştir. 2 öğretmen okullarında bulunan rehberlik öğretmeninin yardımcı olduğunu belirtmiştir. 2 öğretmen daha önce özel rehabilitasyon merkezlerinde çalıştıkları için deneyimli olduklarını ve kullandıkları hazır programın faydalı olduğunu belirtmiştir. 1 öğretmen sık tekrar ve 21 gün kuralı ile öğrenciye davranış kazandırdığını belirtmiş, BEP hazırlama ile ilgili görüş ifade etmemiştir. 2 öğretmen öğrencilerinde problem olmadığını belirterek, BEP hazırlama ile ilgili görüş belirtmemiştir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Tartışma ve Sonuç

Bu bölümde elde ulaşılan sonuçlar araştırma soruları doğrultusunda aşağıda tartışılmıştır.

BEP Hazırlama Eğitimi ve Deneyimine İlişkin Tartışma ve Sonuç

Araştırmada okul öncesi öğretmenlerinin BEP hazırlama süreçlerindeki özel eğitim ve BEP hazırlama deneyimleri incelenmiştir. Elde edilen bulgular doğrultusunda araştırmanın alt temaları oluşturularak, sonuçlar ve tartışmalar aşağıdaki başlıklarda belirtilmiştir.

Araştırma bulguları okul öncesi öğretmenlerinin çoğunun hizmet öncesi eğitimleri sırasında özel eğitim konusunda dersler almış olmakla birlikte BEP hazırlama ve uygulama sürecinde sorun yaşadıkları sonucuna varılmıştır. Alınan derslerin de kuramsal ağırlıklı olduğu ve uygulamayı desteklemediği anlaşılmıştır. Bu doğrultuda eğitim fakültelerinde sınıf öğretmenliği lisans programında yürütülen "Özel Eğitim ve Kaynaştırma" başlıklı derse ilişkin yapılan çalışmada öğrencilere iki kredilik teorik bir ders içeriğinin sunulduğu ve onlara ders kapsamında kaynaştırma uygulamalarına ilişkin herhangi bir uygulama deneyimi fırsatı tanınmadığı kaydedilmektedir (Özan, 2019). Bu durum yalnızca sınıf öğretmenleri için değil eğitim fakültesinde öğrenim gören bütün öğretmenlik alanları için benzer durumu ortaya koymaktadır. Eğitim fakülteleri öğretim programlarında bazı seçmeli derslerle iyileştirme çalışmaları yapılmakla birlikte genel olarak özel eğitim uygulamaları komsunda sunulan eğitim hizmetinin yeterli olmadığı görülmektedir (İzci 2005; Uçuş, 2016; Yaralı; 2016).

Araştırma bulguları araştırmaya katılan öğrenmelerin (üçü dışında) neredeyse tamamının özel eğitim uygulamaları ve BEP geliştirme konusunda herhangi bir mesleki eğitim sürecine dâhil olmadığını göstermiştir. Bu durum öğretmenlerin, sürekli yenilenen ve dinamik bir yapısı olan özel eğitim uygulamaları konusunda sistematik ve sürekli bir eğitime olan ihtiyaçlarını ortaya koymaktadır. Benzer şekilde Özan (2019) tarafından gerçekleştirilen bir araştırma da hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim olanaklarına ilişkin elde edilen bulgular, sınıf öğretmenleri ile rehberlik ve psikolojik danışmanlık öğretmenlerinin son yıllarda dünya genelinde kabul gören yaşam boyu öğrenme olanaklarına yeterli düzeyde kavuşamadıklarını göstermektedir.

Araştırmada özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde öğretmenlik deneyimi olan öğretmenlerin BEP hazırlama süreçlerinde diğer öğretmenlerin yaşadığı pek çok sorunla yüzleşmedikleri ortaya konulmuştur. Öğretmenler rehabilitasyon merkezlerinde hem özel eğitime ihtiyacı olan bireylere ilişkin hem de onların eğitimleri için geliştirilmiş çeşitli bilgisayar programlarının kullanımına ilişkin deneyimlerinden yararlanarak daha kolay BEP hazırlayabildikleri ve uygulayabildikleri anlaşılmaktadır. Bu tür deneyimlere sahi olmayan öğretmenlerin çoğunlukta olduğu göz önüne alındığında özel eğitim uygulamaları konusunda temel bir eğitim ihtiyacı ortaya çıkmış olmaktadır.

Aklan yazında araştırma sonuçlarına benzer bulguların raporlandığı görülmektedir. Bu doğrultuda yapılan çalışmalar, öğretmenler için MEB tarafından düzenlenen çeşitli eğitim faaliyeti bulunmakla birlikte öğretmenlerin bu eğitimleri yetersiz buldukları ve özel eğitime ilişkin yetkinliklerin hizmet öncesi dönemde kazandırılması gerektiğini düşündüklerini göstermiştir (İzci, 2005; Toprak, 2018).

BEP Hazırlama Sürecine İlişkin Tartışma ve Sonuç

Araştırma sonucunda çalışmaya katılan öğretmenlerin yarısından fazlasının kaynaştırma eğitim uygulamaları için BEP hazırlamadığı anlaşılmıştır. Yasal mevzuatın, özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin sınıf içerisinde kaynaştırma eğitimi ile akranlarından geride kaldığı kazanımlarda eğitim uygulamalarının planlanmasını zorunlu kılmasına rağmen öğretmenlerin öğrencilerine BEP hazırlamıyor olmasının temel gerekçesinin *"BEP'i nasıl hazırlayacaklarını bilmiyor olmaları"* olduğu sonucuna varılmıştır. İdin (2016) tarafından yapılan araştırma ulaşılan sonuçları desteklemektedir. İlgili araştırma, öğretmenlerin özel gereksinimli öğrencilere ilişkin ve BEP hazırlama konusunda yeterli bilgi ve deneyime sahip olmadıklarını, BEP hazırlama sürecinin paydaşları olan ailelerle sağlıklı iletişim yürütülemediklerini ve MEB tarafından önerilen kaynakların da BEP hazırlama sürecinde yetersiz bulunduğunu olduğunu ortaya koymaktadır.

Araştırama bulguları okul öncesi öğretmenlerinin BEP hazırlama sürecinde öğrencilerin performans düzeyini belirlemeye yönelik hazırlama aşamasında her hangi bir planlama yapmadıkları yalnızca öğrenci hakkında var olan genel bilgiler ile yetindiklerini göstermiştir. Oysaki performans düzeyinin, tarama kontrol listeleri, anne-baba, öğretmen ve öğrenciyi tanıyan diğer bireylerle görüşmeler, günün farklı zamanlarında sınıf, ev, oyun ortamı gibi farklı yerlerde yapılan gözlemler, tıbbi ve sağlık bilgilerini, akademik, davranışsal ve iş örneklerini özetleyen, okul performansını içeren kayıtlar incelenerek ve psiko-eğitsel testler kullanılarak (formal, informal, ölçüt bağımlı ölçü araçları) belirlenmesi gerekmektedir (MEB, 2018).

Diğer taraftan MEB tarafından yayımlanan "Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Yol Haritası" başlıklı öğretmen kılavuzunda BEP hazırlarken öğrencinin performans düzeyi belirleme sürecinde "….*öğrencinin performansının değerlendirilmesi; genel müfredata göre nerede olduğu, güçlü yanları, eğitimsel gereksinimleri, gereksinim öncelikleri, öğrenme özelliklerinin belirlenmesini…* ön görülmektedir (MEB, 2004). Ayrıca alanyazında, öğretmenlerin öğrencilerinin performanslarını belirleme ve amaç saptamada sistemli bir çalışma içerisinde bulunmadıklarına yönelik bulgulara ulaşılmıştır (Nizamoğlu, 2006, Akt. Ilik, 2019). Yine diğer bir araştırmada, Akarsu ve Atbaşı (2021) öğretmenler tarafından hazırlanan BEP'lerin büyük çoğunluğunda özel eğitime gereksinimi olan bireylerin var olan performans düzeylerinin açık ve anlaşılır bir şekilde belirlenmediği ifade edilmektedir.

Alanyazında araştırma bulguları destekleyen çalışmaların yanında farklı sonuçları ortaya koyan daha sınırlı sayıda çalışma da vardır. Bunlardan birinde Avcıoğlu, zihin engelliler sınıf öğretmenlerinin BEP'i hazırlayıp kullandıkları, BEP hazırlarken ve uygularken herhangi sorunla karşılaşmadıklarını ancak özellikle ailelere, okul, idaresine, rehber öğretmene ve RAM'dan ilgili kişilerin desteklerine gereksinim duyduklarını belirtmişlerdir (Avcıoğlu, 2011). Ancak araştırma özel eğitim öğretmenliği alanından mezun olup, zihin engelliler öğretmenliği yapan bir örneklemde gerçekleştirildiği göz önüne alınmalıdır. Hizmet öncesi öğretim süreçlerinin tamamında özel eğitim alanının kuramsal ve uygulamalı becerilerini edinen hedef çalışma grubunun anlamlı bir farklılık oluşturması zaten beklenen bir olgudur. Aslında çalışma ile ulaşılan sonuçlar yalnızca özel eğitim öğretmenlerinin değil bütün öğretmenlerin özel eğitim uygulamaları konusunda yeterlik kazandırmasının gerekliliğini gözler önüne sermektedir

BEP İçin Genel ve Özel Amaçları Belirleme

Araştırma bulgularında BEP için genel ve özel amaçları belirleme çalışması yaptığını ve BEP için genel ve özel amaçları belirleme çalışması yapmadığını belirten okul öncesi öğretmenlerinin olduğu görülmüştür.

BEP hazırlama sürecinin bir diğer temel işlemi ise genel ve özel amaçların belirlenmesidir. Araştırma bağlamında öğretmenlerin BEP için genel ve özel amaçları belirlerken çeşitli değişkenleri göz önüne aldıkları anlaşılmaktadır. Ancak BEP hazırlayan öğretmenlerin önemli bir kısmı BEP hazırlama sürecinde özel eğitim ihtiyacı olan öğrencisine ilişkin genel ve özel amaçları belirlerken resmî olarak var olan BEP geliştirme biriminin kararlarını değil öğrencilerin sınıf içi gözlemleri, öğrenci ihtiyaçlarını gözeten kişisel kararlar aldıkları anlaşılmaktadır. Oysa BEP geliştirme biriminin kararlarının hem yasal olarak hem de özel eğitim uygulamalarının bilimsel bir gereği olarak '*bireyselleştirilmiş eğitim programı geliştirilmesi, uygulanması, izlenmesi, değerlendirilmesi sürecinde, bireyin gereksinimleri*

doğrultusunda kurum içi düzenlemelerinin yapılmasında" (MEB, 2004), öncelikli olarak dikkate almak gerekmektedir. Bununla birlikte araştırma sonucunda öğretmenlerin BEP genel ve özel amaçlarının belirlenmesi sürecinde bilgi ve deneyim eksikliği olduğu ve ilgili içeriklere nasıl ulaşacaklarını bilmedikleri anlaşılmıştır. Bu doğrultuda sürece rehberlik edecek BEP geliştirme ekiplerinin yeterince etkin çalışmadıkları söylenebilir. Benzer şekilde BEP hazırlama süreci önündeki temel engeller Avcıoğlu (2011)'da BEP ekip üyelerinin düzensiz çalışması, kurulda alınan kararların uygulamaya geçirilememesi, okul idarecilerinin ekibi desteklemede yetersiz kalması, BEP'i uygulayacak olan personelin donanımının kısıtlı olması biçiminde sıralanmaktadır. Yine başka bir araştırmada, BEP hazırlama sürecinde öğretmenler tarafından, BEP'te yer alan yer alan uzun dönemli hedefler için ölçüt yazılmadığı, BEP'te yer alan akademik olmayan becerilere yönelik hazırlanmış kısa dönemli hedefler için ölçütler yazılmadığı ifade edilmektedir (Akarsu & Atbaşı 2021).

Destek Eğitim Sürecini Belirleme

Araştırma sonucunda öğretmenlerin BEP sürecinde destek eğitimi uygulamalarına ilişkin çeşitli sorunlar yaşadıkları ve farklı uygulamalara başvurdukları anlaşılmaktadır. Araştırma kapsamında öğrenciler için destek eğitim uygulamalarının bir kısmının okulda destek eğitim odalarında sürdürüldüğü geriye kalan çoğunluğunun ise çoğunlukla rehabilitasyon merkezleri tarafından sağlandığı görülmektedir. Bu ailelerin çoğunlukla çocuklarının ihtiyaçları doğrultusunda, okul öncesi döneminden önce rehabilitasyon merkezlerinden destek eğitim almaya başladıkları anlaşılmaktadır. Dolayısıyla bu öğrencilerin destek eğitimden yararlanması için BEP geliştirme birimi ve öğretmenler tarafından ayrıca yönlendirme yapılmadığı söylenebilir. Yine bu öğrencilerin okul öncesi yaş grubunda iken destek eğitim ihtiyaçlarının devam edip etmediğinin öğretmenler ve BEP geliştirme birimi tarafından takip edilmesi gerekmektedir.

Destek odası eğitiminin temel amacı, sunulacak destek hizmetleri ile genel eğitimden ayrılmadan eğitimine devam edebilecek öğrencilerin, dil becerilerinde ve akademik alanda desteklenerek ve davranışsal ve sosyal problemleri önlenerek genel sınıf ortamına başarıyla katılmasını sağlamaktır (Talas vd., 2016). Okullarda destek eğitim odasının açılması ve uygulanması ile ilgili olarak Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinin (MEB, 2021) 25. maddesi a bendinde; "*eğitim alacak öğrenciler, bu öğrencilere okutulacak dersler ile öğrencilerin alacağı haftalık ders saati BEP Geliştirme Birimi'nin kararı doğrultusunda belirlenir"* ibaresi yer almaktadır. Bu doğrultuda okulda destek eğitimi ihtiyacı olan özel eğitim öğrencilerinin öğretmenleri tarafından fark edilmesi, BEP Geliştirme Birimi'nde görüşülmesi ve destek eğitimden yararlanması çocuğun yararına olacağı düşünülerek iş ve işlemler yapılması

öngörülmektedir. Araştırmalar birçok öğretmenin kaynaştırma sürecinde öğrencilerinin akranlarından geri kaldıklarını ifade ettiklerini ve bu geri kalma durumunun destek odası eğitimi ile giderileceğini düşündükleri göstermektedir (Talas vd., 2016). Ayrıca, destek eğitim odasında ve kaynaştırma ortamlarında çalışan öğretmenlerin bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlama sürecinde kaynaştırma öğrencisi olan okullarda destek eğitim odalarının açılması ve de yaygınlaştırılmasının gerekli olduğu savunulmaktadır (Şahin & Gürler, 2018). Ayrıca destek eğitiminden faydalanan öğrencisi olan öğretmenlerin bilgi düzeyinin diğer meslektaşlarına göre daha yüksek olacağı ve kaynaştırma sürecinde daha az güçlük yaşayacağına işaret edilmektedir (Söğüt & Deniz, 2018).

Öğretim ve Değerlendirmede Kullanılacak Yöntem ve Materyallerinin Belirlenmesi

BEP hazırlama sürecinde öğretim ve değerlendirmede kullanılacak yöntem ve teknik, araç gereç ve eğitim materyallerinin belirlenmesi oldukça önemli bir adımı oluşturmaktadır. Araştırma bağlamında öğretmenler ilgili süreçte çeşitli yöntem ve materyalleri işe koştuklarını ifade etmişlerdir. Bu seçimler içerisinde, gösterip yaptırma, anlatım, soru cevap, oyun/drama, ve akran eğitimi daha sık kullanımla dikkati çekmektedir. Öğretmenlerin çoğunun bir ya da birden fazla yöntem tekniği birlikte kullandığını dolayısıyla sınıfta öğrencinin eksiklikleri ve ihtiyaçları doğrultusunda yöntem ve teknikleri belirledikleri söylenebilir. Ancak yöntem ve materyal seçiminde BEP birimi kararları dahilinde özel eğitim süreçlerini önceleyen sistematik bir yaklaşım yerine duruma uygun ve anlık ihtiyacı gidermeye dönük kaygıların etkili olduğu anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin bilgilerinin sınırlı olduğu savunan araştırmalarda (Sucuoğlu vd., 2014) ilgili eksikliğin hizmet öncesi öğretmen eğitimiyle yakından ilişkili olduğu vurgulanmaktadır. Bu doğrultuda hizmet öncesinde özel eğitim ve kaynaştırma konulu derslerde öğretmen adaylarına özel gereksinimli çocuklar ve kaynaştırmaya ilişkin genel bilgiler aktarıldığı ancak kaynaştırma uygulamalarında kullanılabilecek özel tekniklere ve stratejilere yer verilemediği ifade edilmektedir (Praisner, 2003, Akt. Sucuoğlu vd., 2013). Benzer bir şekilde Akarsu ve Atbaşı (2021)'da öğretmenler tarafından, hazırlanan BEP'lerin büyük çoğunluğunda öğretimi yapılacak becerilerin öğretimi ve değerlendirilmesi için gerekli olan yöntem ve teknikleri ayrıntılı olarak belirtilmediği sonucunu raporlamışladır.

Araştırmada kapsamında okul öncesi öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi sürecinde kullandıkları eğitim araç gereç ve materyallerin seçiminde, özel eğitim öğrencilerinin ilgi ve ihtiyaçlarından çok okul öncesi eğitiminin gereklerinin dikkate alındığı söylenebilir. Öğretmenlerin kendi sınıflarının genel yaş özelliklerini dikkate alan tercihlerde bulunma eğiliminde oldukları anlaşılmaktadır.

Bu doğrultuda MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Genel Müdürlüğü tarafından 2017 yılında bir "*Özel Eğitim Materyalleri Kataloğu*" yayınlanmış olup, katalogda 66 farklı eğitim materyalinin yer aldığı ve okul özellikleri dikkate alınarak katalogda yer alan materyallerin I. ve II kademedeki okullara gönderilmesi öngörülmüştür (MEB, 2017). Araştırma kapsamında görüşlerine başvurulan öğretmenlerin hiçbirinin kaynaştırma sürecinde öğretmenlerin bu materyallerin varlığı konusunda herhangi bir bilgi paylaşmamış olması ilgili katalogda yer alan özel eğitim materyallerinin okullarına ulaştırılmamış olduğunu sonucuna ulaştırmaktadır. Oysa öğretmenlerin bu yardımcı materyal ve öğretim teknolojileri ile kaynaştırma eğitimi sürecini daha verimli sürdürebilecekleri açıktır. Benze şekilde alanyazında çeşitli yardımcı teknoloji ve uygulamaların uygun öğretim yöntemleri ile birlikte eşgüdümlü olarak kullanıldığında, yetersizlikten etkilenen öğrencilerin akademik başarılarında da ilerleme sağladığı (Kim vd., 2003, Akt. Aslan, 2018) tespit edilmiştir. Diğer taraftan öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi uygulamalarında destek almak istedikleri konuların başında eğitim ve öğretim materyallerininim hazırlanma süreçlerinin geldiği ancak materyaller konusunda nereden ve nasıl destek alacaklarını tam olarak bilmedikleri de vurgulanmaktadır (Akkoyunoğlu, 2019). Habiboğlu (2018) ise ilkokullarda çalışan sınıf ve rehber öğretmenlerinin özel eğitim materyallerini kullanma konusunda BEP geliştirme birimine başvurduklarını ve okul idarecilerinden destek alma yoluna gittiklerini raporlamaktadır.

Eğitim Ortamlarının Düzenlemesi

BEP hazırlama süreçleri arasında yer alan eğitim ortamlarında düzenlemesi için öğretmenlerin farklı yaklaşımlar tercih ettiği anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin yarıya yakınının eğitim ortamlarını düzenlerken genel olarak öğrencilerin fiziksel güvenliklerini sağlamayı önceledikleri ve öğrencilerle bire bir ilgilenmeyi esas aldığı ve bazen de gölge abla uygulamasına başvurdukları anlaşılmaktadır. Ancak geriye kalan çoğunluğun özel eğitim öğrencileri için sınıf ortamında herhangi bir düzenleme yapma yoluna gitmediği, kaynaştırma öğrencilerinin diğer öğrencilerle aynı eğitim ortamını kullanmasını izin verdiği görülmektedir. Öğretmenlerin eğitim ortamlarının düzenlemesi konusunda yeterince bilgi ve deneyime sahip olmadıkları anlaşılmaktadır. Ayrıca sınıf mevcutlarının kalabalık olmasının ve bazı durumlarda sınıflarda birden çok kaynaştırma öğrencisin bulunmasının eğitim ortamı uyarlamalarının önünde önemli engeller olduğu düşünülmektedir. Öğretmenlerin kaynaştırma eğitiminde ortam düzenlemelerine ilişkin yapılan çalışmalar okullarda fiziksel düzenlemelerin en çok tuvaletlerde yapıldığı, sınıflarda ise fiziksel düzenlemelerin öğrencilerin tahtayı rahatça izleyebileceği bir yere oturtulması gibi sınırlı bir alanda gerçekleştirildiğini göstermektedir (Akkoyunoğlu, 2019). Bolat ve Ata (2017), ise okul yöneticilerinin kaynaştırma eğitimi alan

çocukları sınıflara yerleştirirken sınıf mevcutlarını dikkate aldığını ve bunun için her hangi bir ön hazırlık yapmadığını vurgulamaktadır. Yine aynı araştırmacılar okullarda kaynaştırma eğitimi alan çocuklara yönelik okullarındaki en yaygın fiziksel ortam düzenlemelerinin rampalı merdiven düzenlemesi ile tuvalet ve lavabo düzenlemesi ile sınırlı kaldığını, bazı okullarda ise hiçbir düzenlemenin yapmadığını raporlamaktadırlar.

Davranış Problemlerine Yönelik Tedbir Alma Süreci

Öğretmenlerin BEP hazırlama sürecinde çeşitli tedbirler aldığı anlaşılmaktadır. Genel olarak öğretmenler problemli davranışlarla başa çıkabilmek için, pekiştireçler vermek, uzman kişilerden yardım almak, sınıfta stajyer öğrenci ve gölge abla başka birini bulundurmak ve aile yardımını almak gibi tedbirlere başvurmaktadır. Kaynaştırma sürecinde davranış problemlerini konu edinen araştırmalar benzer sonuçları ortaya koymaktadırlar. Bunlardan birinde "öğretmenlerin çeşitli davranış problemlerine daha çok pekiştireçler (özel, nesnel, sosyal, sembolik) kullanarak müdahalede bulundukları, buna ek olarak öğrencilerin sevildiklerini anlamalarını sağlamaya çalıştıkları, hayatın olumlu yönlerini gösterdikleri ve ayrıca düzenli ödev kontrolü yaptıkları ortaya konulmuştur (Çelik & Eratay, 2007). Diğer taraftan araştırma sonuçları okul öncesi öğretmeleri arasında özel eğitim öğrencilerinin davranış problemlerine yönelik herhangi bir tedbir almayanlar olduğunu da göstermektedir.

Araştırmaya dahi ol olan öğretmenlerin çoğunluğunun kaynaştırma sürecinde özel eğitim öğrencilerinde görülen davranış problemlerine yönelik tedbirler alarak uygulandığını ifade etmelerine rağmen, BEP'lerde bununla ilgili genel amaç, özel amaç ile ilgili hedef belirlemedikleri de görülmüştür. Dolayısıyla davranış problemlerine ilişkin sistematik bir tedbir alma sürecinin işe koşulmadığı söylenebilir. Benzer bir sonuç Akarsu ve Atbaşı (2021), tarafından da belirtilmektedir. İlgili araştırmada, öğretmenler tarafından, hazırlanan BEP'lerin büyük çoğunluğunda, davranış problemlerini önlemeye ya da azaltmaya yönelik alternatif hedeflere yer verilmediği otaya konulmaktadır. Bu bağlamda öğretmenlerin davranış problemlerine yönelik tedbir alma sürecinde daha çok herhangi bir planlamaya dayanmayan sınıf içerisinde gözleme dayalı ve anlık kişisel tedbirler almayı tercih ettiği söylenebilir.

BÖP Hazırlama Sürecine İlişkin Tartışma ve Sonuç

Bireyselleştirilmiş eğitim programı geliştirme sürecinin en önemli adımlarından birisi de BÖP'lerin yani bireyselleştirilmiş öğretim planlarının hazırlanmasıdır. Araştırmaya dahil olan öğretmenlerin çoğunun BÖP hazırlamıyor olması aslında BEP geliştirme sürecinin zaten işlevsel olarak gerçekleşmediğini göstermektedir. Öğretmenlerin bu süreçte BÖP hazırlamak yerine etkinlik planlarında uyarlamalar yapmakla yetindiği anlaşılmaktadır. Ancak günlük

plana uyarlama cümlesinin yazılması BÖP hazırlamak olarak değerlendirilemeyecek sınırlılıkta bir etkinlik olarak değerlendirilmektedir. BÖP hazırlama konusunda eksiklik ve yetersizlikler BEP sürecini doğrudan etkileyebilecek bir risk olarak kabul edilebilir. Araştırma sürecinden öğretmenlerin BÖP hazırlamaya ilişkin bilgi ve deneyim eksiklikleri olduğu anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda Akarsu ve Atbaşı (2021) öğretmenler arasında BEP hazırlama konusunda uygulama birliğinin olmadığı ve öğretmenlerin BEP içeriğini oluşturmak ile ilgili bilgi eksiklerinin olduğu saptanmasını yapmaktadır. BEP hazırlama sürecinde yalnızca öğretmenlerin değil ekibin bir parçası olan okul yöneticilerinin de yeterli bilgiye sahip olmadığı araştırma bulgularında yer almaktadır (Bolat & Ata, 2017). Benzer sonuçların elde edildiği bu araştırmayla ulaşılan bulgular da öğretmenlerin genel olarak BEP hazırlama süreci hakkında yeterli bilgi ve deneyime sahip olmadıkları sonucuna ulaştırmaktadır.

Araştırma bağlamında BÖP hazırladığını belirten öğretmenlerin ise BÖP hazırlama sürecinde çoğunlukla okul öncesi programını dikkate aldıkları anlaşılmaktadır. Oysa BÖP'ler öğrencilerin BEP'lerinde belirtilen uzun ve kısa dönemli amaçlara göre yapılması gerekmektedir (MEB, 2004, 2010, 2018). Bulgular öğretmenlerin BEP ve BÖP ilişkisi konusunda yeterince bilgi sahibi olmadığını göstermektedir. Ancak BEP'lerin başarısı hazırlanan öğretim planlarıyla doğrudan ilişkili olduğu açıktır. Benzer şekilde Bricker'de okul öncesinde kaynaştırma sürecinin başarısının, öğretmenlerin öğretim ortamında düzenlemeler yapmaları, çocukların uygun davranışları kazanmaları için uygun öğretim yöntemi ve stratejileri kullanmaları, öğretimi uyarlamaları ve tüm çocuklara eşit öğrenme fırsatları sağlamaları ile yakından ilişkili olduğunu savunmaktadır (Bricker, 2000, Akt. Sucuoğlu, vd., 2013).

Bu doğrultuda Temiz ve Rakap (2017), araştırmaları bağlamında kaynaştırma sürecinde gerekli uyarlamaların (fiziksel ortam ve yöntem-teknik) yapıldığı en yaygın özel gereksinim grubunun işitme yetersizliği olanlar olduğunu; buna karşın öğrenme güçlüğü, konuşma bozukluğu, duygusal ve davranış bozuklukları olan çocuklar ile otizmli çocuklar için uyarlama çalışmalarının yok denecek kadar az sayıda olduğunu belirtmektedir. Bunun temel gerekçelerinden birisinin işitme kaybı olan çocuklara görsel materyal kullanılmasının, planlamanın, materyal bulmanın ve organizasyonun nispeten kolay olduğu düşüncesi olabileceğini belirtmektedir.

Gerçekleştirilen araştırma çalışmaya katılan okul öncesi öğretmenlerinin çoğunlukla BÖP hazırlamadığını ortaya koymaktadır. Mevcut durum doğal olarak BÖP değerlendirmelerine de yansımaktadır. Öğretmenlerin BÖP'leri okul öncesi öğretim sürecinde hazırladıkları etkinlik planlarına dayandırmaları nedeniyle değerlendirmede de temel ölçüt

olarak okul öncesi programı kazanımları karşımıza çıkmaktadır. Öğretmenler arasında ayrıca BÖP hazırlama yerine öğrenci gelişim gözlem formuna not alma tercih edenlerde bulunmaktadır. Ancak çalışmaya katılan öğretmelerin çoğunluğunun BÖP'ler için herhangi bir değerlendirme çalışması yapmadığı anlaşılmıştır. BÖP hazırlama, BÖP kaynakları ve BÖP değerlendirmesi dikkate alındığında öğretmenlerin BÖP hazırlama ve uygulama ve değerlendirme süreçlerinde temel bilgi ve deneyim eksiklikleri olduğu söylenebilir. Araştırma kapsamında yapılan görüşmelerden daha önceki mesleki yaşamında özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi deneyimi olan öğretmenlerin tamamının BÖP hazırlama, uygulama ve değerlendirme süreçlerini özel eğitim uygulamalarına ve yönetmeliklere göre uygun bir şekilde sürdürdükleri anlaşılmıştır. Bu sonuç öğretmenlerin özel eğitim uygulamalarına ilişkin bilgi ve becerilerinin hizmet öncesi öğretim süreçlerinden daha çok özel eğitim kurumlarındaki mesleki deneyimlerine dayandığının bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

BEP İzleme ve Değerlendirme Sürecine İlişkin Tartışma ve Sonuç

Kaynaştırma eğitim sürecinde hazırlanan BEP'lerin hazırlanması ve uygulanması kadar izlenmesi ve değerlendirilmesi de önem taşımaktadır. Belirlenen hedeflere ulaşılıp ulaşılmadığını belirlemek için kullanılacak değerlendirme yöntemi ve ölçütleri, BEP'te yer alması gereken bir diğer öğedir. İzleme, sistematik olarak uygulayıcılardan bilginin toplanması ve bu bilginin düzenli aralıklarla belirlenmiş olan amaçlarla karşılaştırılmasıdır (Kargın, 2007).

Araştırma bağlamında öğretmenlerin BEP İzleme ve değerlendirme sürecini işletirken çeşitli yaklaşımları benimsedikleri anlaşılmaktadır. Öğretmenler BEP izleme ve değerlendirme adımlarını uygulamanın yanı sıra, gelişim gözlem formunu değerlendirme amacıyla kullanmayı da tercih etmektedirler. Oysa izleme ve değerlendirme süreçlerinde BEP amaçları temel ölçütler arasında yer almalıdır (MEB, 2004). Ayrıca BEP izleme ve değerlendirmesi söz konusu olduğunda BEP ekibinin rol alması gerektiği açıktır (MEB, 2018). Ancak araştırma sürecinde öğretmenlerin BEP izleme ve değerlendirme süreçlerinde BEP ekibi ile etkin bir işbirliği yaptığını gösteren bulgulara rastlanmamıştır. Ayrıca doğrudan BEP değerlendirmesi yapmadığını belirten birçok öğretmene de rastlanmıştır. Böyle bir yaklaşımla izleme ve değerlendirilmesi yapılmayan bir öğretim uygulamasının nasıl başarıya ulaşacağı çeşitleri şüphe ve soru işaretleri uyandırmaktadır. Öğretmenlerin BEP hazırlama ve uygulama süreçlerindeki bilgi ve deneyim eksikliği doğal olarak ilgili programların değerlendirme süreçlerine de yansıyacaktır. Yeterince gerçekleştirilmeyen izleme ve değerlendirme etkinlikleri BEP'lerin etkisini ve başarısını doğrudan etkileşebilecek temel değişkenlerdendir (MEB, 2018). Alanyazında öğretmenlerin; BEP sürecinin değerlendirilmesi gerektiği

konusunda bilgi sahibi olduklarını, ancak etkili bir şekilde nasıl değerlendirecekleri konusunda yeterince bilgi ve deneyime sahip olmadıkları vurgulanmaktadır (Avcıoğlu, 2011).

Kargın (2007), BEP süreçlerinde gerçekleştirilen izleme etkinliklerinin iki temel amacı olduğunu belirtmektedir. Bunlardan ilkinin, BEP'i uygulamakla yükümlü olan uzmanlara, kullandıkları yöntemlerde gerekli değişiklikleri yapmak için sistematik olarak veri sağlamak, diğerinin ise BEP'in uygulanmasını, planlanmış programın etkililiğini ve uygunluğunu değerlendirmede kullanılacak verileri BEP ekibine sağlamak olduğu vurgulanmaktadır. Ayrıca BEP'in, öğrencinin uygulanmakta olan BEP ile iyi bir gelişme gösterip göstermediğini anlamak ve programda değişikliklerin gerekli olup olmadığına karar vermek için değerlendirmesi gerektiğini de ifade etmektedir. Dolayısıyla yetersi izleme ve değerlendirme geliştirilen programların etkililiğinin sorgulanmasının bir aracı olarak nitelendirilebilir. Programın amaçlarına ulaşma düzeyinin yoklanması program geliştirme sürecinin ayrılmaz bir parçasıdır (Demirel, 2007; Erden, 1998).

Bu bağlamda BEP geliştirme ekibi bir çözüm kaynağı olarak işe koşulabilir. Benzer şekilde Silva ve Morgado (Akt. Avcıoğlu, 2011) okulda özel eğitim ekibinin koordinasyonlu bir biçimde destekleyici öğretmenlerin, çalışmalarının izlenmesinin önemli olduğunu belirterek BEP benzeri bir yapıyı vurgulamışlardır. Ülkemizde özel eğitim uygulamalarını düzenleyen yasal mevzuat içerisinde yer alan Özel Eğitim Yönetmeliği'nin 48. maddesinde de; "okullarda BEP geliştirme biriminin kurularak, BEP'lerin hazırlanması, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesi ile ilgili çalışmalarda koordinasyonu sağlaması gerekliliği açıkça belirtilmektedir (MEB, 2020). Yönetmelikten de anlaşılacağı üzere kaynaştırma sürecinde öğrencilerin gelişimini takip etmek ve değerlendirmek BEP ekibini ana görevleri arasındadır. Yönetmeliklerde tanımlanan BEP ekibinin eğitimin bireyselleştirilmesi sürecinin her aşamasında öğretmenlere rehberlik edebileceğinin öngörüldüğü anlaşılmaktadır. Benzer şekilde alanyazında kaynaştırma sürecinde, sınıf öğretmeninin BEP hazırlama, uygulama, değerlendirme aşamasında karar verecek tek mercii olamadığı BEP birim üyeleri ile iletişim halinde olarak zamanla yaşadığı bilgi eksikliğini gidermesi olağan olduğu vurgulanmaktadır (Söğüt & Deniz, 2018).

Araştırma kapsamında okul öncesi öğretmenlerinden daha önceki mesleki yaşamlarında özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi deneyimi olanların sistematik olarak BEP değerlendirme işlemleri yaptığı anlaşılmaktadır. Ayrıca Aile Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na bağlı kurumlarda çalışan öğretmenlerden özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilere ilişkin aylık gelişim rapor istendiği için düzenli olarak izleme ve değerlendirme işlemleri yaptıkları görülmüştür. Bu

farklılık özel eğitim uygulamalarına ilişkin edinilen deneyim ve ilgili uygulamalara maruz kalmakla açılanabilir.

BEP Hazırlama Süreci Sorun Alanları

Araştırma sürecinde okul öncesi öğretmenlerinin BEP hazırlama sürecinde pek çok alanda çeşitli sorunlarla yüzleştikleri anlaşılmaktadır. Bu bağlamda öğretmenlerin en çok velilerle ilgili sorunlar yaşadıkları anlaşılmıştır. Velilerin çocuklarının özel gereksinim durumunu kabullenmemesinin ve bu doğrultuda çocuklarına özel gereksinimi olamayan öğrenciler gibi davranılması konusunda yoğun talep ve beklentilerinin kaynaştırma sürecinde öğretmenleri zorladığı anlaşılmaktadır. Diğer taraftan araştırma sonuçları yalnızca özel gereksinimi olan çocukların velilerinin değil özel gereksinimi olmayan çocukların velilerin de kaynaştırma sürecine ilişkin olumsuz tutum ve yaklaşımların BEP uygulama süreçlerinde öğretmenleri olumsuz etkileyen bir diğer olumsuz durum olarak ortaya çıkmaktadır. Ayrıca özel eğitime ilişkin yeterince bilgi sahibi olmayan velilerin müdahalelerinin de öğretmenlerin BEP uygulama sürecine olumsuz yansıdığı anlaşılmıştır. Dolayısıyla veli desteğinin ve işbirliğinin kaynaştırma eğitimi uygulamalarında en önemli değişkenlerden biri olduğu anlaşılmaktadır. Alanyazın da benzer şekilde, özel eğitim konusunda bilgili ailelerin aile katılım çalışmalarını verimli hale getirebileceği (Ilik, 2019) ve BEP hazırlık sürecine ailelerin katılımının -desteğinin- gerekli olduğu vurgulanmaktadır (Tortop & Dinçer (2016). Ancak alanyazın öğretmenlerin kaynaştırma sürecinde, hem normal gelişim gösteren hem de özel gereksinimli çocukların ailelerinden kaynaklı sorunlar yaşadıklarını da vurgulamaktadır (Altun & Gülben, 2009).

Araştırma kapsamında kaynaştırma eğitimi sürecinde öğretmenlerin diğer bir temel sorun alanının ise özel eğitim uygulamaları ve BEP hazırlama konusunda gerekli bilgi ve deneyim eksikliği olduğu anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda öğretmenler özellikle özel eğitime ilişkin bilgi ve beceri kazanaduracak eğitim uygulamalarına ihtiyaç duyduklarını özellikle vurgulamaktadırlar. Öğretmenlerden elde edilen verilerden temel eğitim ihtiyacının BEP hazırlama, öğretim materyali geliştirme ve BEP değerlendirme süreçlerinde yoğunlaştığı anlaşılmaktadır. Yapılan görüşmelerde öğretmenler tarafından BEP sürecine ilişkin sıklıkla "*işin içinden tam çıkamadım*' ifadesinin kullanılması aslında bulundukları durumu göz önüne sermektedir. Öğretmenler özel eğitim uygulamalarının öneminin farkında olmakla birlikte bu süreci nasıl yönetecekleri konusunda gerekli bilgi ve beceriye yeterince sahip olmadıkları görülmektedir. Alanyazında kaynaştırma eğitimi ve eğitimin bireyselleştirilmesi süreçlerinde görev alan öğretmenlerin kendilerini yetersiz bulduklarına ve bilişsel düzeyde eksikliklerinin olduğuna dair pek çok çalışamaya rastlanmaktadır. Çuhadar (2006), yönetici ve öğretmenlerin

BEP ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmadıkları aktarırken, Akarsu ve Atbaşı (2021), öğretmenler arasında BEP hazırlama konusunda uygulama birliğinin olmadığını bu durumun BEP'e ilişkin bilgi eksikliğinden kaynaklandığını belirtmektedir. Varlıer (2004), Altun ve Gülben (2009), Bozarslan ve Batu (2014), Yazıcı ve Akman (2017) gibi pek çok araştırmacı öğretmenlerin yeterli bilgiye sahip olmadıklarını ve bunun kaynaştırma sürecinde çok önemli bir sorun alanı olduğunun altını çizmektedir. Öğretmenlerin BEP hazırlama süreçlerine odaklanan bir diğer çalışmada Akkoyunoğlu (2019) öğretmenlerin çoğunun BEP konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları, BEP'i hangi materyallerle zenginleştireceklerini ve hangi ölçütlerle değerlendireceklerini BEP ile ilgili nereden destek alacaklarını bilmediklerini belirtmektedir.

Araştırma sonuçları öğretmenlerin yalnızca BEP hazırlama süreçleri konusunda değil özel gereksinimli öğrencilerin sağlığını koruma ve fizyolojik ihtiyaçlarını giderme bağlamında da desteğe ihtiyaçları olduğu göstermektedir. Öğretmenler özel eğitim öğrencilerinin sağlığı ve güvenliği ile ilgili konularda kendilerini yetersiz bulmakta ve okullarda benzer konularda kendilerine destek olacak sağlık personellerinin ya da ilgili uzmanların istihdam edilmesi ya da ilgili kuruluşlardan destek alınması konusunda ortak görüşler ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda özel eğitim sürecinde özelleşmiş kuruluşlar olan RAM'ların önemi ortaya çıkmaktadır. Özel eğitime gereksinimi olan öğrenciler için tanılama, yerleştirme, izleme ve gerektiğinde destek hizmetler sağlama görevi resmi olarak MEB'e bağlı olan *Rehberlik ve Araştırma Merkezlerine* verilmiş bulunmaktadır (Eripek, 2004). Bu doğrultuda il veya ilçelerdeki rehberlik hizmetleri ile özel eğitim hizmetlerinin planlanması, koordineli bir şekilde yürütülmesi, sunulan hizmetlerin izlenmesi ve değerlendirilmesinin sağlanması rehberlik ve araştırma merkezleri tarafından yürütülmektedir. (MEB, 2017). RAM'lar BEP hazırlama, uygulama ve değerlendirme süreçlerinde en önemli paydaşlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. RAM yalnızca tüm bu süreçlere danışmanlık yapmakla kalmayacak aynı zamanda kurumlar arası koordinasyon ihtiyacına da cevap verebilecektir. Bu doğrultuda uzmanlık alanı özel eğitim olmayan öğretmenlerin yanında, özel eğitim öğretmenlerinin de BEP hazırlarken RAM'dan ilgili uzman kişilerin desteklerine gereksinim duyduklarını belirtmektedir (Avcıoğlu, 2012).

Araştırma sonuçları öğretmenlerin özel eğitim uygulamaları sırasında özel eğitim sınıfına ihtiyaç duyduklarını göstermektedir. Öğretmenler tam ve yarı zamanlı kaynaştırma alan öğrencilere eğitim verebilen özel eğitim sınıflarının öğrencilerin destek eğitim ihtiyaçlarının karşılanabileceğini düşüncesine sahiptirler. Ancak alan yazında özel eğitim sınıflarına ilişkin farklı değerlendirmeler bulunmaktadır. Bu bağlamda bir taraftan öğrencilerin özel eğitim gereksinimlerinin daha fazla dikkate alınıyor olması özel eğitim sınıflarının bir artısı olarak

görülürken diğer taraftan öğrencilerin daha sınırlandırıcı sınıflarda öğrenim görmesinin kazanımları üzerinde olumsuz etkiler yapabileceği de savunulmaktadır (Demir & Kale, 2018).

Diğer taraftan araştırma sınıf mevcutlarının fazlalığının eğitimin bireyselleştirilmesi önünde önemli bir engel olarak kabul edildiğini ortaya koymaktadır. Öğretmenler BEP uygulama süreçlerinde öğrencilerle etkili bir şekilde iletişim kurulabilmesi için sınıf öğrenci sayılarının azaltılması gerektiği düşünmektedirler. Benzer şekilde Akkoyunoğlu (2019), sınıfın mevcudunun ve sahip olduğu imkânların yetersizliğinin BEP uygulamayı güçleştirdiği ifade edilmektedir. Can ve Gündüz (2012) sınıf mevcutların kalabalık olmasının kaynaştırma eğitimlerini olumsuz yönde etkilediğini vurgulamaktadır. Diğer taraftan araştırmalar, sınıf mevcutlarının kalabalık olması nedeniyle öğretmenlerin kaynaştırma eğitimi uygulamaları sırasında sınıflarında bir özel eğitim uzmanının bulunmasını gerektiğini düşündüklerini de ortaya koymaktadır (Bozarslan & Batu, 2014). Benzer şekilde Şahin ve Gürler (2018) öğretmenlerin materyal desteklerinin olmamasının ve sınıf koşullarının yetersizliğinin BEP'in uygulanmasını güçleştirdiği, her engelli öğrenci için ayrı ayrı BEP hazırlamanın çok zor olduğu, sınıfların kalabalık olmasının BEP hazırlanmasını güçleştirdiğini belirtmektedir.

Araştırma sonuçları okul öncesi öğretmenlerinin genel olarak Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı hazırlama, uygulama ve değerlendirme süreçleri konusunda yeterince bilgi ve deneyim sahibi olmadıklarını; uygulama pratikleri konusunda sorunlarının olduğunu, kaynaştırma süreçleri konusunda bilgilendirilmeye ihtiyaçları olduğunu düşündüklerini göstermektedirler. Gerçekleştirilen araştırma ile erken çocukluk eğitimi sürecinde kaynaştırma eğitimi için hayati öneme sahip olarak Bireyselleştirilmiş Eğitim Programının hazırlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi süreçlerinde öğretmenlerin kuramsal ve uygulama yeterliklerinin geliştirilmesi gerektiği ve bu doğrultuda temel ihtiyaç alanlarının belirlenerek çözüm önerileri geliştirilmiştir. Ulaşılan sonuçlar alanyazında yer alan görece sınırlı sayıdaki ilgili araştırma sonuçlarıyla da uyum göstermektedir.

Öneriler

Araştırmada yer alan BEP, özel eğitimli öğrenciler için her kademede hazırlanarak uygulanmaktadır. BEP, ilgili yasa ve yönetmeliklerle zorunlu hale getirilmiştir. Okul öncesi dönemde de uygulanan bir eğitim programı olup, öğretmenlerin görüşleri alınarak incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre araştırmacılar ve uygulayıcılar için öneriler oluşturularak aşağıda verilmiştir.

Araştırmacılar İçin Öneriler

1. BEP hazırlama süreçlerini konu edinen farlı araştırma yöntemlerinin işe koşulduğu araştırmaları gerçekleştirilebilir. Özellikle eylem araştırmaları ile yürütülecek çalışmalar eğitimin bireyselleştirilmesi sürecinde katkılar sağlayabilir.
2. BEP izleme ve değerlendirme süreçlerine odaklanan araştırmaları gerçekleştirilebilir.
3. BEP süreçlerinin etkililiğini araştıracak boylamsal araştırmalar tasarlanabilir.

Uygulayıcılar İçin Öneriler

1. Araştırma sonuçları öğretmenlerin hizmet öncesi eğitimleri sırasında özel eğitime ilişkin gerekli teorik ve uygulamalı eğitimi almadıklarını göstermektedir. Bu doğrultuda öğretmenlere sürekli ve özelleştirilmiş eğitim desteği sağlayacak düzenlemeler yapılabilir.
2. Öğretmenlerin BEP hazırlama süreçlerini destekleyecek kuramsal ve uygulamalı eğitimler düzenlenebilir.
3. Öğretmenlerin BEP değerlendirmesi konusunda teorik ve uygulamalı eğitim süreçleri düzenlenebilir.
4. Öğretmenlerin BEP performans düzeyini belirleme çalışmalarını kayıt altına almalarını kolaylaştıracak veri kayıt sistemleri oluşturulabilir.
5. Kaynaştırma süreçleriyle ilişkili birim ve kişiler arasında koordinasyon ve paylaşımı sağlayacak elektronik altyapılar geliştirilebilir.
6. Araştırma sonuçları öğretmenler kaynaştırma süreçlerinde ihtiyaç duyacağı materyallerin yetersiz olduğunu ve öğretmenlerin materyal hazırlama konusunda yeterli bulmadıklarını ortaya koymuştur. Bu doğrultuda öğretmenlerin özel eğitim uygulamaları için materyal tasarımı yeterlik erlini geliştirecek sürekli eğitim uygulamaları tasarlanmalıdır.

7. Öğretmenler özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin kullanmak durumunda oldukları cihaz ve aparatların etkili kullanımının kendileri için zorlayıcı olduklarını düşünmektedir. Bu doğrultuda öğretmenlerin ilgili cihaz ve aparatların kullanılması konusunda destek sunulması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Akalın, S. (2014). Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan rehber öğretmenlerin kaynaştırma uygulamalarına ilişkin gereksinimleri. *International Journal of Early Childhood Special Education* (INT-JECSE), 6(1), 115-142.

Akarsu, E. & Atbaşı, Z. (2021). Eğitim uygulama okullarında öğrenim gören öğrencilerin bireyselleştirilmiş eğitim programlarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Trakya Eğitim Dergisi.* 11(1), 301-314.

Akkoyunoğlu, Ö. (2019). *Müzik öğretmenlerinin bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlamada karşılaştıkları güçlüklerin belirlenmesi ve kaynaştırma uygulamalarına ilişkin görüşlerinin incelenmesi* (Tez no. 606596) [Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi-Erzurum]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Altun, T. & Gülben, A. (2009). Okul öncesinde özel gereksinim duyan çocukların eğitimindeki uygulamalar ve karşılaşılan sorunların öğretmen görüşleri açısından değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28, 253-272.

Aslan, C. (2018). Özel eğitim öğretmenlerinin yardımcı teknolojilere yönelik tutumları. *Eğitim Teknolojisi Kuram Ve Uygulama*. Cilt 8, Sayı 1, Kış.

Ataman, A. (2009). *Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitime giriş* (7. baskı). Gündüz.

Ataman, A. (2012). Özel eğitimin temelleri. A. Ataman & E. R. Özmen (Ed.), *Temel eğitim öğretmenleri için kaynaştırma uygulamaları ve özel eğitim* içinde (ss.3-56), Vize.

Avcıoğlu, H. (2011). Zihin engelliler sınıf öğretmenlerinin bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) hazırlamaya ilişkin görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 12(1), 39-53.

Avcıoğlu, H. (2012). Rehberlik ve araştırma merkez (RAM) müdürlerinin tanılama, yerleştirme-izleme, bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) geliştirme ve kaynaştırma uygulamasında karşılaşılan sorunlara ilişkin algıları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri,* 12(3), 2009-2031.

Balçın M,, Coştu F., & Mertoğlu H (2019). Bireyselleştirilmiş öğretim planı hazırlama becerisine sahip farklı branşlardaki öğretmen adaylarının kaynaştırma uygulamaları hakkındaki görüşleri. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 1194 -1217.

Batu, S. & Kırcaali-İftar, G. (2005). *Kaynaştırma.* Kök.

Batu, E. S., Çolak, A. & Odluyurt, S. (2012). *Özel gereksinimli çocukların kaynaştırılması*. Vize.

Berkant, H. G. & Atılgan, G. (2017). Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine yönelik yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *Journal of Educational Reflections*, 1(1), 13-25.

Bolat, E. Y. & Ata, N. (2017). Kaynaştırma eğitimi uygulamaları hakkında okul yöneticilerinin görüşleri. *Sosyal Bilgiler Dergisi*. 7(14), 165-185.

Bozarslan, B. & Batu, E. S. (2014). Özel anaokullarında çalışan eğiticilerin okulöncesi dönemde kaynaştırma ile ilgili görüş ve önerileri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 14(2), 86-108.

Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem.

Camadan, F. (2012). Sınıf öğretmenleri ve sınıf öğretmeni adaylarının kaynaştırma eğitimine ve BEP hazırlamaya ilişkin özyeterliklerinin belirlenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi.* 11(39),128-138.

Can, B. (2015). *Bireyselleştirilmiş eğitim programı ile ilgili özel eğitim öğretmenlerinin yaşadıkları sorunlar ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri (KKTC örneği).* (Tez No. 402259) [Yüksek lisans tezi, Yakındoğu Üniversitesi- Kıbrıs]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Can, E. & Gündüz, Y. (2012, 4-7 Mayıs). *Determining class room teachers' opinions to wardsinclusive education.* IV. Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi, İstanbul.

Creswell, J. W. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri* (M. Bütün & S. B. Demir, Çev. Ed.). Siyasal.

Çelik, İ., & Eratay, E. (2007). Kaynaştırma sınıfı ve özel eğitim sınıfı öğretmenlerinin sınıflardaki zihin engelli öğrencilere yönelik pekiştireç ve ceza uygulamalarının belirlenmesi. *AİBÜ, Eğitim Fakültesi Dergisi*. (7)1, 47-63.

Çıkılı, Y., Gönen, A., Aslan Bağcı, Ö., & Kaynar, H. (2020). Özel eğitim alanında görev yapan öğretmenlerin bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlama konusunda yaşadıkları güçlükler. *OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 15, 5121-5148. DOI: 10.26466/opus.65950

Çuhadar, Y. (2006). *İlköğretim okulu 1-5. sınıflarda kaynaştırma eğitimine tabi olan öğrenciler için bireyselleştirilmiş eğitim programlarının hazırlanması uygulanması izlenmesi ve değerlendirilmesi ile ilgili olarak sınıf öğretmenleri ve yöneticilerinin görüşlerinin belirlenmesi*. (Tez No. 187138) [Yüksek lisans tezi, Karaelmas Üniversitesi-Zonguldak]. Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi.

Demirel, Ö. (2007). *Kuramdan uygulamaya eğitimde program geliştirme*. (7. Baskı). PegemA.

Demir, S. & Kale M. (20199. İlkokullarda özel eğitim sınıflarında karşılaşılan sorunların incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20 (1), 354-373.

Eripek, S. (2004). Türkiye'de zihin engelli çocukların kaynaştırılmalarına ilişkin olarak yapılan araştırmaların gözden geçirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5 (2).

Erden, M. (1998). *Eğitimde program değerlendirme*. Anı.

Ersan, D. T. & Ata, S. (2017). Okul öncesi öğretmenlerinin bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlanmasına ilişkin görüşleri. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 162-177.

Evyapan, G. (2020). *Okul öncesi öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin öz-yeterlilik algı düzeyleri ve bireyselleştirilmiş eğitim programı hakkındaki görüşleri.* (Tez No. 627037) [Yüksek lisans tezi, Balıkesir Üniversitesi- Balıkesir]. Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi.

Habiboğlu, N. K. (2018). *İlkokullarda çalışan sınıf öğretmenlerinin ve rehber öğretmenlerin bireyselleştirilmiş eğitim programı geliştirme birimine ilişkin görüşleri.* (Tez No. 530687) [Yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi- Bolu]. Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi.

Ilik, S. S. (2019). Üstün yetenekli öğrencilerin eğitiminde görev yapan öğretmenlerin bireyselleştirilmiş eğitim programları hazırlamaya uygulamaya ve izlemeye yönelik görüşlerinin değerlendirilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi,* 27 (2), 485-495.

İdin, Ş. (2016). Individualized education programs in teacher practices. *Journal of Educational Studies*, 3(1), 1-7.

İzci, E. (2005). Sınıf öğretmeni adaylarının "Özel Eğitim" konusundaki yeterlikleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 4 (14), 106-114.

Kargın, T. (2004). Kaynaştırma: Tanımı, gelişimi ve ilkeleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5 (2), 1-19.

Kargın, T. (2007). Eğitsel değerlendirme ve bireyselleştirilmiş eğitim programı. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 8(1), 1-13.

Kılıçoğlu, E. A. (2013). *Okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin etkili rehberlik uygulamalarının gerçekleştirilmesinde eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi*. (Tez No. 331808). (Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi- Konya]. Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi.

Kırcaali-İftar, G. (1992). Özel eğitimde kaynaştırma. *Eğitim ve Bilim*. 16, 45-50.

Kırcaali-İftar, G. (1998). Kaynaştırma ve destek özel eğilim hizmetleri. S. Eripek (Ed.), *Özel eğitim* içinde (ss. 17-26), Eskişehir Anadolu Üniversitesi.

Kırcaali-İftar, G., & Uysal, A. (1999). Zihin özürlü öğrencilere özel eğitim danışmanlığı aracılığı ile uygulanan resimli fişlerle okuma yazma öğretiminin etkililiği. *Özel Eğitim Dergisi*, 2(3), 3-13.

Lewis, R. Doorlag D. (2004). *Teaching special students in general education classroom*, Netcang, N.J.

Lytle, R. & Bordin, J. (2001). Enhancing the IEP team, strategies for parents and professionals. *Teaching Exceptional Children*, 33(5), 40-44.

Macmillan, D. L. (1982). M*ental retardation ın school and society*, Little Brown And Company.

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2000). Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği. *T.C. Resmî Gazete*, (23937, 18 Ocak 2000).

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2004). *Bireyselleştirilmiş eğitim programı yol haritası*. MEB Yayınları.

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2006). Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği. *T.C. Resmî Gazete*, (26184, 31 Mayıs 2016).

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2010). *Okullarımızda kaynaştırma.* MEB Yayınları.

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2011). Okul öncesi eğitiminin yaygınlaştırılması genelgesi. *Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü* (Sayı. 1984, No. 2011/44). http://mevzuat.meb.gov.tr/html/2011_44.html

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2013a). *Okul öncesi öğretim programı.* Ankara: MEB.

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2013b). Birlikte başarırız: Bütünleştirme kapsamında eğitim uygulamaları öğretmen kılavuz kitabı. https://orgm.meb.gov.tr/kitaplar/.pdf

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2017). *Özel eğitim materyalleri kataloğu*. MEB Yayınları.

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2018). Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği. *T.C. Resmî Gazete*, (30471, 7 Temmuz 2018).

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2020). Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği *T.C. Resmî Gazete*, (31152, 11 Haziran 2020).

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2021). Özel eğitim hizmetleri yönetmeliğinde değişiklik. *T.C. Resmî Gazete*, (31528, 1 Temmuz 2021).

Osborne, A. G. & DiMattia, P. (1994). The IDEA'S least restrictive environment: Legal implications. *Exceptional Children*, 61, 6-14

Özan, S. (2019). *Sınıf öğretmenleri ve rehberlik ve psikolojik danışmanlık öğretmenlerinin bireyselleştirilmiş eğitim programı sürecine ilişkin deneyimleri*. (Tez No. 597056) [Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi- İzmir] Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi

Özaydın, L. & Çolak, A. (2011). Okul öncesi öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ve okul öncesi eğitimde kaynaştırma eğitimi hizmet içi eğitim programına ilişkin görüşleri. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi,* 1(1). 189-226.

Özhan, G. (2000). *İlköğretim çağındaki işitme kayıplı çocuklar için işitme engelliler okulu ve kaynaştırma programları açısından yapılan yöneltme hizmetleri.* (Tez No.99077) [Hacettepe Üniversitesi- Ankara] Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi

Özdemir, H. (2010). Okul öncesi öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamasına ilişkin görüşlerinin incelenmesi. (Tez No.) [Trakya Üniversitesi- Edirne] Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Özyürek, M. (2012). *Bireyselleştirilmiş eğitim programını geliştirme ve temelleri*. Kök.

Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. 3. Baskıdan Çeviri. Bütün, M & Demir, S. B. (Ed.), Pegem.

Smith, S. & Simpson, R. (1989). An analysis of individualized producation Programs (IEPs) for students with behavioral disorders. *Behavioral Disorders,* 14, 107-116.

Sucuoğlu, B. & Kargın, T. (2006). *İlköğretimde kaynaştırma uygulamaları yaklaşımlar yöntemler teknikler.* Morpa.

Sucuoğlu, B. & Kargın, T. (2010). *İlköğretimde kaynaştırma uygulamaları*. Kök.

Sucuoğlu, B., Bakkaloğlu, H., Akalın, S., Demir, Ş. & İşcen Karasu, F. (2013). Okul öncesinde kaynaştırma: Öğretmen eğitiminin öğretmen çıktıları üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesi [Yayımlanmamış SOBAG araştırma raporu].

Sucuoğlu, B., Bakkaloğlu, H., İşcen Karasu, F., Demir, Ş., & Akalın, S. (2014) okul öncesi öğretmenlerinin kaynaştırmaya ilişkin bilgi düzeyleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri.* 14 (4), 1467-1485

Şahin, A. & Gürler, B. (2018). Destek eğitim odasında ve kaynaştırma ortamlarında çalışan öğretmenlerin bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlama sürecinde yaşadıkları güçlüklerin belirlenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi.* 10 (29).

Talas, S., Kaya, F., Yıldırım, N., Yazıcı, L., Nural, H., Çelebi, İ., Keskin, Ş., Söylemez, T., & Nugay, E. (2016). Destek eğitim odaları ve öğretmenler üzerine betimsel bir çalışma: Tokat ili örneği. *Journel of European Education JEE*.

Temiz, Z. & Rakap, A.P. (2018). Uyarlama çalışmaları ile kaynaştırma için hazırlanmak. *İlköğretim Online,* 17(3).

Timuçin, U. (2000). *Zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin yapabildiklerine göre hazırlanarak sınıf öğretmenine verilen öğretim planının ders amaçlarını gerçekleştirme düzeyi* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.

Toprak, Ö. F. (2018). *Bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlama sürecine ilişkin ekip üyelerinin deneyimleri: bir ortaokul örneği.* (Tez No. 525057) [Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi- Eskişehir]. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi

Tortop H. S. & Dinçer, S. (2016). Views of classroom teachers who take part in resource rooms for gifted/talented students about the resource room application, *Journal of Gifted Education Research*, 4(2), 11-28.

Uçuş, Ş. (2016). Sınıf öğretmeni adaylarının ve okul öncesi öğretmeni adaylarının özel eğitime ilişkin metaforik algılarının incelenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, (6/2), 360-388

Vuran, S., Genç, G. B. & Bozkurt, S. S. (2017). İşbirliği ile bireyselleştirilmiş eğitim programı geliştirme süreci: Durum çalışması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi,*18, 1-20.

Varlıer, G. (2004). *Okul öncesi eğitim öğretmenlerinin kaynaştırmaya ilişkin görüşleri.* (Tez No. 143989) [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi] Eskişehir Anadolu Üniversitesi.

Yaralı, D. (2016). Öğretmen adaylarının özel eğitim dersine yönelik tutumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* , (24) , 59-76.

Yazıcı, D. N. & Akman, B. (2017). Okul öncesi öğretmenlerinin otizmli çocukların kaynaştırılması hakkındaki düşüncelerinin incelenmesi *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 18, 1-24.

Yerlikaya, İ., Sak, R. & Şahin Sak, İ. T. (2014). Okul öncesi eğitimde psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri: okul öncesi öğretmen adaylarının ve psikolojik danışman adaylarının görüşleri. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*,7(2), 286-299.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri.* Seçkin.

Yıldızeli, A. D. (2000). Ö*ğrenme güçlüğü çeken çocuklara bireyselleştirilmiş öğretim yöntemiyle matematik öğretimi.* Tez No. 93850) [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Sakarya Üniversitesi.

EKLER

1- Araştırma İzin Onay Yazısı

2- Veri Toplama Formları

EK-1. Araştırma İzin Onay Yazısı

B.G
G-07

T.C.
ERZURUM VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 36648235/605.01/5054944 08.03.2019
Konu: Uygulama ve Araştırma İzni

DAĞITIM YERLERİNE

İlgi: a) Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesinin 15/02/2019 tarih ve 28814003 sayılı yazısı.
b)Atatürk Üniversitesinin 28/02/2019 tarih ve 1900068549 sayılı yazısı.

İlgi yazılar gereği, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Araştırmacılarından Fen Bilimleri Enstitüsü Matematik ve Fen Bilimleri Ana Bilim Dalı Fen Bilgisi Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi Fatih ÇİNTAŞ'ın; *"Destekleme ve Yetiştirme Kursları Hakkında Fen Bilimleri Öğretmenleri, Öğrenciler, Kurs Yöneticileri ve Velilerin Görüşleri"* konulu Yüksek Lisans Tezi anket çalışması ile Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı Danışmanlığını Doç. Dr. Sinan KOÇYİĞİT'in yürüttüğü Yüksek Lisans öğrencisi Kadriye KÜÇÜKOĞLU'nun; *"Okul Öncesi Öğretmenlerin Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı Hazırlama Süreçlerinin İncelenmesi"* konulu anket çalışmasının kabulüne ilişkin, 08/03/2019 tarih ve 4968768 sayılı Valilik Oluru yazımız ekinde gönderilmiştir.

Bilgilerinize arz ederim.

Salih KAYGUSUZ
İl Milli Eğitim Müdürü

Güvenli Elektronik İmzalı
Aslı İle Aynıdır
11/03/2019

Selçuk DİLER

Ek:
1-İlgi (a) (6 sayfa)
2-İlgi (b) (4 sayfa)

Dağıtım:
Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Rektörlüğüne
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)
Atatürk Üniversitesi Rektörlüğüne
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

Evrak asıllarını elden teslim almıştır.

Yönetim Cad. Valilik Binası Kat:4 Yakutiye ERZURUM
Elektronik Ağ: http://erzurum.meb.gov.tr
Ayrıntılı bilgi için: AR-GE
Tel: (0 442) 234 48 00

T.C.
ERZURUM VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 36648235/605.01/4968768 08/03/2019
Konu: Araştırma ve Uygulama İzni

VALİLİK MAKAMINA

İlgi: a) Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesinin 15/02/2019 tarih ve 28814003 sayılı yazısı.
b)Atatürk Üniversitesinin 28/02/2019 tarih ve 1900068549 sayılı yazısı.

İlgi (a,b) yazıları gereği, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Araştırmacılarından Fen Bilimleri Enstitüsü Matematik ve Fen Bilimleri Ana Bilim Dalı Fen Bilgisi Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi Fatih ÇİNTAŞ'ın; *"Destekleme ve Yetiştirme Kursları Hakkında Fen Bilimleri Öğretmenleri, Öğrenciler, Kurs Yöneticileri ve Velilerin Görüşleri"* konulu Yüksek Lisans Tezi anket çalışmasını Erzurum il merkezi (Yakutiye, Aziziye, Palandöken) ilçelerine bağlı ekli listede isimleri belirtilen okullarında yapma isteği ve Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı Danışmanlığını Doç. Dr. Sinan KOÇYİĞİT'in yürüttüğü Yüksek Lisans öğrencisi Kadriye KÜÇÜKOĞLU'nun; *"Okul Öncesi Öğretmenlerin Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı Hazırlama Süreçlerinin İncelenmesi"* konulu anket çalışmasını Palandöken İlçesinde bulunan ekli listede isimleri belirtilen okullarda yapma talebinde bulunulmuş olup, yapılan anket çalışmalarının sonuçlarının birer örneğinin Müdürlüğümüz, Strateji Geliştirme Şube Müdürlüğü (AR-GE Birimi)'ne gönderilmesi gerekmektedir.

İlgi yazılar ve ekleri, Bakanlığımızın 12/09/2017 tarihli ve 13610717 (2017/25) sayılı genelgesi çerçevesinde Komisyonumuzca incelenmiş olup, *"Araştırmaların, eğitim öğretim faaliyetlerini aksatmayacak şekilde"*, komisyon kararlarında belirtilen veri toplama araçları kullanılarak, ekte isimleri belirtilen okullarda yapılması, Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde; Olurlarınıza arz ederim.

Salih KAYGUSUZ
İl Milli Eğitim Müdürü

OLUR
08/03/2019

Saadettin DOĞAN
Vali a.
Vali Yardımcısı

Ek: İlgi Yazılar ve Ekleri (34 Sayfa)

Yönetim Cad. Valilik Binası Kat:4 Yakutiye ERZURUM
Elektronik Ağ: erzurum.meb.gov.tr
e-posta: arge25@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: AR-GE
Tel: (0 442) 234 48 00
Faks: (0 442) 235 10 32

EK-2. Veri Toplama Formları

1-Kişisel Bilgi Formu

Değerli Öğretmenim;

Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri EnstitüsündeEğitim Programları ve Öğretim alanında yüksek lisans yapmaktayım. Tez çalışmamdaokul öncesi öğretmenlerinin bireyselleştirilmiş eğitim planı hazırlama süreçlerinin incelemekteyim. Aşağıda bireyselleştirilmiş eğitim planı hazırlama sürecine ilişkin hazırlanmış mesleki deneyim bilgileri formu ve görüşme soruları yer almaktadır. Yaklaşık 25 dakikanızı alacak bu görüşme sürecinde belirteceğiniz görüşler kişisel bilgileriniz kullanılmadan anonimleştirilerek yalnızca bu çalışma kapsamında kullanılacak olup üçüncü taraflar ile paylaşılmayacaktır. Araştırmaya yapacağınız katkılardan dolayı teşekkür ederim.

Kadriye KÜÇÜKOĞLU

Cinsiyetiniz	:	( ) Kadın ( ) Erkek
Mesleki kıdeminiz	:	( ) 1-3 yıl ( ) 4-7 yıl ( ) 8-11 yıl ( ) 12-15 yıl ( ) 16-19 yıl ( ) 20 ve üzeri yıl
Çalıştığınız kurum	:	( ) Anaokulu ( ) Anasınıfı
Kurum türü	:	( ) Devlet ( ) Özel
Çalıştığınız yaş grubu	:	( ) 0-3 ( ) 3-4 ( ) 4-6
Çalışma zamanınız	:	( ) Tam Gün ( ) Yarım Gün
Okul yöneticinizin alanı	:	( ) Okul öncesi ( ) Diğer.....
Sınıfta yardımcı elemanınız	:	( ) Var ( ) Yok
Şuan kaynaştırma öğrenciniz	:	( ) Var ( ) Yok
Kaynaştırma türü	:	( ) Tam Zamanlı ( ) Yarı Zamanlı
Öğrencinin özel eğitim türü	:	( ) Zihinsel ( ) Dil ve Konuşma ( ) Ortopedik ( ) İşitme ( ) OSB Bozukluğu ( ) Görme ( ) DEHB ( ) Üstün yetenek ( ) Diğer.....

Daha önce kaç kaynaştırma öğrenciniz oldu? .....

Önceki kaynaştırma öğrencilerinizin yetersizlik/özel eğitim türleri:

.....

.....

2-Görüşme Soruları

Görüşme Soruları

1. Özel eğitim ve BEP hazırlama konusunda herhangi bir eğitim aldınız mı? (Ders/kursvb.)

2. Kaynaştırma eğitimine alınan öğrenciler için bireyselleştirilmiş eğitimplanı(BEP) hazırladınız mı? Hazırladıysanız;

   a. Hazırladığınız BEP performans düzeyini(gelişim özellikleri, eğitim performansı) nasıl belirlediniz?
   b. BEP için genel ve özel amaçları nasıl belirlediniz?
   c. Öğrencinin alacağı destek eğitim hizmeti sürecini nasıl belirlediniz?
   d. Öğretim ve değerlendirmede kullanılacak yöntem ve teknik, araç-gereç ve eğitim materyallerininasıl belirlediniz?
   e. Eğitim ortamına ilişkin yapılması gereken düzenlemeleri nasıl belirlediniz?
   f. Davranış problemlerine yönelik ne tür tedbirler aldınız?

3. Bireyselleştirilmiş öğretim planı (BÖP) hazırladınız mı?
   a. BÖP hazırlarken dikkate aldığınız kaynaklar nelerdir?
   b. BÖP değerlendirmesini nasıl yapıyorsunuz?

4. BEP İzleme ve değerlendirme sürecini nasıl gerçekleştirdiniz?
   a. BEP değerlendirme formunu oluştururken neleri dikkate alıyorsunuz?
   b. BEPve izleme çizelgelerini kimlerle paylaşıyorsunuz?

5. BEP hazırlama sürecinde en çok zorlandığınız veya desteğe ihtiyaç duyduğunuz aşamalar/süreçler nelerdir, niçin?

ÖZ GEÇMİŞ

Lisans: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi

Yüksek Lisans: Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı/ Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı

Görev: Öğretmen/ Erzurum MEM